

ශ්‍රී ලංකාව

මානව හිමිකම් පිළිබඳව

1995

ආරක්ෂාව !!
සෑහෙන ආරක්ෂා ලබා
ගැනීමට අප කටයුතු කරමු !!

ආරක්ෂාව !!
ආරක්ෂාව !!
ආරක්ෂාව !!

පරිවර්තනය

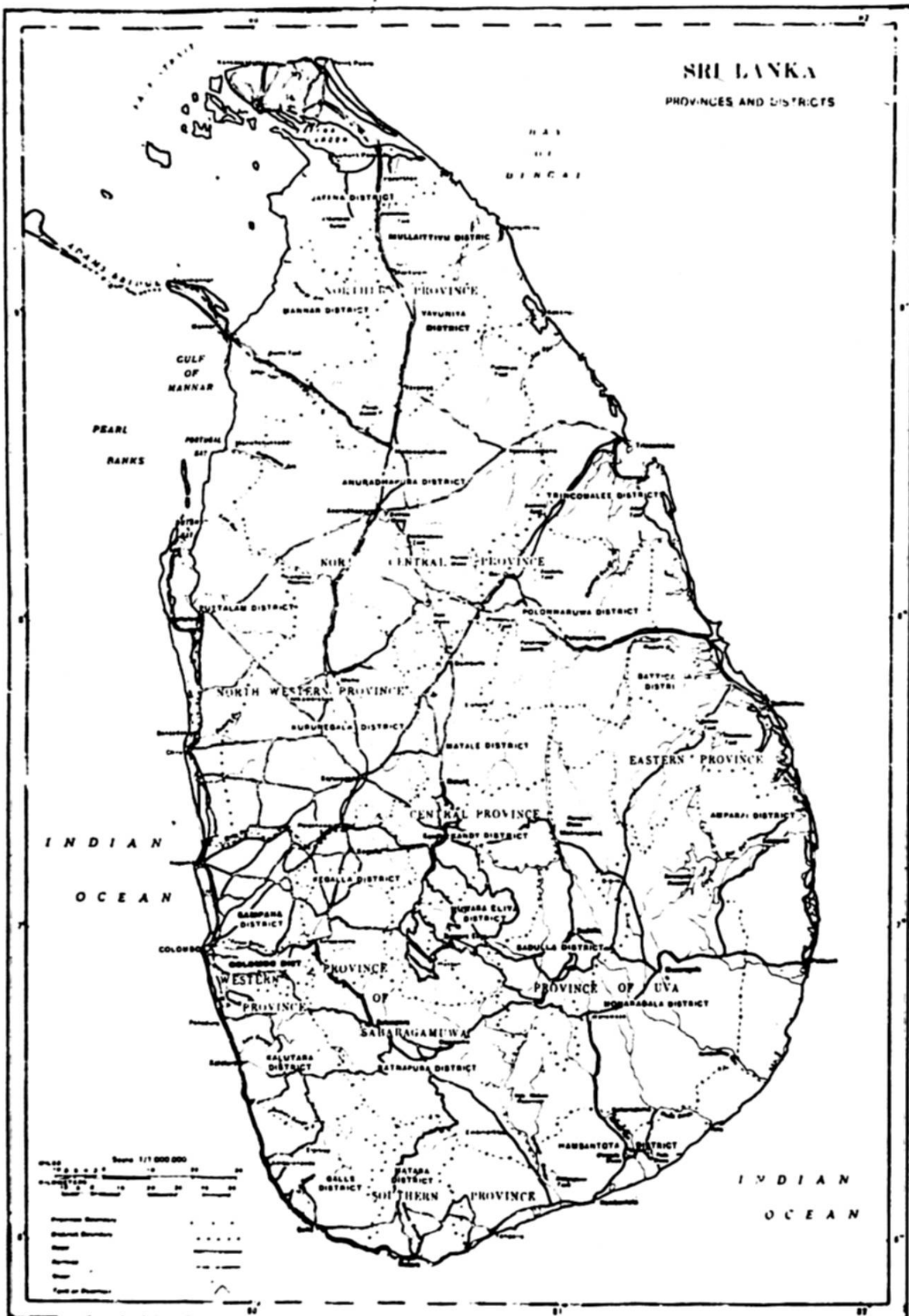
සුමනසිරි රාජපක්ෂ

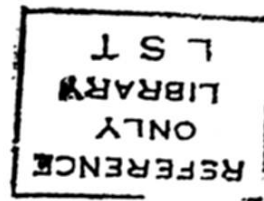
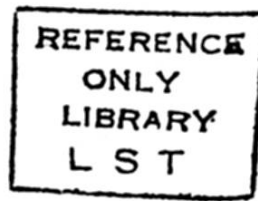
හිටපු ප්‍රධාන තර්ලිමිස්තු සභා පරිවර්තක

SRI LANKA

PROVINCES AND DISTRICTS

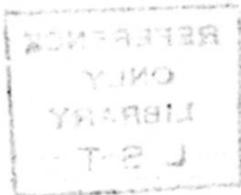
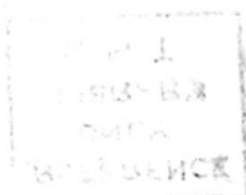

ශ්‍රී ලංකාව:
මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය
1995

ප්‍රකාශන අංක: 1995-0000-0000

පරිවර්තනය
සුමනවීර රාජපක්ෂ
හිටපු ප්‍රධාන පාර්ලිමේන්තු කථා පරිවර්තක

මානව විද්‍යා පර්යේෂණ මධ්‍යස්ථානය
පිටුව 1882

© නීතිය හා සමාජ භාරය
1996 දෙසැම්බර්

ISBN 955-9062-42-5

මානව විද්‍යා පර්යේෂණ මධ්‍යස්ථානය
පිටුව 1882

ලිපි සැපයුවෝ

සමාලෝචනය

එලිසබෙත් නිසාත්

පුද්ගලයාගේ පැවැත්ම

එලිසබෙත් නිසාත්

හදිසි අවස්ථා පාලනය

සූරියා වික්‍රමසිංහ

අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සහ මාධ්‍ය නිදහස

දිපිකා උඩගම

මානව හිමිකම් පිළිබඳ අධිකරණ ආරක්ෂාව

සුමුදු අතපත්තු/මෙණික් අමරසිංහ

ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තිය

ප්‍රදීප්ති අමරසිංහ

වෘත්තීය සමාගමේ අයිතිවාසිකම්

රමණි මුත්තෙට්ටුවේගම

මානව හිමිකම් හා ශ්‍රී ලංකාවේ වතු කම්කරුවෝ

පී. මානික්කම්

සුදුනර අයිතිවාසිකම්

කණ්‍යා වැම්පියන්

ලමා අයිතිවාසිකම්

රමණි මුත්තෙට්ටුවේගම

සෞඛ්‍ය අයිතිවාසිකම්

හේමමාල් ජයවර්ධන

අභ්‍යන්තරිකව අවතැන්වුවෝ

මරියෝ ගෝමස්

සංස්කරණය

ඵලිසබෙන් නිසාන්

පාලක කටයුතු

ඩැමරිස් වික්‍රමසේකර

යෝද්‍යපත් බැලීම

ජානකී ධර්මසේන, නිලකා ප්‍රනාන්දු, හේමා ඒකනායක

සම්පත් සහාය

නිලකා ප්‍රනාන්දු, සුමුදු අනපත්තු, සංගීතා තේසයිසා, මෙණික් අමරසිංහ, දර්ශනී සිවනාදන්, මංජුලා සොයිසා, දේවම්පිකා කරුණාසේකර, මැතිවි ස්වාරත්ස්, නිමල්කා ප්‍රනාන්දු, NGO කොන්සෝටියම්, NGO ෆීචරම්, SEDEC, ඇමිතෙස්වි ඉන්ටර්නැෂනල්, UNHCR, UTHR, ප්‍රජා අයිතිවාසිකම් සුරැකීමේ ව්‍යාපාරය (CRM), HRTF, IHR, INFORM, CSHR, නවේසන් සෙන්ටර්.

පිටකවරය

නීතිය හා සමාජ භාරය විසින් “මානව හිමිකම් සුරැකිමු” තේමාව යටතේ සංවිධානය කෙරුණු අන්තර් පාඨශාලිය විත්‍ර තරඟයේ ත්‍යාගයක් දිනූ කැගල්ල බාලිකා විද්‍යාලයේ Y. A. නිරාභා දිපති සුරේෂිනී ශිෂ්‍යාවගේ විත්‍රය.

පරිවර්තනය

සුමනවීර රාජකෂ (හිටපු ප්‍රධාන පාර්ලිමේන්තු කථා පරිවර්තක)

මුද්‍රණය

පි/ස කරුණාරත්න සහ පුත්‍රයෝ, කොළඹ 10.

පෙරවදන

මෙම වාර්තාව ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් සමාලෝචනය කරන අතර, කොතෙක් දුරට ශ්‍රී ලංකාව ජාත්‍යන්තර වගකීම් අනුව තම පුරවැසියන්ගේ මූලික හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීමට සමත් වී ඇත්දැයි තක්සේරු කිරීමට දැරූ උත්සාහයකි. මේ වාර්තාව ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් ව්‍යාපාරය සඳහා වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් වන්නේය. පුද්ගලයාගේ පැවැත්ම, හදිසි අවස්ථා පාලනය, අදහස් දැක්වීමේ නිදහස හා මාධ්‍ය නිදහස, මානව හිමිකම් අධිකරණය මගින් ආරක්ෂා කිරීමද, සියලු ජන කොටස් අතර සෞඛ්‍ය හා රැකියා පිළිබඳ අයිතිය (කම්කරු ප්‍රඥප්තිය, වෘත්තීය සමිති අයිතිය හා වතු කම්කරුවන්ගේ අයිතින්) ගැනද, කරන විස්තරයකි. ඒවාට අමතරව, ළමයින්ගේ අයිතින්ද, සුඵතර ජනකොටස් වල අයිතින්ද, අභ්‍යන්තරව අවතැන්වුවන් පිළිබඳවද වෙන වෙනම පරිච්ඡේදය බැගින් මෙහි ඇතුළත් කොට ඇත.

මෙම වාර්තාව නීතිය හා සමාජය භාරය විසින් සකසන ලදී. නිශ්චිත පරිච්ඡේද ඒ ඒ අංශ පිළිබඳ නිපුණත්වයක් ඇති පුද්ගලයන්ට බාර දෙන ලදී. පසුව එම කෙටුම්පත් වල නිවැරදි භාවයද, වචන ගැලපීමේ නිවැරදි භාවයද, ඉදිරිපත් කිරීමේ පැහැදිලි බවද සොයා බලන ලදී. ඉන්පසු එම වාර්තාව කෙටුම්පතක් වශයෙන් එක් කොට හැකි තාක් දුරට ශෛලියේ හා ප්‍රවේශයේ ඒකීය භාවයද සහතික කොට අංග සම්පූර්ණ ලෙස සංස්කරණය කරන ලදී. කෙසේ වුවද ඇතැම් කරුණු ගැන පරිච්ඡේද එකකට වැඩි ගණනක සඳහන් වීමද, සමහර මාතෘකා අත් මාතෘකා වලට වඩා අංග සම්පූර්ණව ලිවීමද නොවැලැක්විය හැකිය. මානව හිමිකම් සම්බන්ධ වැදගත් ප්‍රකාශන හා වාර්තා පිළිබඳ ලේඛණයක් ද, ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් කර ඇති ජාත්‍යන්තර සම්මුති වල ලැයිස්තුවක් ද මෙහි ඇතුළත් කොට ඇත. ඒ හැරෙන්නට ලංකාව විසින් අත්සන් නොතබන ලද ජාත්‍යන්තර සම්මුති වල ලැයිස්තුවක් ද ඇතුළත් කොට ඇත. මීට අමතරව 1995 අගෝස්තු මස නිකුත් කරන ලද රජයේ බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ යෝජනාවලිය සහ යෝජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදය ද ලැයිස්තු ලෙස ඇතුළත් කොට ඇත. එකතු වීමේ නිදහස හා සංවිධානය වීමේ අයිතිය පිළිබඳ අන්තර් ජාතික කම්කරු සංවිධානයේ අංක 87 දරණ සම්මුතියට රජය අත්සන් තැබීම සතුවට කරුණකි.

මේ වාර්තාව හේතුවෙන් සෑම සාමාජික ආයතනයක් හා රජය අතර මනා අවබෝධයක් නොකඩවා ඇතිවී, ශ්‍රී ලංකාව මානව හිමිකම් වලට ගරු කිරීමටත් ඒවා ආරක්ෂා කිරීමටත් උනන්දුවක් ඇතිවේයයි සිතමු.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් ප්‍රකාශිත “පිළිගන්නා ලද මූලික අයිතිවාසිකම් සියලු ආයතන විසින් ගරු කරනු, ආරක්ෂා කරනු හා ඉදිරියට ගෙන යනු ලැබේ” යයි ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් නියම කෙරේ. ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් ලියවිලි කිහිපයකටද ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් කර ඇති අතර එය රටේ දේශීය නීති ප්‍රතිපත්ති හා ව්‍යවහාරයන් තම ජාත්‍යන්තර වගකීම්වලට අනුකූල වන බවට වගබලා ගත යුතුය. මේ වාර්තාව, රාජ්‍ය (හා මේ වාර්තාවෙන් සාධාරණ ලෙස පරීක්ෂාවට ලක් නොවන රාජ්‍ය නොවන ක්‍රියාකරුවන්) මානව හිමිකම් වලට ගරු කිරීමට හා ඒවා ආරක්ෂා කිරීමට, රාජ්‍යයේ ජාත්‍යන්තර හා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූල වගකීම් ඉටු කරන බවට වගබලා ගැනීම සඳහා වූ නිරන්තර අරගලයේ එක් නිහඬමානී පියවරකි.

මානව හිමිකම් පිළිබඳ දැනීම වැඩි දියුණු කිරීමේ අභිලාශයෙන් නීතිය හා සමාජය භාරය වියදින් “මානව හිමිකම් පුරුකිමු” යන තේමාව යටතේ අන්තර් පාඨශාලිය විත්ත තරඟයක් සංවිධානය කරන ලදී. මෙයට ලැබුණු ප්‍රතිචාරය අපගේ ක්‍රියාවලියට මහත් රුකුලක් විය. මෙම තරඟයේ මුල් ස්ථාන තුන අත් කර ගත් විත්ත මෙම වාර්තාවේ ඇතුලත් කර ඇත.

නීතිය හා සමාජය භාරය
කොළඹ

දෙසැම්බර් 1996

පටුන

1 වන පරිච්ඡේදය	
සමාලෝචනය	1
2 වන පරිච්ඡේදය	
සුද්ධලයාගේ පැවැත්ම	10
3 වන පරිච්ඡේදය	
හදිසි අවස්ථා පාලනය	19
4 වන පරිච්ඡේදය	
අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සහ මාධ්‍ය නිදහස	31
5 වන පරිච්ඡේදය	
මානව හිමිකම් පිළිබඳ අධිකරණ ආරක්ෂාව	44
6 වන පරිච්ඡේදය	
කම්කරු අයිතිවාසිකම්	50
7 වන පරිච්ඡේදය	
සුදුහර අයිතිවාසිකම්	59
8 වන පරිච්ඡේදය	
ලමා අයිතිවාසිකම්	63
9 වන පරිච්ඡේදය	
සෞඛ්‍ය අයිතිවාසිකම්	71
10 වන පරිච්ඡේදය	
අභ්‍යන්තරිකව අවතැන්වූවෝ	83

၁၅၀

- ၈၀ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၁ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၂ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၃ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၄ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၅ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၆ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၇ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၈ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၈၉ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်
- ၉၀ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်

සමාලෝචනය

1. හැඳින්වීම

එක්දහස් නවසිය අනූපහ වර්ෂය, මානව හිමිකම් පිළිබඳ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කල, බොහෝ වූ අභියෝග පෑන තැබුණු වර්ෂයක් වූයේ ය. මානව හිමිකම් ගරුකොට ආරක්ෂා කිරීමට රජයේ ඇති බැඳීම සමග ජාතික ආරක්ෂාව සඳහා දැක්වෙන බලවත් සැලකිල්ල කෙතරම් දුරට අනුකූලනය වේද යන්න එම අභියෝග වල කේන්ද්‍රස්ථය විය. 1995 අප්‍රේල් මාසයේදී රජය සහ ද්‍රවිඩ ඊලාම් විමුක්ති කොටි (LTTE) සංවිධානය අතර අවි ගැටුම් යළි ආරම්භ වීම, දිවයින මුළුල්ලේම ආරක්ෂක විධිවිධාන දැඩි කිරීමට කදිම හේතුවක් වූ අතර එය මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ බොහෝ අංශවලට තදින් බලපෑම් ඇති කළේය. ඇත්තම කියතහොත්, අත්තනෝමතික ලෙස සිරභාරයට ගැනීමෙන් සහ රඳවා තබාගැනීමෙන් නිදහස, වධ හිංසා වලින් සහ අතුරුදහන් කිරීමෙන් නිදහස, සහ අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස ඇතුළු මානව හිමිකම් සම්බන්ධ අංශ කිහිපයකින්ම වාර්තා වූ උල්ලංඝණය කිරීම් සංඛ්‍යාවේ කැපී පෙනෙන වර්ධනයක් දක්නා ලදී. එහෙත් ඒ අතරම, 1994 දී [පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ (පොදු පෙරමුණ) නව රජයක් පිහිටුවා ගත් අදාළ] ආරම්භ කෙරුණු උපදේශක ක්‍රියාදාමයද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සහ ජනමාධ්‍ය ප්‍රතිසංස්කරණය වැනි අංශවල දිගටම ක්‍රියාත්මකව පැවතුණි. එමෙන්ම, නව ජාතික මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවක් සඳහා නීති කෙටුම්පත් සම්පාදනය කිරීමේ කාර්යය ද අඛණ්ඩව සිදු විය. වර්ෂය තුළදී සිද්ධි කිහිපයකදීම මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ රජයේ ප්‍රකාශිත වගකීම යළි යළිත් ප්‍රකාශ කෙරුණු අතර, ප්‍රතිපත්ති සංවර්ධනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ද ක්‍රියාත්මකව තිබුණු බවත් පෙනී ගිය ද, මානව හිමිකම් සැබැවින්ම ආරක්ෂා කිරීමේ රජයේ පිළිවෙත සම්බන්ධයෙන් පිරිහියාමක් දක්නා ලදී.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සම්මත් කොට මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීම තර කෙරෙන ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු හඳුන්වාදීමේ ප්‍රකාශිත වගකීමෙන් බැඳීසිටි පොදු පෙරමුණ 1994 අගෝස්තු මාසයේදී බලයට පත්විය. තවද, එම රජය LTTE සමග සාකච්ඡා මාලාවකට අවතීර්ණවී සිටිය අතර ජීවිත දහස් ගණනින් බිළිගත්, තවත් දහස් ගණන් අයගේ ජීවනෝපාය විනාශ කෙරුණු, දිවයින පුරා මානව හිමිකම් අමු අමුවේ උල්ලංඝණය කිරීමට මං සැලසුණු ගැටුමකට සාධාරණවූත් සදාකාලික වූත් විසඳුමක් එමගින් ලැබෙනු ඇතැයි බොහෝ අයගේ අපේක්ෂාව විය. මෙම ප්‍රශ්න නිරාකරණය කිරීමේ අභිප්‍රාය 1995 දී වැටෙනු ඇතැයි කාගේත් බලාපොරොත්තුව වූයේ ය. එහෙත් සිදු වූයේ කුමක් ද? ගැටුම් විසඳීමේ, සහ මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා දැඩි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූල ආරක්ෂාව සැලසීමේ බලාපොරොත්තු එම වර්ෂය අවසන් වන විටත් ඉතා සැක සහිත අඩියක පැවතුණි.

රජය සහ LTTE අතර ජනවාරියේදී ඇතිකර ගත් සටන් විරාමය, වෙනසක් සිදුවනු ඇතැයි යන අපේක්ෂාව තහවුරු කිරීමට හේතුවක් විය. එහෙත් අප්‍රේල් වන විට එම ක්‍රියාදාමය සුණුවිසුණු වී තිබිණි. සටන් විරාමය ක්‍රියාත්මක කෙරෙන අයුරු පරීක්ෂා

කිරීම සඳහා පත් කෙරුණු ජාත්‍යන්තර කාරක සභාවලට LTTE පාලිත ප්‍රදේශවලට ඇතුළු වීමට ඉඩ හුදුන් අතර හතරවන සාකච්ඡා වටයෙන් පසුව සාකච්ඡා ක්‍රියාදාමයෙන් තමන් ඉවත්වන බැව් ප්‍රකාශ කළ LTTE ත්‍රිකුණාමල වරායේ නාවික යාත්‍රා දෙකක් විනාශ කළේය.

ඉතික්කිතිව, උතුරු දකුණු ප්‍රදේශවල යළි ඇවිදුණු අවි ගැටුම සහ ඒ සමගම මතුවූ LTTE භාර රහස් දකුණු ප්‍රදේශයට ඇතුළු වී දේශපාලන සහ ආර්ථික ඉලක්කවලට ප්‍රහාර එල්ල කිරීමේ බිය, දේශපාලන කරලියේ රජ කරන්නට විය. මානව හිමිකම් කේන්ද්‍රයේ කැපී පෙනෙන පිරිහීමක් දක්නා ලද අතර උතුරු නැගෙනහිර මානව හිතවාදී හැඟීම් පිළිබඳ කණස්සල්ල ශ්‍රීසුයෙන් වර්ධනය වූයේ ය. උතුරේ හමුදා ප්‍රහාර උග්‍රවීමත් සමග සිවිල් වැසියන් විශාල සංඛ්‍යාවකට උත්තිටි තැන් අහිමිවී දැඩි දුෂ්කරතා වලට මුහුණ පෑමට සිදුවිය. වර්ෂය අවසන් වන විට රජයේ හමුදා යාපනය නගරයේ පාලනය සියතට ගත්තේය. එසේ වුවද, හමුදාව නගරයට පිවිසෙන විට එය ජනශූන්‍ය කාන්තාරයක් මෙන් වූයේ ය. එහි ජනතාවට නගරය අත්හැර ඉවත්වන ලෙස LTTE බලකර තිබිණි. උත්තිටි තැන් අහිමි වුවත්ගේ යැම් ඊම් පිළිබඳ නිදහස LTTE විසින් මෙන් ම රජය විසින් ද දැඩි ලෙස සීමා කරනු ලැබීය. තමන් සතු ප්‍රදේශවලින් පිටවීමට LTTE එහි වැසියන්ට ඉඩ හුදුන් අතර ආරක්ෂක හමුදා සැහිමකට පත්වෙන අයුරින් තම අවංකභාවය මප්පු කිරීමට හැකිවන තෙක් දකුණට යෑමට කැමැත්තක් පළකළ අයට වවුනියාවෙන් මිබ්බට යාමට හමුදාව විසින් ඉඩ නොදෙන ලදී. මීට අමතරව, මූලික සම්පත් සහ සේවාවන් බොහෝමයක් ලබාගැනීමේ ඔවුන්ගේ ඉඩකඩද බොහෝ දුරට ඇහිරිණි. මේ පිළිබඳ විස්තර අවතැන් (විස්ථාපනය) වුවත් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයෙහි සාකච්ඡා කෙරේ.

දකුණේ දෙමළ ජනතාවගෙන් විශාල සංඛ්‍යාවක් අනන්‍යතා සොදිසිවලට පුනපුනා භාජන කෙරුණු අතර කෙටිකාලීනව අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීමට සහ රඳවා තබා ගැනීමට එයින් මං සැලසිණි. ජනමාධ්‍ය නිදහස කෙරෙහි එල්ල වූ තර්ජනය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දරුණු වූ අතර 1995 සැප්තැම්බර් මාසයේදී සියලු හමුදා කටයුතු පිළිබඳ තොරතුරු වාර්තා කිරීම සම්බන්ධයෙන් මාස තුනක කාලයක් මුළුල්ලේ වාරණ තහංචියක් පැනවීමට හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසි පාවිච්චි කරනු ලැබීය. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සහ මානව හිතවාදී සංවිධාන වල සමාගමයේ නිදහස කෙරෙහි ද බලපෑම් ඇති විය.

මීටත් වඩා බරපතල වූයේ, ආරක්ෂක හමුදා භාරයේ පසුවූවන් යළිත් අතුරුදහන් වන බවට ලැබුණු වාර්තා මෙන්ම කොළඹ අයව විවිධ ස්ථානවලින් හමුවූ 30 ට අධික මළ සිරුරු සංඛ්‍යාවයි. ඒවා සිරකර තබාගෙන වධ හිංසා පමුණුවා මරණයට පත්කළ අයගේ සිරුරු බැව් පැහැදිලිවම පෙනිණි. වාර්තා කෙරුණු අතුරුදහන්වීම් සංඛ්‍යාව, 1988-1990 කාලයේදී ජනතා විමුක්ති පෙරමුණට එරෙහිව දකුණේ දියත් කරනු ලැබූ ත්‍රස්තවාදය මැඩලීමේ ව්‍යාපාරයේදී සහ 1990 පළමු මාසවලදී උතුරු නැගෙනහිර දියත් කෙරුණු II වන ඊලාම් යුද්ධයේදී දක්නා ලද දහස් ගණනින් සමූහ වශයෙන් අතුරුදහන් වීමේ තත්ත්වයට සමාන නුවූවන් එය සිත් සසල කරවන උපතනියක් විය. අප්‍රේල් මාසයේ සිට 1995 අවසන දක්වා කාලය තුළ යටත් පිරිසෙයින් අතුරුදහන්වීම් 55ක් වත් වාර්තාවී ඇති අතර ගතවූ වර්ෂය හා සසඳන කල එය කැපී පෙනෙන වැඩි වීමකි. සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් සැහෙන ආරක්ෂක විධිවිධාන තවම සැලසී නොමැති බැව් මෙයින් මොනවට පැහැදිලි වේ.

පුද්ගල ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් අවදානමක් එල්ලවූයේ රජයේ හමුදාවල ක්‍රියාමාර්ග වලින්ම පමණක් නොවේ. ඇත්තෙන්ම, මැයි මාසයේදී කල්ලරාව සිංහල ගම්මානයට පහර දීමෙන් 42කු සාහනය කරනු ලැබූ අතර, සටන් යළි ඇවිලීමෙන් පසුව පළමු වරට සිවිල් ඉලක්කයට ප්‍රබල පහරක් එල්ල කිරීම සම්බන්ධයෙන් LTTE වරදකරු වේ. ඉන්පසුව, ඔක්තෝබර් අග භාගයේදී සහ නොවැම්බර් මුල් භාගයේදී මායිම් ගම්මාන වලට යළිත් හතර පාරක් පහර දෙනු ලැබීමෙන්, මැර කල්ලි බිහිවීම වළක්වනු පිණිස සෑහෙන මර්ධනකාරී පියවර ගන්නා අතරම එම ප්‍රදේශවල ජීවත්වන සිවිල් ජනතාවට සෑහෙන ආරක්ෂාවක් සලසන්නේ කෙසේද යන ප්‍රශ්නය නැවතත් මතු වී තිබේ. ඔක්තෝබර් මාසයේදී කොළඹ තෙල් ගබඩා දෙකකට ද, නොවැම්බර් මාසයේදී යුධ හමුදා මුලස්ථානයට ද එල්ල කළ LTTE ප්‍රහාර වලින්ද සිවිල් පුද්ගලයින් ගණනාවක් මරුමුවට පත්වී ඇත.

LTTE එල්ල කළ දරුණු ප්‍රහාර නිසා දකුණේ ජනවාර්ගික හැඟීම් උත්සන්න වුවත් විස්තීර්ණ ප්‍රවණතා ක්‍රියා ඇති නොවීය. එසේ වුවද, ජනවාර්ගික හැඟීම් මුල්වී ගිනි තැබීමෙන් කඩ සාප්පු 28 ක් විනාශ කෙරුණු සිද්ධියක් ජුනි මාසයේදී දකුණු පළාතේ තගරයක් වන ගාල්ලෙන් වාර්තා විය. විනාශ වූ කඩ සාප්පු වලින් වැඩි සංඛ්‍යාවක් දෙමළ අයගේ ඒවා වූ අතර එම සිද්ධිය වැළැක්වීම සඳහා පියවර ගැනීමට හෝ ආරක්ෂාවක් සැලසීමට පොලීසිය අසමත් වූයේ ය. මෙම පහරදීම සිදුවූයේ LTTE විසින් සාහනය කරන ලද සුප්‍රසිද්ධ බොද්ධ හිමිනමක් අදාහනය කරනු ලැබූ දිනයේ ය. ඊට දින කිහිපයකට පසුව ගාල්ල සම්පයේ වත්තක “ලයින්” කාමරයක පදිංචි කරුවන්ට පහර දී අට හැවිදිරි ගැහැණු දරුවකු මරා දමා තවත් හතර දෙනෙකුට තුවාල සිදු කරන ලදී.

රජයේ ක්‍රියාකාරිත්වය මැන බැලීමේදී, මානව හිමිකම් ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් මතුවන සැලකිල්ලට රජය දක්වන ප්‍රතිචාරය ඉතා වැදගත් වේ. 1995 දී දැක්වූ ප්‍රතිචාරය මිශ්‍ර එකක් විය. ඇතැම් අවස්ථාවලදී හිටපු හිරකරුවන්ගේ මළමිණි කොළඹ අවටින් හමුවූ විට ඊට ප්‍රතිචාරයක් වශයෙන් වහා ක්‍රියාත්මකවීම හේතුකොට ගෙන එම මරණ පිළිබඳව විමර්ශණ පවත්වා ඒවා සිදු කළැයි කී අයට විරුද්ධව තඩු පවා පැවරිණි. එහෙත්, ඒ තඩු විභාගවලින් වරදකරුවන්හට දඬුවම් ලැබේවිද යන්න පසුව බලාගත යුතු දෙයකි. එසේ වුවත්, වෙනත් සිද්ධිවලදී ප්‍රශ්නය විසඳීමේ වගකීම එතරම් පැහැදිලි නොවීය. තිදසුනක් වශයෙන්, ජුනි මාසයේදී හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසි යටතේ මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බල මණ්ඩල යළි ඇතිකරනු ලැබීය. ඒ වූකලී වැඩදායක දෙයකි. නව විධිවිධාන යටතේ යම් අයකු සිරභාරයට ගත්විට අනුගමනය කළයුතු ක්‍රියාපිළිවෙළ පිළිබඳ නියෝග, යහපත් ආරක්ෂක පියවර සමූහයක් ද, සමහර ජනාධිපතිනිය නිකුත් කළාය. එසේ වුවද, එම නියෝග සාමාන්‍යයෙන් අනුගමනය නොකෙරුණා පමණක් නොව ඒවා බලාත්මක කිරීමට සැබෑ උත්සාහයක් ද නොකෙරිණි. මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ මෙම වැදගත් ක්ෂේත්‍රයෙහි ප්‍රතිසංස්කරණ ඇති කිරීමට රජය සැබැවින් ම බැඳී සිටින්නම්, රජය විසින් කරනු ලබන වෙනස්කම්, ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමට නියමිත අය විසින් බරපතළ වැටහීමකින් පිළිගන්නා බවටත්, තවත් ඡන්ද කෙටියාගයක් සතුටු කිරීම සඳහා පමණක්ම නිර්මාණය කෙරුණු “විලාසිතා” වෙනස්කම් හැටියට ඒවා නොසලකන බවටත් රජය වග බලාගත යුතුවේ.

මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් රජය තුළ පවත්නා දෙහිසියාව මැනවින් ප්‍රදර්ශනය කෙරුණු තනි ප්‍රශ්නයක් වූයේ අදහස් පළ කිරීමේ නිදහසයි. 1995 වසරේදී මෙම නිදහස වැඩි වැඩියෙන් තර්ජනයට ලක්විය. පුවත්පත් කතුවරුන්හට හිරිහැර කරනු ලැබීය; ජනමාධ්‍ය කෙරෙහි රජය වාග් ප්‍රහාර එල්ල කළේය; අවසානයේදී

හමුදා කටයුතු පිළිබඳ සියලු තොරතුරු වාර්තාකිරීම සම්බන්ධයෙන්, ජාතික ආරක්ෂාව පිළිබඳ නිත්‍යානුකූල සැලකිල්ල ද ඉක්මවා ගිය, වාරණයක් පනවනු ලැබීය. ඊට අමතරව, ගැටුම මෙහෙයවීම පිළිබඳව හෝ උත්තිරි තැන් අහිමි වූ සිය දහස් ගණන් ජනයා ජීවත්වන තත්ත්ව පිළිබඳව ඇති දුටු සාක්ෂි ජනතාව අතට පත්වීම වළක්වනු වස් මාධ්‍යවේදීන්හට උතුරේ සංචාරය කිරීම තහනම් කරන ලදී. උතුරට යෑම සම්බන්ධයෙන් පනවන ලද එම තහනම, විධිමත් පුවත්පත් වාරණය ඉවත් කරනු ලැබීමෙන් පසුව පවා ක්‍රියාත්මකව පැවති අතර මානව හිතවාදී සහ මානව හිමිකම් කරුණු වලට අදාළ ප්‍රශ්න පිළිබඳ තොරතුරු නිදහසේ ගොළු ඒමට එය සැලකිය යුතු බාධාවක් විය. ඇත්තෙන්ම, “පිරිසිදු” යුද්ධයක් පිළිබඳ හැඟීමක් ප්‍රචාරය කිරීමේ අදහසින් දෝ, උතුරේ ගැටුමෙන් සිවිල් වැසියන්ට සිදුවන බලපෑම් වාර්තා කිරීම වැළැක්වීම සඳහා රජය විශේෂ උනන්දුවක් දක්වන බැව් ඇතැම් අවස්ථාවලදී පෙනී ගියේ ය.

මානව හිමිකම් පිළිබඳ පුළුල් පරාසයක් වඩා මැනවින් ආරක්ෂා කිරීම තහවුරු කරනු වස් රජය විසින් සාර්ථක පියවරක් ගනු ලැබීමේ අඛණ්ඩ අවශ්‍යතාව මෙම වාර්තාවෙන් යළිත් වරක් පෙන්වා දෙයි. නීති පොත්වල මෙන්ම ප්‍රායෝගිකව ද සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සඳහා සෑහෙන ආරක්ෂාවක් සැලසී නොමැති අතර (අභ්‍යන්තරිකව අවතැන් වුවත්, වතුකම්කරුවන් සහ ගැටුමෙන් විපතටපත් ළමුන් මගින් මෙම ග්‍රන්ථයෙහි නියෝජනය වන) සමාජයේ ඉතාමත් අසරණ පිරිස, සම්පත් සහ සේවාවන් ලබාගැනීමේදී කොන්ඩ් ඉතාමත් අභාග්‍යසම්පන්න තත්ත්වයක පසුවේ. ඔවුනගේ සමාජ සහ ආර්ථික අයිතිවාසිකම් තවම ආරක්ෂා කෙරී නොමැත. මේ අයගෙන් බහුතරය සුළු ජාතික ප්‍රජාවකගේ සාමාජිකයන් වීමෙන්, අන්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීමවලට සහ රඳවා තබා ගැනීමවලට පහසුවෙන්ම ගොදුරු වන්නේ ද මේ අයමය මින් හුවා දැක්වෙනුයේ සුළු ජාතිකයින්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ මුඛ්‍ය වැදගත්කම මෙන්ම විවිධ මානව හිමිකම් අතර පවත්නා අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවන් ය.

අවි ගැටුම් යළි ඇතිවීම, මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය කෙරෙන විධිවිධාන “යුක්ති-සහගත” බැව් පෙන්වීමට හේතුවක් නොවිය යුතුය. ගැටුම හේතුකොට ගෙන නිසැකවම මානව හිමිකම් කෙරෙහි බලපෑම් ඇතිවේ. එහෙත්, මානව හිමිකම් ප්‍රතිසංස්කරණය, ගැටුම විසඳීමේ කාර්යයට දෙවැනි වන්නා වූ කරුණක් ලෙසින් දෘෂ්‍යමාන නොවිය යුතුය. ඇත්තෙන්ම, වෙනස්කොට නොසැලකීම සහ සමාජයේ සියලු කණ්ඩායම් එක හා සමාන අයුරින් සමාජ හා ආර්ථික කටයුතු වලට සහභාගී වීම තහවුරු කිරීම සඳහා අපේක්ෂිත ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු ඇතුළු මානව හිමිකම් ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු, ගැටුම් විසඳීම කුළු ගැන්වෙන තත්ත්වයක් බිහි කිරීමට ආධාර උපකාර වනු ඇතැයි තර්ක කළ හැකිවේ.

2. 1995 දී ආරම්භ කරන ලද ප්‍රතිසංස්කරණ

ජාතික ආරක්ෂාව හා කිසිදු සම්බන්ධතාවක් නොමැති කරුණු පිළිබඳව යම් යම් විධිවිධාන 1995 දී රජය හඳුන්වාදී තිබේ. මෙහි VI වන පරිච්ඡේදයෙහි සාකච්ඡා කෙරෙන, දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලේ බලා සිටි ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තිය, මැතිවරණ පොරොන්දුවක් ඉටු කරමින් සැප්තැම්බර් මාසයේදී කුමාරතුංග ජනාධිපතිතුමාට භාර දෙනු ලැබීය. එසේ වුවද, එය කිසිවකු බැඳ තබන ලේඛනයක් නොවන අතර එහි විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ව්‍යවස්ථා තවම පනවා නොමැත.

ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද එක් අංශයක් වූයේ ලිංගික වරදවල් සම්බන්ධ අංශයයි. සිදුකරන ලද එම වෙනස්කම් වලින්, විශේෂයෙන්ම, ළමා ආරක්ෂාව තර කෙරේ. මෙය ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයෙහි වැඩි දුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

3. 1995 දී එකඟවී ඇති මානව හිමිකම් ප්‍රමිති

රජය විසින් 1995 වර්ෂයේදී එක් වැදගත් ජාත්‍යන්තර සම්මුතියන්ට, එනම්, සමාගමයේ නිදහස සහ සංවිධානය වීමේ අයිතිය ආරක්ෂා කිරීම පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සංවිධානයේ 87 වන සම්මුතියට, එකඟවන ලදී. මීට අමතරව, සියලු සංක්‍රමික කම්කරුවන්ගේ සහ ඔවුන්ගේ පවුල්වල අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මුතියට රජය එකඟවීමට තිබේ. එක්සත් අරාබි රාජ්‍යයේ සේවයේ යෙදී සිටි 20 හැවිරිදි ශ්‍රී ලාංකික ගෘහ සේවිකාවක් වෙඩි තැබීමේ කාණ්ඩයක් විසින් අප්‍රේල් මාසයේදී වෙඩි තබා මරණයට පත්කරනු ලැබූ අවස්ථාවේ දී විදේශගතව සිටින ශ්‍රී ලාංකික සංක්‍රමික කම්කරුවන් හට මුහුණ පෑමට සිදුවිය හැකි බේදජනක තත්ත්වය හුවා දැක්විණි. කුඩා ළමයකු මරා දමන ලදැයි ඇයට විරුද්ධව චෝදනාවක් නගා තිබිණි. ඇය වෙනුවෙන් මැදිහත්වීම සඳහා විදේශ අමාත්‍යාංශය හැකි සෑම උත්සාහයක්ම දැරුවේද යන්න පිළිබඳවත්, සාමාන්‍ය වශයෙන් විදේශයෙහි සේවය කරන ශ්‍රී ලාංකිකයින් ආරක්ෂා කිරීමේ ගැටළු පිළිබඳවත් ප්‍රශ්න, ඇයගේ මරණය නිසා ඉස්මතු විය¹.

රජය එකඟවීමට ඇති වැදගත් ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිති අතරට, සිවිල් ජනතාව ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වැදගත් විධිවිධාන අන්තර්ගත 1949 අගෝස්තු 12 වන දින ජිනීවා සම්මුතිවල II වන අතිරේක සංධානය (Additional Protocol II) (රජය මීට එකඟ වුවහොත් එය ගැටුමට සම්බන්ධ සියලු පාර්ශ්වයන් නිරායාසයෙන්ම බැඳ තබනු ඇත.), සහ දේශීය වශයෙන් ලබාගත හැකි සියලු පිළිසරණවලින් පිහිටක් නොවූ විට මානව හිමිකම් කාරක සභාවට² පෙන්සම් ඉදිරිපත් කිරීමට පුද්ගලයින්ට අයිතිවාසිකමක් සැලසෙන සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුමේ (ICCPR) වෛකල්පික සංධානය (Optional Protocol), ඇතුළත් වේ.

4. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා යෝජනා

4.1 බලය බෙදා හැරීම පිළිබඳ රජයේ යෝජනා

අවි ගැටුම විසඳීම සඳහා වන රජයේ දේශපාලන යෝජනාවලිය අගෝස්තු මාසයේදී රජය විසින් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී. පුළුල් බලතල පවරා දෙනු ලබන, මතුවට නිර්වචනය කළයුතු පළාත් ඒකක අටකින් සමන්විත “පළාත් සංගමය”ක්

1. Civil Rights Movement of Sri Lanka, “20 හැවිරිදි ශ්‍රී ලාංකික ගෘහ සේවිකාවක් එක්සත් අරාබි රාජ්‍යයේදී මරණයට පත්කිරීම” බලන්න E 03/5/95, කොළඹ, 1995 මැයි

2. මෙම කාරක සභාව, ICCPR විධිවිධාන පිළිපදින බැව් සොයා බැලීම පිණිස එම සංවිධානය යටතේ පිහිටුවන ලද මණ්ඩලයකි.

යනුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව හැඳින්විය යුතු යැයි එයින් යෝජනා කෙරේ. අවිගැටුමට පාදක වූ කරුණු විසඳීමට මීට ඉහතදී ද්‍රවිඩ නායකත්වයට පිරිනමා ඇති කිසිදු යෝජනාවකින් දැරුවාට වඩා වැඩි ප්‍රයත්නයක් මෙම යෝජනාවලින් දරා ඇත. ඒවා සුළු ජාතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයෙහි සාකච්ඡා කෙරේ.

4.2 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයට යෝජිත වෙනස් කිරීම්

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදය වෙනස්කිරීම සඳහාද යෝජනා රජය විසින් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදී. ජනවාරි මාසයේදී නිකුත් කරනු ලැබූ “ප්‍රථම ක්‍රියාකාරී කෙටුම්පත” අසතුටුදායක විය. අධිකරණ අමාත්‍යාංශය විසින් 1994 නොවැම්බර් මාසයේදී ඒ වන විටත් ඉදිරිපත් කර තිබුණු යෝජනා දුර්වල කෙරෙන බවක් ඒවායින් දිස්විය. තවදුරටත් අදහස් හුවමාරු කර ගැනීමෙන් අනතුරුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පිළිබඳ විශේෂ කාරක සභාව මැයි මාසයේදී දෙවන කෙටුම්පතක් ඉදිරිපත් කළ අතර එය ජනවාරි මාසයේදී ඉදිරිපත් කළ අනුවාදයට වඩා සැලකිය යුතු දියුණු තත්ත්වයක් පෙන්වුණි කල්ය.

මානව හිමිකම් සංවිධාන විසින්, යෝජිත පරිච්ඡේදයෙහි³ යහපත් මෙන්ම අයහපත් අංශද දක්නා ලදී. සිරභාරයට ගැනීම සහ සාධාරණ විනිශ්චය පිළිබඳ වැඩි දියුණු කළ ආරක්ෂක පියවරවල්, සහ “තොරතුරු සහ අදහස් ලබා ගැනීමේ සහ පිට කිරීමේ” අයිතිය අන්තර්ගත කිරීම යහපත් අංශ අතර විය. පවත්නා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර්ගත නොමැති ජීවත්වීමේ අයිතිය මෙම යෝජනාවලින් පිළිගෙන ඇති නමුත් ඊට අනවශ්‍ය ව්‍යාතිරේඛයක් එකතුකර තිබේ. සමස්ත අයිතිවාසිකම් භුක්තිවිදීම පිළිබඳව යෝජිත සීමාබන්ධන දැනට පවත්නා ආකාරයට වඩා බෙහෙවින් පටු අයුරින් සම්පාදනය කොට ඇති අතර, ICCPR යටතේ අවශ්‍යවන පරිදි “අවශ්‍යතාව” පිළිබඳ පරීක්ෂණයද අන්තර්ගත කර තිබේ. සාධාරණ විනිශ්චයක් සඳහා ඇති අයිතිය ලඝු කළ නොහැකි අයිතියක් වශයෙන් පිළිගැනීමෙන් මෙම යෝජනා එක් අතකින් ICCPR බලාපොරොත්තු වන නියමයන් ඉක්මවා ගොස් තිබේ. කෙසේවුවද, ICCPR හි අන්තර්ගත සියලුම අයිතිවාසිකම් යෝජිත පරිච්ඡේදයෙන් ආවරණය වී නොමැති අතර ඇතැම් ඒවා සීමිත ස්වරූපයකින් ඇතුළත් කොට තිබේ. නිදර්ශණයක් දක්වනොත්, පුද්ගලයාගේ නිදහස සහ ආරක්ෂාව පිළිබඳ අයිතිය ඒ ආකාරයෙන් ම ඇතුළත්කර නොමැති අතර වහල් භාවයෙන් මිදීමේ නිදහස පිළිබඳ අයිතියද එසේමැයි. පරිපාලනමය රඳවා තබා ගැනීම මේ යෝජනාවලින් නීත්‍යානුකූල කර ඇති අතර ඒ පිළිබඳ කාල නියමයක් කර නොමැත. පවත්නා නීති සම්බන්ධයෙන් වර්තමාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර්ගත, දැඩි විවේචනවලට භාජන වූ විධිවිධානයක් වන, ලිඛිත නීතියක් හෝ ලිඛිත නොවූ නීතියක් ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයට අනුකූල නොවූවද බලාත්මකව ක්‍රියාත්මක වන්නේ ය යන්නද යෝජිත පරිච්ඡේදයෙහි එලෙසින්ම රඳවාගෙන තිබේ.

3. නීතිය හා සමාජ භාරයේ, 1995 අගෝස්තු “Fortnightly Review”, “ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ සහ මූලික අයිතිවාසිකම්: අදහස් කිහිපයක්”, බලන්න

5. ජාතික මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවක් සඳහා යෝජනා

රජය බලයට පැමිණි විගසම මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවක් ඇති කිරීමට තමන් අදහස්කර ඇති බැව් නිවේදනය කළේය. මානව හිමිකම් පිළිබඳව ක්‍රියාකරන බහුල ආයතන සංඛ්‍යාව කෙරෙහි දැඩි කණස්සල්ල පළකළ මානව හිමිකම් සංවිධාන, උල්ලංඝනය කිරීම් වලට එරෙහිව පවත්නා මූලික ආරක්ෂක පියවරවල් තර කරන ලෙසත්, ඒවන විටත් පැවති ආයතන නිසියාකාරව සම්බන්ධීකරණය කොට ඒවාට සම්පත් සලසා ඒවා බල සහිත කිරීම සහතික කරන ලෙසත් උදක්ම ඉල්ලා සිටියහ. පනත් කෙටුම්පත ප්‍රකාශයට පත් කෙරුණු අවස්ථාවෙහි කොමිෂන් සභාව සහ පවත්නා ආයතන අතර ඇති සම්බන්ධතාව පිළිබඳ පූර්ණ සැලකිල්ලක් දක්වා නොතිබුණු බැව් පැහැදිලි වූ බැවින් මෙම අදහස් යලිත් පැහැදිලිව ඉදිරිපත් කරනු ලැබීය.⁴ මානව හිමිකම් පිළිබඳ අධිකරණ ආරක්ෂාව යන පරිච්ඡේදයෙහි මෙය වැඩිදුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

කොමිෂන් සභාවේ කර්තව්‍යයන් අතර පහත සඳහන් ඒවාද වේ. මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධ පරිපාලනමය සහ විධායක පිළිවෙත් පිළිබඳව සුපරීක්ෂාවෙන් සිටීම; මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් පිළිබඳ පැමිණිලි විමර්ශනය කිරීම සහ සමථයට පත්කිරීමේ හා සමගි කිරීමේ මාර්ගයෙන් ඒවා විසඳීමට විධිවිධාන සැලසීම; නීතිමය සහ පරිපාලනමය විධිවිධාන සම්බන්ධයෙන් රජයට උපදෙස් දීම; ජාතික නීති සහ පිළිවෙත් ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් ප්‍රමිති වලට අනුකූල බව සහතික කිරීම පිණිස ගත යුතු පියවර සම්බන්ධයෙන් රජයට නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම; රජය විසින් එකඟ විය යුතු වෙනත් ජාත්‍යන්තර සාධන පත්‍ර සම්බන්ධයෙන් නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම; මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ දැනුවත් කිරීම ප්‍රචාරකය කිරීම.

කරන ලදැයි කියන උල්ලංඝනය කිරීම් විමර්ශනය කිරීමට, මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීමක් පිළිබඳ තවු කටයුතු වලට අධිකරණයේ අවසරය ඇතිව මැදිහත් වීමට, රඳවාගෙන සිටින තැනැත්තන්ගේ සුභසිද්ධිය සුපරීක්ෂණය කිරීමට, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් කොමිෂන් සභාවට යොමු කෙරෙන යම් කරුණක් පිළිබඳව පියවර ගැනීමට, මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ දැනුම ප්‍රචාරකය කිරීමට සහ එම අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව පර්යේෂණ පැවැත්වීමට, සහ “කොමිෂන් සභාවේ කර්තව්‍ය ඉටු කිරීම පිණිස අවශ්‍ය වන්නා වූ හෝ හිතකර වන්නා වූ වෙනත් සියලු දේ කිරීමට” [කෙටුම්පත් ව්‍යවස්ථා අංක II (උ෧)] කොමිෂන් සභාවට බලය ඇත්තේ ය.

“විධායක හෝ පරිපාලනමය ක්‍රියාවක් මගින් මෙන්ම, ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික) විධිවිධාන පනත යටතේ කරනලද වරදක් සංස්ථාපනය කෙරෙන ක්‍රියාවක ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්ද සිදුවෙන මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් පිළිබඳ චෝදනා විමර්ශනය කිරීමට, එම කෙටුම්පත් පනතේ 13 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ කොමිෂන් සභාවට බලය පැවරෙන්නේය. මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ මූලික වගකීම පැවරෙනුයේ රාජ්‍යයන් හට විනා ඒ ඒ පුද්ගලයන් හට නොවන බැවින්, අන්තිමට

4. දිසිකා උඩගම, “මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභා පනත් කෙටුම්පත (1995)” නීතිය හා සමාජ භාරයේ “Fortnightly Review”, 1995 ඔක්තෝබර්, බලන්න

සඳහන් කළ විධිවිධානය පිළිබඳව කණස්සල්ල පළ කෙරිණි. කෙසේ වෙතත්, සාපරාධී නීතියෙන් මේ වන විටත් එවැනි ක්‍රියා සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කෙරෙනු පමණක් නොව එවැනි ක්‍රියාවලට වග කිව යුතු අයට දඬුවම් නියම කිරීම සඳහා ද විධිවිධාන සලසා තිබේ.

කොමිෂන් සභාව වෙනුවෙන් විමර්ශන පැවැත්වීම පිණිස ස්ථාපිත විමර්ශන ඒකකයක් ඇතිකිරීමට විධිවිධාන සලසා නොතිබීම පිළිබඳවත්, කථානායක ද විමසා අග්‍රාමාත්‍යවරිය ඉදිරිපත් කරන නිර්දේශ මත ජනාධිපතිවරිය කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයින් පත්කරන බැවින්, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලයක්⁵ පත්කර නොමැති අවස්ථාවක කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයින් පත්කිරීම සහ ඉවත්කිරීම සඳහා නියමිත ක්‍රියාපටිපාටිවලින් කොමිෂන් සභාවේ ස්වාධීනත්වය සහතික නොකෙරෙන බව පිළිබඳවත් දැඩි කණස්සල්ලක් පළවිය.

6. මෙම වාර්තාවෙන් අවධානය යොමු වී ඇති වෙනත් කරුණු

සෞඛ්‍යය පිළිබඳ අයිතිය පසුගිය ග්‍රන්ථවල සාකච්ඡාවට භාජනය නොවූ අතර මෙහි IX වන පරිච්ඡේදයෙහි විවිධ පැතිවලින් එය සාකච්ඡා කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දැනට එය පිළිගෙන නොතිබුණ ද, සෞඛ්‍යය පිළිබඳ අයිතිය මූලික සමාජ-ආර්ථික අයිතියක් වශයෙන් වැඩි වැඩියෙන් පිළිගෙන ඇති අතර සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීමේදී සෞඛ්‍යය පිළිබඳ අයිතියටද බලපෑම් ඇතිවන බැව් පෙනේ. ප්‍රතිපත්තිමය දෘෂ්ටි කෝණයෙන් බලනකල, අනිකුත් දේ අතර, නිවාරණ සෞඛ්‍ය ක්‍රමෝපායවලට, ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ වෛද්‍ය ක්‍රම අනුකලනය කිරීමට සහ සෞඛ්‍ය සේවාව සම්බන්ධයෙන් “මානව හිමිකම් ආකල්පයක්” සංවර්ධනය කිරීමටත්, වඩා වැඩි අවධානයක් යොමුකිරීම අවශ්‍ය යැයි තර්ක කරනු ලැබේ. ජනතා විමුක්ති පෙරමුණේ ත්‍රස්තවාදය ඇතිවූ සමයේ දකුණේ ද පැවති එමෙන්ම උතුරු නැගෙනහිරද පවත්නා අවි ගැටුමේ විපාක ඊට ගොදුරු වූ අයගේ සෞඛ්‍යය කෙරෙහි විනාශකාරී මෙන්ම දීර්ඝ කාලීන බලපෑම් ඇතිකර තිබෙන බවක් පෙනේ.

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව පසුගිය ග්‍රන්ථවලද සාකච්ඡා කළෙමු. එහෙත් උතුරු නැගෙනහිර අවි ගැටුමෙන් ළමුන් කෙරෙහි ඇතිවන බලපෑම් මෙතෙක් අවධානයට යොමුවී නොමැත. ගැටුම් පවතින ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ළමුන් මුහුණපාන තත්ත්ව, ගැටුම් නිසා උත්තිටි නැත් අහිමිවූ ළමුන්, සහ ළමා සටන්කරුවන් පිළිබඳව මෙහි VIII වන පරිච්ඡේදයේ කෙරෙන සාකච්ඡාවකින් එම අඩුව මනා තිබේ. ළමා අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි බලපෑම් ඇතිකරන නීති ප්‍රතිසංස්කරණ, සහ ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කාරක සභාව 1995 දී ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ කාර්ය සාධනය විමසා බැලූ අවස්ථාවෙහි පළකළ අදහස් යන මේවාද එහි විස්තර කෙරේ.

5. දැනට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලයක් නොමැත. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලයක් ඇති කිරීම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳ රජයේ නිර්දේශවල අන්තර්ගතව ඇත. කෙසේ වුවද, මෙම යෝජනාවල දුර්වල සැක සහිතයි.

සමස්තයක් වශයෙන් ගත් කල මෙම වාර්තාව පසුගිය ග්‍රන්ථ දෙකේ අන්තර්ගත වූ විශ්ලේෂණ සහ නිර්දේශ ඉදිරියට ගෙන යමින් ඒවා පරිපූරණය කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විවාදය සම්බන්ධයෙන් එය ගුණාත්මක දායකවීමක් හැටියට සලකනු ඇතැයිද, අනාගත ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා උත්ප්‍රේරකයක් වශයෙන් එය ක්‍රියා කරනු ඇතැයිද අපේක්ෂා කෙරේ.

පුද්ගලයාගේ පැවැත්ම

1 හැඳින්වීම

1995 වසරේදී පුද්ගලයාගේ පැවැත්ම හා සම්බන්ධ යම්යම් මුඛ්‍ය මානව හිමිකම්වලට කෙතරම් දුරට සැලකිල්ලක් දක්වා ඇත්ද යන්න කෙරෙහි මෙම පරිච්ඡේදයෙන් අවධානය යොමුකරනු ලැබේ. ජීවත්වීමේ අයිතිය, නිදහස සහ වධ හිංසාවලින් සහ අතුරුදහන් කිරීමෙන් නිදහස පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන අතරම, වර්ෂයේදී සිදුවූ මෙම අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් මෙන්ම එම උල්ලංඝනය කිරීම් වැළැක්වීමට හෝ ඒවා සඳහා පිළිසරණ සැලසීමට රජය විසින් ගන්නා ලද යම් පියවරක් වෙතම ඒවාද, මෙහි විස්තර කෙරේ. මෙම ක්ෂේත්‍රවලට බලපාන්නාවූ ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් ප්‍රමිති සහ දේශීය නීතිරීති කලින් පළකළ ග්‍රන්ථවල¹ විස්තර කර ඇති අතර ඒවා යළිත් වරක් මෙහි විස්තර නොකෙරේ. එසේ වුවත්, එම ප්‍රමිතිවල සිදුවූ වෙනස්වීම් වෙන් නම් ඒවා අදාළ ස්ථානවල දක්වා තිබේ. මානව හිමිකම් සම්බන්ධ, මේ අංශයට අදාළ, මානව හිමිකම් කාරක සභාවේ නිර්දේශවල සාරාංශයකින් පරිච්ඡේදය සමාප්ත කෙරේ.

රජය සහ LTTE අතර අවි ගැටුම 1995 අප්‍රේල් මාසයේදී යළි ඇවිලීමෙන් පසුව මානව හිමිකම් පුළුල් ලෙස හා කැපී පෙනෙන අයුරින් පිරිහී ගියේය. අවි ගැටුම යළි ඇතිවීමත්, ඒ හා සමගම LTTE විසින් සිවිල් වැසියන්ට හිතා මතා පහරදීම් නැවත ආරම්භ කරනු ලැබීමත්, මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීමට සහ මානව හිතවාදී නීතිවල මූලික ප්‍රමිති ගරු කිරීමට රජයේ ප්‍රකාශිත ඇප කැපවීම පිරික්සා බැලීමට මුඛ්‍ය අවස්ථාවක් වූයේය. බහුල වශයෙන් කොළඹ ප්‍රදේශයේ දෙමළ ජනතාව අත්තනෝමතිකව රඳවා තබා ගැනීම්, අතුරුදහන් වීම්, වධහිංසා කිරීම් වලට භාජනවීම්, සහ නීතියට පරිබාහිර ඝාතනය කිරීම් යන මේ සියල්ල අප්‍රේල් මාසයේ සිට වැඩි වැඩියෙන් වාර්තා කෙරිණි. උතුරු නැගෙනහිර ගවුම් ප්‍රබල ලෙස ඇවිලෙමින් ගැටුමේ එලව්පාක එම ප්‍රදේශයට කෙළින්ම දරුණු අයුරින් බලපෑ අතර දිවයිනේ අනිකුත් ප්‍රදේශවල ජනතාවද විවිධ ආකාරයේ අපවාරවලට ගොදුරු වූහ. විශේෂයෙන්ම මායිම් ගම්මානවල ජීවත් වන සිංහල වැසියන් LTTE ප්‍රහාරවලට ගොදුරු වූ අතර කොළඹ ප්‍රදේශයේ දෙමළ අය දහස් ගණනින් යළිත් වරක් බහුල ලෙස පොලිසියේ අත්තනෝමතික රඳවා තබා ගැනීම්වලට සහ හිරිහැරවලට ගොදුරු වූහ. වර්ෂය අවසන් වනවිට, ගැටුමේ² ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සිය දහස් ගණන් ජනයා යාපනයේ සිය නිවෙස්වලින් පිටමං කරනු ලැබීමෙන් පසුව, දෙමළ ජනතාවගෙන් විශාල සංඛ්‍යාවකට වෙනත් ආකාරයේ අත්තනෝමතික රඳවා තබා ගැනීමකට වවුනියාවේදී මුහුණ පෑමට සිදුවිය. LTTE

1. නීතිය හා සමාජ භාරය, ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ කත්තවය, 1993 (කොළඹ, 1994)

2. අභ්‍යන්තරිකව අවකැන්ඩුවෝ පිළිබඳ දහවන පරිච්ඡේදය බලන්න.

අණසකට යටත්ව පවතින ප්‍රදේශයක් වන උතුරේ සිට දකුණට යෑමට උත්සාහ කළ අය, ඔවුන්ගේ නිර්වාසත්වය යුද හමුදාවට ඔප්පුකරන තෙක් කිසිදු නීතිමය බලයකින් තොරව ජනාකීර්ණ මාර්ගස්ථ කඳවුරුවල රඳවා ගනු ලැබූහ.

කලින් තිබුණු එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජය යටතේ සිදුවූ සාතණ කල්ලිවල ක්‍රියා සිතියම තංචමින් මැයි මාසයේ සිට සැප්තැම්බර් මාසය දක්වා කාලයේදී කොළඹ අවට විවිධ ප්‍රදේශවලින් හමුවූ 30 ට අධික මළ සිරුරු සංඛ්‍යාව සිත් සසල කරවීය. ඒ සිරුරුවලින් බොහෝමයක් මරණයට පෙර සිරභාරයේ රඳවා තබාගෙන වධහිංසා පමුණුවන ලද ඒවා බැව් පහැදිලි විය. මෙම සිරුරු හමුවන්නට පටන් ගත්තේ, සිවිල් ඇදුමෙන් සැරසුණු තත්තාදුන්න පිරිස් විසින් බොහෝ දෙමළ තරුණයින් පැහැරගෙන ගිය බවට පැමිණිලි ලැබෙමින් තිබුණු අවධියකය. එසේ හමුවූ සිරුරුවලින් කිහිපයක්ම දෙමළ තරුණයින්ගේ ඒවා බැව් පසුව හඳුනාගනු ලැබීය.

කෙසේ හෝ වේවා, මෙම සාතන සහ කලින් තිබුණු රජය යටතේ සිදුවූ සාතණ අතර දක්තාලද ඉතා වැදගත් වෙනස වූයේ, මෙවර හෙළිවූ සිද්ධීන් ගැන වහා විමර්ශණ පවත්වන ලෙසට රජය බල කිරීමයි. වර්ෂය අවසන් වන විට මේ සිද්ධි සම්බන්ධයෙන් ආරක්ෂක හමුදාවල නිලධාරීන් කිහිප දෙනෙකු සිරභාරයට ගෙන තිබිණි. ඒ කෙසේ වුවත්, මේ සිද්ධි සම්බන්ධයෙන් ඔවුන් වරදකරුවන් වනු ඇත්දැයි පසුව බලා ගතයුතු දෙයකි.

LTTE ද මාතව හිතවාදී නීති 1995 වසරේදී දිගටම උල්ලංඝණය කළේය. ඔව්හු සිවිල් වැසියන් විශාල සංඛ්‍යාවකට පහරදී මරා දැමූහ. ඔවුන් “ද්‍රෝහීන්” යයි චෝදනා කරනු ලැබූ වැසියන් ලඝු අයුරින් මරා දැමූ බවටත් හිරකරුවන්ට වධහිංසා කොට කෲර අයුරින් සලකා ඇති බවටත් පැමිණිලි ලැබිණි. තවද, ඔවුන්ගේ පාලනය යටතේ පවත්නා ප්‍රදේශවල ජීවත්වන අයගේ යාම්ථිම් දිගින් දිගටම සීමා කළහ.

වර්ෂය අග භාගයේදී උතුරේ සටන් උග්‍ර වෙත්ම, කොළඹ ආර්ථික, දේශපාලන සහ හමුදාමය ඉලක්කවලට LTTE විසින් ප්‍රබල ප්‍රහාර එල්ල කරනු ඇතැයි යන බිය වැඩිවිය. ආරක්ෂක විධිවිධාන දැඩිකරනු ලැබූ අතර අගනුවර පදිංචි දෙමළ ජනතාවගේ තත්ත්වය එන්න එන්නම අනාරක්ෂිත විය. අනන්‍යතාව සෝදිසි කිරීම සඳහා පොලිසිය විසින් ඔවුන් අත්තනෝමතිකව රඳවා තබා ගනු ලැබීමට ඉඩ තිබුනා පමණක් නොව, ජුනි මාසයේදී රජය විසින් අලුතෙන් ඇති කරන ලද සිවිල් ආරක්ෂක බලකායවල සාමාජිකයින් විසින් ඔවුන්ට විරුද්ධව පොලිසියට පැමිණිලි කරනු ලැබීමේ ඉඩකඩද වැඩි විය.

හදිසි අවස්ථා නියෝගවල ඇති කරනලද ඇතැම් වෙනස්කම්ද, දෙමළ ජනතාවට හිරිහැර කිරීමක් යන හැඟීමක් ඇති කිරීමට දායක විය. යම් යම් තත්ත්ව යටතේ³ තම නිවෙස්වල පදිංචිකරුවන් පොලිසියේ ලියාපදිංචි කරන ලෙසට ගෘහ මූලිකයින්ට නියම කරමින් සැප්තැම්බර් මාසයේදී ඇති කරනලද නියෝග ව්‍යාකූල තත්ත්වයක් ඇති කිරීමට මුල්විය. බොහෝ අවස්ථාවල සියලුම දෙමළ අය පොලිසියේ ලියාපදිංචි වියයුතු බවට එය වරදවා වටහා ගැනිණි. ඒ මගින්, පොලිස් සෝදිසි සභානවලදී හිරිහැර පමුණුවීමට සහ අත්තනෝමතිකව රඳවා තබා ගැනීමට තවත් උපායක් පැදිණි. හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ හෝ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනත යටතේ

3. හදිසි අවස්ථා පාලනය පිළිබඳ තුන්වන පරිච්ඡේදය බලන්න.

වරදක් කළ අයට නවාතැන් දීමේ වරද සම්බන්ධයෙන් ඔක්තෝබර් මාසයේදී නිකුත් කෙරුණු නව නීති හේතුකොට ගෙන කොළඹ නවාතැන් සොයා ගැනීම ද්‍රවිඩ ජනතාවට තවත් අසීරුවිය.

මේ වාතාවරණය තුළ මෙන්ම, ඔක්තෝබර් මාසයේදී කොලොන්නාවේ සහ මරුගොඩවත්තේ තෙල් ගබඩාවලට LTTE විසින් පහර දෙනු ලැබීමෙන් පසුවද, කොළඹ ඇතුළු ද්‍රවිඩ පිරිස් මැර කල්ලිවල සාහසික ක්‍රියාවලට ගොදුරු වූ අතර, කොළඹ චනානමුල්ල ප්‍රදේශයේදී, පොලිසිය විසින් සංවිධානය කරන ලද සිවිල් ආරක්‍ෂක හමුදාවක සාමාජිකයින් විසින් චතුකරයේ තරුණයින් දෙදෙනෙක් මරා දමනු ලැබුණි.

2. ජීවත්වීමේ අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීම

2.1 නීතියට පරිබාහිර ඝාතන

රජයේ ආරක්‍ෂක හමුදා විසින් නීතියට පරිබාහිර ආකාරයෙන් මෙන් හිතාමතාම කරන ලද ඝාතණ සම්බන්ධ වාර්තා කොටස් තුනකට අයත් විය. එනම්: පළමුව, නැගෙනහිර ප්‍රදේශයේ ආරක්‍ෂක හමුදා මෙහෙයුම් කටයුතුවලදී කෙරුණු ඝාතන පිළිබඳ වාර්තා: දෙවනුව, සිවිල් වැසියන් ගුවන් බෝම්බ ප්‍රහාරවලට ඉලක්ක කරගත් බවට ලැබුණු වාර්තා: තෙවනුව, කොළඹදී නිස් දෙනෙකුට අධික සිරකරුවන් සංඛ්‍යාවක් ඝාතනය කොට ඔවුන්ගේ සිරුරු විවිධ ස්ථානවල දමන ලද බවට ලැබුණු වාර්තා.

ජාත්‍යන්තර ක්‍ෂමා සංවිධානය (ඇමිනෙස්ටි ඉන්ටර්නැෂනල්) ප්‍රකාශ කරන අන්දමට, 1995 වසරේදී නැගෙනහිර ප්‍රදේශයේ ද්‍රවිඩ වැසියන් 40 දෙනෙකු නීතියට පරිබාහිරව ඝාතනය කර ඇත.⁴ ජූලි මාසයේදී රජයේ ගුවන් යානා විසින් උතුරේ එල්ල කරන ලද බෝම්බ ප්‍රහාරවලින් මියගිය වැසියන් අතර යාපනයේ නවාලිහි ශාන්ත පීතර සහ ශාන්ත පාවුලු දේවස්ථානවල රැකවරණය සොයා ගිය 65 දෙනෙක් ද වූහ.⁵ කොළඹ සහ ඒ අවට ජුනි මාසයේදී හමු වූ 30ට අධික මළ කඳන්වලින්, සහ අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුව (CID) විසින් පසුව කරන ලද විමර්ශන වලින්, මාස කිහිපයක් මුළුල්ලේ කොළඹින් පැහැර ගන්නා ලදුව අතුරුදහන් වූ ඇතැම් දෙමළ තරුණයින්ට අත්වූ ඉරණම අනාවරණය විය.⁶

සිවිල් ඇඳුමින් සැරසුණු පිරිස් විසින් ලැබුම් හල්වලින් හෝ මග කොටේදී හෝ බස් නැවතුම්පොලවලදී දෙමළ තරුණයින් පැහැර ගෙන ගොස් තිබේ.

4. 1996 ජාත්‍යන්තර ක්‍ෂමා සංවිධානයේ වාර්තාව (Amnesty International) (ලංකා), පි. 281, 1995 මැයි මාසයේදී ර්ශාන දිග ප්‍රදේශයේ ඝාතණය කරන ලදැයි වාර්තාවූ 19 දෙනෙකුට අදාළ සිද්ධි තවයක විස්තර ජාත්‍යන්තර ක්‍ෂමා සංවිධානය වාර්තා කරයි. "Sri Lanka: Reports of extrajudicial executions during May 1995", AI Index ASA 37/10/95 (ලංකා, 1995 ජූනි). මෙයින් 6 දෙනෙකු මුස්ලිම්වරුන් වූ අතර 13 දෙනෙක් ද්‍රවිඩයෝ වූහ.

5. INFORM, 1995 ජූලි තත්ත්ව වාර්තාව, (කොළඹ) පි. 6

6. "1995 දී කොළඹ හා ඒ අවට සිදුවූ අතුරුදහන්වීම් සහ පැහැරගෙන යෑම් සහ මළකඳන් හමුවීම" නීතිය හා සමාජ භාරය සඳහා මෙතීන් අමරසිංහ විසින් සම්පාදිත අභ්‍යන්තරික ලිපිය. (කොළඹ, 1995)

ආරක්ෂක හමුදාවලට අයත් අයගෙන් සහ වෙනත් අයගෙන් ප්‍රශ්න කිරීමෙන්, මරණයට පත්වුවත් කොළඹ බුලර්ස් පාරේ විශේෂ කාර්ය බලකායේ මුලස්ථානයෙහි රඳවා තබාගෙන සිටිය බැව් අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුවට හෙළිවිය. පාවිච්චියට නොගත් වැසිකිළියකදී මවුන් ගෙල මිරිකා මරා දමා ඇත. විශේෂ කාර්ය බලකායේ සාමාජිකයින්, යටත් පිරිසෙයින් 18 දෙනෙකු හෝ ඇතුළුව සැකකරුවන් ගණනාවක් සිරභාරයට ගනු ලැබූ අතර විශේෂ කාර්ය බලකායේ බුද්ධි ශාඛාවේ කටයුතු තාවකාලිකව නතර කරන ලදැයි රජය නිවේදනය කළේය.

2.2 LTTE සිදුකළ ඝාතන

කාන්තාවන් සහ ළමුන් ඇතුළුව 48 දෙනකු මරා දමමින් මැයි මාසයේදී ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කයේ නැගෙනහිර ප්‍රදේශයේ කල්ලරාව සිංහල ධීවර ගම්මානයට කළ පහරදීමෙන් LTTE සිවිල් වැසියන්ට පහරදීම 1995 දී යළිත් ආරම්භ කළේය. අප්‍රේල් මාසයේදී අවි ගැටුම් යළිත් ආරම්භවීමෙන් පසුව LTTE හිතාමතාම සිවිල් අයට පහරදුන් ප්‍රථම සිද්ධිය එය විය. ඒ සමඟම වාගේ, LTTE ප්‍රසිද්ධියේ විවේචනයට ලක්කළ, එමෙන්ම ප්‍රදේශයේ සිංහල ජනාවාස ඇති කිරීමට උනන්දුවෙන් ක්‍රියාකළ සුප්‍රසිද්ධ නායක හිමිනමක් වූ දිසානායක මාහිමි LTTE විසින් ඝාතනය කරන ලදී. ඔක්තෝබර් මාසයේ දී අනුරාධපුර, පොලොන්නරුව, අම්පාර සහ මොණරාගල දිස්ත්‍රික්කවල සිංහලයන්ට එල්ල කළ ප්‍රහාරවලදී LTTE විසින් තවත් වැසියන් 90 දෙනකු මරා දමන ලදැයි වාර්තා විය.⁷ LTTE විසින් අමු අමුවේ මරා දමන ලද අය අතර “ද්‍රෝහීන්” සහ තොරතුරු සැපයුවත් වශයෙන් භංගවූ ගසනු ලැබූ ද්‍රවිඩ අයද වූහ.

3. අතුරුදහන්වීම්

අප්‍රේල් සහ 1995 අවසන දක්වා කාලය තුළ නැගෙනහිර මෙන්ම කොළඹද හමුදා විසින් සිදු කරන ලදැයි කියන අතුරුදහන් කිරීම්, යටත් පිරිසෙයින් 55 ක් හෝ ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා සංවිධානය විසින් වාර්තාකර තිබේ.⁸ අතුරුදහන් වූ සියල්ලන්ම ද්‍රවිඩ අයවන අතර, LTTE විරෝධී හා රජයට පක්ෂපාති සන්නද්ධ දෙමළ කණ්ඩායම්, (එනම්, ද්‍රවිඩ ඊලාම් ජනතා විමුක්ති සංවිධානය - PLOTE සහ ද්‍රවිඩ ඊලාම් මිමුක්ති සංවිධානය - TELO) ඇතුළු සිද්ධිවලට වගකිව යුතුයයි විශ්වාස කෙරේ.

කොළඹදී සොයාගත් මළ සිරුරු පිළිබඳව විමර්ශන පවත්වන ලෙස රජය විසින් නියමකරනු ලැබීමෙන් පසුව කොළඹ ප්‍රදේශයේ පැහැරගෙන යාමේ සිද්ධි සංඛ්‍යාව අඩුවිය. එසේ වුවද, කෙටි කාලීන, හා කළැයි නොපිළිගත් රඳවා තබා ගැනීම් දිගටම වාර්තා කෙරිණි.

7. INFORM, 1995 ඔක්තෝබර් තත්ත්ව වාර්තාව, (කොළඹ) පි. 6

8. ඉහත 4 වන සටහන බලන්න. එහිම පි. 281

1994 නොවැම්බර් මාසයේදී⁹ රජය විසින් පත්කරනු ලැබූ අතුරුදහන් වුවත් පිළිබඳ පරීක්ෂණ කොමිෂන් සභා තුන 1995 ජනවාරි මාසයේදී ඔවුන්ගේ කටයුතු ආරම්භ කළහ. මුලින් එම කාරක සභා මාස හතරක කාලයක් සඳහා පත්කර තිබුන ද, ඔවුන්ගේ අධිකාර බලය මාස හයක කාලයක් සඳහා දෙවරක් දීර්ඝ කරනු ලැබීය. විමර්ශනය සඳහා 30,000ට අධික සිද්ධි සංඛ්‍යාවක් ඔවුන්ට ලැබී ඇති අතර ඔක්තෝබර් මාසය වන විට කොමිෂන් සභා තුනම තම තීරණ අන්තර්ගත අතුරු වාර්තා දෙක බැගින් කුමාරතුංග ජනාධිපතිණියට ඉදිරිපත්කර ඇත. එසේ වුවත්, එම වාර්තාවල ඇතුළත් කරුණු ප්‍රසිද්ධකර නොමැත. ජනාධිපති ප්‍රේමදාස විසින් 1991 ජනවාරි මාසයේදී පත්කරන ලද, පුද්ගලයින් බලහත්කාරයෙන් ඉවත්කිරීම පිළිබඳ ජනාධිපති පරීක්ෂණ කොමිෂන් සභාවේ විධානය ඔක්තෝබර් මාසයේ දී අහෝසි වූ අතර ඉතිරිවී ඇති යම් සිද්ධි වෙනොත් ඒවා විමර්ශනය කිරීම සඳහා නව කොමිෂන් සභාවලට භාරදෙන ලෙස එම කොමිෂන් සභාවට නියම කරන ලදී.¹⁰ එහි අවසන් වාර්තාව නොවැම්බර් මාසයේදී ජනාධිපතිනියට ඉදිරිපත් කරන ලදැයි වාර්තාවේ. ඒ කිසිදු වාර්තාවක් ප්‍රසිද්ධකර නොමැත.

පොහොර සංස්ථාවේ බටලන්ද නිවාස යෝජනා ක්‍රමයෙහි “වධකාගාරයක්” තිබුණු බවට වූ චෝදනා පරීක්ෂාකර බැලීම සඳහා විශේෂ ජනාධිපති පරීක්ෂණ කොමිෂන් සභාවක් ඔක්තෝබර් මාසයේදී පත්කිරීමෙන් අතිත අතුරුදහන් වීම් පිළිබඳව තවත් විමර්ශනයක් ආරම්භ කෙරිණි. 1990 දී උප පොලිස් පරීක්ෂකවරයකු එම වධකාගාරයෙන් අතුරුදහන් වී තිබිණි.

ජනතා විමුක්ති පෙරමුණේ ත්‍රස්තවාදය පැවති අවධියේ සිදුවූ අතුරුදහන්වීම් ගණනාවක් විසඳීමට ඉඩ තිබුණු, 1994 දී ආරම්භ කෙරුණු සමූහ මිනී වළවල් පිළිබඳ අධිකරණ වෛද්‍ය විමර්ශන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් 1995 වසරේදී තව දුරටත් ක්‍රියා නොකෙරිණි.

4. අන්තර්ජාතිකව සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම

1995 දී දකුණේ: විශේෂයෙන්ම කොළඹ ප්‍රදේශයේ සහ නැගෙනහිර ජීවත්වන දෙමළ අය දහස් ගණනින් අන්තර්ජාතිකව රඳවා තබා ගෙන ඇත. LTTE සටන් විරාමය කඩ කිරීමෙන් උතුරු නැගෙනහිර අවිගැටුම යළි ආරම්භ වූ අප්‍රේල් මාසයේ සිට කොළඹ සහ ඒ අවට ආරක්ෂක විධිවිධාන දැඩි කරනු ලැබීය. කොළඹ ප්‍රදේශයෙහි සෝදිසි ස්ථාන ගණනාවක් පිහිටුවන ලද අතර, අනන්‍යතාව තහවුරුකර ගැනීම සඳහා පොලිසිය විසින් රඳවා තබාගනු ලැබූ දෙමළ අයගේ සංඛ්‍යාවෙහි කැපී පෙනෙන වැඩිවීමක් දක්නා ලදී. දකුණේ රඳවා තබාගැනීම් උච්ච අවස්ථාවකට පැමිණියේ, උතුරු

9. නීතිය හා සමාජ භාරය: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය 1994, හය වන පරිච්ඡේදය (කොළඹ, 1995) පිටු 68-71

10. INFORM, 1995 ඔක්තෝබර් තත්ත්ව වාර්තාව (කොළඹ) පිටු 9-10

11. නීතිය හා සමාජ භාරය, මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය 1994, හයවන පරිච්ඡේදය (කොළඹ, 1995) පිටු 68-73

තැගෙනහිර සටන් යළි ආරම්භවූ අප්‍රේල් මාසයෙන් පසුව, හා වර්ෂයේ අග භාගයේදී LTTE දකුණේ සිවිල් හා රාජ්‍ය ඉලක්කවලට ප්‍රබල ප්‍රහාර එල්ල කළ ඒ ඒ අවස්ථාවලට පසුවත් ය.

සිරභාරයට ගැනීම්වලට ඉතා පහසුවෙන්ම ගොදුරු වූයේ උතුරු තැගෙනහිරෙන් මෑතකදී කොළඹට පැමිණි දෙමළ අය සහ කඳුකරයෙන් රැකියා සොයා කොළඹට සංක්‍රමණය වූ උඩරට දෙමළ අයත් ය.

LTTE ත්‍රස්තවාදීන් යයි කියනු ලැබුවත් සිරභාරයට ගැනීම පිළිබඳව සැලකිය යුතු ප්‍රචාරයක් දුන් නමුදු ඉහත සඳහන් අය සිරභාරයට ගැනීම් ප්‍රමාණය ප්‍රධාන සිංහල හා ඉංග්‍රීසි මාධ්‍යවල පුළුල් අයුරින් වාර්තා නොකෙරිණි.

රඳවා තබාගනු ලැබුවත්ගෙන් විශාල සංඛ්‍යාවක් දින දෙක තුනකින් හෝ ඊටත් අඩු කාලයකින් මුදාහරිනු ලැබූ අතර, සාමාන්‍යයෙන් එසේ රඳවා ගන්නා ලද අයට වධ හිංසා හෝ කායික හිරිහැර සිදුකර නොමැත. එසේ වුවද, ඇතැම් අය චෝදනාවක් හෝ තවු විභාගයක් හෝ නොමැතිව සතිගණන් හෝ මාස ගණන් පවා රඳවා තබා ගෙන ඇත.¹²

අත්තනෝමතික සිරභාරයට ගැනීම් සහ හිරිහැර කිරීම් විශාල සංඛ්‍යාව, සහ රඳවා තබාගැනීම් සම්බන්ධයෙන් ආරක්‍ෂක පියවරවල් නොතිබීම පිළිබඳව දෙමළ දේශපාලනඥයින්ගෙන් සහ මානව හිමිකම් සංවිධානවලින් ලැබුණු විස්තීර්ණ පැමිණිලිවල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධන බලමණ්ඩල යළි පිහිටුවීම සඳහා ජුනි මාසයේදී හදිසි අවස්ථා නියෝග පනවනු ලැබීය. මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධන බල මණ්ඩලයේ කාර්යභාරය ඉටුකිරීමට ඔවුන්ට හැකිවන පරිදි විධාන නිකුත් කිරීමේ බලය ද එම නියෝග වලින් ජනාධිපතිනියට පැවරිණි. ජූලි මාසයේදී සංශෝධනය කරනලද, ජුනි මාසයේ නිකුත් කෙරුණු එම විධානවල, සිරභාරයට ගැනීම් වාර්තාකිරීම, සිරභාරයට ගත් බවට “කුපිතාත්සි” නිකුත්කිරීම, වනිතාවත් සහ ළමුන් ආරක්‍ෂාකිරීම, සහ සැබැවින්ම ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබුවහොත් අපවාරවලින් ආරක්‍ෂා සැලසෙන ආකාරයේ වෙනත් කරුණු පිළිබඳ දැඩි නියමයන් ද අත්හරගතව තිබිණි. කෙසේ වෙතත්, එම විධාන බොහෝ විට නොසලකා හරිනු ලැබීය. රඳවා තබාගැනීම් සංඛ්‍යාව උත්සන්න වෙත්ම විරෝධතා දිගින් දිගට මතු වූ බැවින්, සිරභාරයට ගැනීමක් පැය 24ක් ඇතුළත වාර්තා කිරීමට අසමත්වීම වරදක් බවට ප්‍රකාශ කෙරෙන අයුරින් හදිසි අවස්ථා නියෝග සැප්තැම්බර් මාසයේදී තව දුරටත් සංශෝධනය කරන ලදී. මෙම විධිවිධානය ද බොහෝ විට නොසලකා හැර ඇති අතර සිරභාරයට ගැනීමක් වාර්තා කිරීමට අසමත්වීම මත ආරක්‍ෂක හමුදාවල සාමාජිකයින්ට විරුද්ධව චෝදනා කෙරුණු එකුදු අවස්ථාවක් හෝ දැන ගැනීමට නොමැත. හදිසි අවස්ථා පාලනය පිළිබඳ පරිච්ඡේදයෙහි අදාළ නියෝග සහ විධාන තව දුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීම, වධ හිංසා කිරීම, සහ අතුරුදහන් කිරීම සම්බන්ධයෙන් ආරක්‍ෂාව සැලසීම පිණිස හදිසි අවස්ථා නියෝග සහ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනත සංශෝධනය කරන ලෙස මානව හිමිකම් සංවිධාන නිරතුරුවම ඉල්ලීම් ඉදිරිපත්කර තිබේ. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක

12. මානව හිමිකම් ආයතනය, (Institute for Human Rights) “Case Newsletter”, අංක 1-5 (කොළඹ)

නොකෙරෙන්නේ නම්, පොතට පමණක් සීමාවූ ආරක්ෂක විධිවිධානවලින් කිසිදු ප්‍රයෝජනයක් නොමැත යන ප්‍රකට සත්‍යය, 1995 දී කරන ලද හදිසි අවස්ථා නියෝග සංශෝධනවලින් ලැබූ අත්දැකීමෙන් මොනවට ප්‍රදර්ශනය කෙරේ.

4.1 LTTE විසින් රඳවා තබාගැනීම

1995 වසරේදී මෙතෙක් කිවනොහැකි සිරකරුවන් සංඛ්‍යාවක් LTTE විසින් දිගටම රඳවා තබාගෙන සිටි අතර 1993 සිට ඔවුන් විසින් සිරකරගෙන සිටි හිටපු LTTE නායකයකු වූ මහත්තයා ඔක්තෝබර් මාසයේදී ඝාතනය කරන ලදැයි වාර්තා විය. LTTE විසින් සිරකර තබාගෙන සිටින රජයේ ආරක්ෂක හමුදාවල සාමාජිකයින් සහ සිංහල ධීවරයින් බැලීමට ජාත්‍යන්තර රතු කුරුස හමුදාවට (ICRC) සාමාන්‍යයෙන් අවසරදෙන නමුත් දෙමළ සිරකරුවන් බැලීමට අවසරයක් නොමැත. අගෝස්තු මාසයේදී ත්‍රිකුණාමලයේ සිට උතුරු බලා යාත්‍රා කෙරෙමින් තිබූ පාලම් පාරුවක් පැහැරගත් LTTE එහි ගමන් කළ සියලු මගීන් සහ යාත්‍රා සේවක පිරිස සිරභාරයට ගත්තේය. සැප්තැම්බර් මාසයේදී මගීන් 121 දෙනෙකු ICRC හට භාරදුන් නමුත් අට දෙනෙක් වූ සේවක පිරිස වර්ෂයේ ඉතිරි කාලය මුළුල්ලේම සිරකර තබාගෙන සිටියේ යැයි විශ්වාස කෙරේ. ඉන් සමහර දෙනෙකු සතුරු සංවිධානයක් වූ ඊලාම් ජනතා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික පක්ෂයේ (EPDP) අය යැයි සැලකේ.

4.2 උතුරේ සිට දකුණු බලා ගමන් කරන අය රඳවා තබා ගැනීම සහ යැම්ඊම් නිදහස සීමා කිරීම

LTTE පාලනයට යටත් උතුරේ ප්‍රදේශවල සිට දකුණු බලා යෑමට උත්සාහකළ විශාල සංඛ්‍යාවක් වෙතත් ආකාරයක අත්තනෝමතික රඳවා තබා ගැනීමකට මුහුණ දුන්නේය. විශේෂයෙන්ම සැප්තැම්බර් මාසයේදී යුද්ධමය මෙහෙයුම් කටයුතු උත්සන්න කරනු ලැබීමත් සමඟ උතුරේ තම නිවෙස් අහිමිව අවතැන් වූ පිරිස් සංඛ්‍යාව වැඩිවීමට පටන්ගත් පසු දකුණු කරා ගමන් කිරීම විශාල වශයෙන් සීමා කිරීමට LTTE පටන් ගත්තේය.¹³

රජයේ මිනිසුන් දකුණු දෙසට පැමිණීම සීමාකළේය. LTTE සාමාජිකයින් හොර රහස්‍යේ ඇතුළු විය හැකි බිය නිසා එසේ කළා විය හැකිය. යුද්ධය ඉදිරියට ඇදී එමේ බිය නිසා යාපනයේ අවතැන්වූ පිරිස් සංඛ්‍යාව නොවැම්බර් මාසයේදී අති විශාල අයුරින් වැඩි වූ විට, වවුනියාවේ සිට දකුණු දෙසට යන සියලුම අයට, ඉන් ඔබ්බට යෑම සඳහා ආරක්ෂක හමුදාවල අවසරය ලබාගන්නා තෙක් තාණ්ඩිකුලම් මාර්ගස්ථ කඳවුරේ, යටත් පිරිසෙයින් දින තුනක් හෝ, රැඳී සිටීමට සිදුවනු ඇතැයි වාර්තා විය. එම අවසරය ලබාගැනීම සඳහා ඔවුන් දකුණේ පදිංචි කරුවන් බැව් ඔප්පුකළ යුතුවිය.¹⁴ මේ හේතුවෙන් දැඩි ප්‍රමාදයක් සිදුවිය. වවුනියාවේ සිට දකුණු දෙසට යෑමට කැමැත්තක් පළකළ සිවිල් ජනතාව සඳහා නව ක්‍රියා මාර්ගයක් දෙසැම්බර් 2 වන දින ආරම්භ

13. අභ්‍යන්තරීකව අවතැන්වූවෝ පිළිබඳ දහවන පරිච්ඡේදය බලන්න.

14. INFORM, 1995 නොවැම්බර් තත්ත්ව වාර්තාව (කොළඹ) 8. 7

කරන ලදී. මෙය නිලධාරීන් අතර සැලකිය යුතු ප්‍රමාදයක් ඇතිවීමට හේතුවූ අතර, ගමන් අවසර පත්‍රයක් ලබාගැනීම සඳහා අවශ්‍ය නියමයන් සපුරාලීමට හැකිවන තෙක් ජනතාවට නැවතී සිටීම සඳහා මාර්ගස්ථ කඳවුරු තුනක් ආරම්භ කෙරිණි.

5. වධහිංසා

දිවයින පුරා පිහිටි විවිධ පොලිස් ස්ථානවල සාමාන්‍ය පොලිස් ක්‍රියාවලදී මෙන්ම, හමුදාව, විශේෂ කාර්ය බලකාය, පොලිසිය හෝ අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුව වේවා, කවුරුත් විසින් හෝ මෙහෙයවන ලද උතුරු නැගෙනහිර යුද්ධය සම්බන්ධ ප්‍රශ්න කිරීම්වලදී කළැයි කියන ලද වධහිංසා සහ හිරිහැර පිළිබඳවද, වර්ෂය මුළුල්ලේම පැමිණිලි වාර්තා විය. වාර්තාවූ සිද්ධි අතර, පොලිසියේ අය සහ හමුදාවේ අය විසින් දෙමළ කාන්තාවන් තිදෙනෙකු දූෂණය කිරීමේ සිද්ධියක් මෙන්ම පහරදීමේ සිද්ධි කිහිපයක්ද විය. අන් අඩංගුවේ පසුවෙන් දී වධහිංසා පමුණුවීමෙන් සිදුවූ මරණද වූයේය.

1995 වර්ෂයේ Inform සංවිධානයේ තත්ත්ව වාර්තාවල වධ හිංසා සහ හිරිහැර කිරීමේ සිද්ධි සම්බන්ධයෙන් උසාවිය විසින් පෙත්සම්කරුවන්ට වන්දි ගෙවන ලෙස වග උත්තරකරුවන්ට නියම කෙරුණු මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ නඩු හයක්ද, වධ හිංසා කිරීමේ චෝදනා මත ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඉදිරිපත් කරන ලද තවමත් විභාගකර නොමැති තවත් නඩු පහක් ද විස්තර කෙරිණි. මේ නඩු සියල්ලේම වග උත්තරකරුවන් වූයේ පොලිස් නිලධාරීන් ය. හමුදාවේ කිසිවකු හෝ ඒ කිසිම නඩුවකට පැවළු නොමැත.

6. මානව හිමිකම් කාරක සභාවේ අදහස් හා නිර්දේශ

ICCPR විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකාවේ තෙවන වාරික වාර්තාව මානව හිමිකම් කාරක සභාව විසින් 1995 ජූලි මාසයේදී පරීක්ෂාකර බලන ලදී. “ගිවිසුමේ අන්තර්ගත විධිවිධාන ප්‍රායෝගික වශයෙන් සැබැවින්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමට අසමත්වීම නිසා (රජයේ වාර්තාව) අසතුටුදායක”යි කාරක සභාව සඳහන් කළේය. රජය විසින් ආරම්භකර ඇති විවිධ පියවරවල් පිළිබඳව සතුව පල කරන කාරක සභාව, ඒ අතරම, කරුණු කිහිපයක් පිළිබඳව කණස්සල්ල පළ කළේය. මෙම පරිච්ඡේදයට විශේෂයෙන් වැදගත්වන සමහර නිරීක්ෂණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ:

- ◆ ගිවිසුමේ දක්වා ඇති අයිතිවාසිකම් සියල්ලම දේශීය නීති පද්ධතියෙහි අන්තර්ගත කර නොමැත. එසේම, ඒවා ගිවිසුමේ නියමකර ඇති සීමා ඉක්මවා සීමාකිරීම වැළැක්වීම සඳහා අවශ්‍ය සියලු ආරක්ෂක පියවර ද අන්තර්ගතවී නොමැත. මීට අමතරව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණවලටද මේ අංශෝපාංග සියල්ලම ඇතුළත්කර ඇති බවත් නොපෙනේ;
- ◆ හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ අයිතිවාසිකම් ලක්ෂ්‍යකිරීම, ICCPR 4 (2) වන වගන්තියට මුළුමනින්ම අනුකූල නොවිය හැකිය;

- ◆ ඉතාමත් බරපතල වරදවල් නොවන අපරාධ සඳහා මරණ දණ්ඩනය පැනවීමට ඉඩ ඇත;
- ◆ අවි ගැටුමට සම්බන්ධ දෙපාර්ශ්වයම විසින් සිදුකරනු ලබන සිවිල් පුද්ගලයන් ඝාතනය කිරීම, අතුරුදහන් කිරීම, වධහිංසා පමුණුවීම, ලඝු ඝාතනය සහ අන්තර්ජාතිකව රඳවා තබාගැනීම් පිළිබඳ පැමිණිලි දීමටම ලැබෙන අතර එවැනි උල්ලංඝනය කිරීම් වැළැක්වීම සඳහා හෝ ඒවාට දඬුවම් දීම සඳහා සාර්ථක ක්‍රියා පිළිවෙළක් නොමැත; පොලිසිය විසින් සිදුකරනු ලබන උල්ලංඝනය කිරීම් ස්වාධීන මණ්ඩලයක් විසින් විමර්ශනය නොකෙරෙන අතර වරද කළවුන්ට බොහෝ විට දඬුවම් නොදේ;
- ◆ හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ කාල නියමක් නොමැතිව රඳවා තබා ගැනීමට ඇති ඉඩකඩ වලින් ගිවිසුම උල්ලංඝනය වේ;

කාරක සභාවේ නිර්දේශ අතර පහත සඳහන් ඒවා ද වේ:

- ◆ ශ්‍රී ලංකාවේ දේශීය නීතිය ගිවිසුම පූර්ණ වශයෙන් අනුගමනය කෙරෙන සහතික කිරීම පිණිස වහා පියවර ගත යුතුය;
- ◆ හදිසි අවස්ථා තත්ත්වයක් ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති ප්‍රදේශවල ගිවිසුමේ විධිවිධාන වලට පූර්ණ සැලකිල්ලක් දැක්විය යුතු අතර, වාර්තා කෙරෙන උල්ලංඝනය කිරීම් සියල්ලම ස්වාධීනව විමර්ශනය කොට, වරදකරුවන්ට දඬුවම් දී ඒවාට ගොදුරු වූ අයට වන්දි ගෙවිය යුතුය.

කාරක සභාව විසින් දක්වා ඇති මේ අදහස් වලින් සහ ඉදිරිපත් කර ඇති නිර්දේශවලින් දේශීය මානව හිමිකම් සංවිධාන විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද ඒ හා සමාන අදහස් ශක්තිමත් කෙරෙනවාත් හැර ශ්‍රී ලංකාව ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඇප කැපවී සිටින ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් ප්‍රමිති සමඟ ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් පෙළ ගැස්වීම පිණිස ක්‍රියාත්මක කළ යුතු නිර්ව්‍යාජ ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා ඇති තදබල අවශ්‍යතාව කෙරෙහි යළිත් වරක් අවධානය යොමුකර වන්නේය.

හදිසි අවස්ථා පාලනය

හදිසි අවස්ථා පාලනය ශ්‍රී ලංකාවේ ඇතැම් ප්‍රදේශවල, එනම්, උතුරු නැගෙනහිර සහ මායිම් ප්‍රදේශ වල, සහ කොළඹ හා ඒ අවට ප්‍රදේශවල, 1995 වර්ෂය මුළුල්ලේම ක්‍රියාත්මකව පැවතිණි. එය පළමුවෙන් ක්‍රියාත්මකව පැවතියේ 1994 වර්ෂයේ අවසානයේ ක්‍රියාත්මකව පැවති භූගෝලීය ප්‍රදේශවලට ය. එසේ වුවත් ජුනි, සැප්තැම්බර් සහ දෙසැම්බර් මාසවලදී එය තවත් ප්‍රදේශවලට ව්‍යාප්ත කෙරිණි. මෙම වෙනස්කම් දැනුම් දෙමින් හෝ එයට හේතු දක්වමින් කිසිදු නිල නිවේදනයක් නිකුත් නොකෙරිණි. හදිසි අවස්ථා පාලනය ක්‍රියාත්මකව පැවති නිශ්චිත ප්‍රදේශ සහ ඊට කරන ලද වෙනස්කම් අ ඇමුණුමේ දැක්වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ හදිසි අවස්ථා පාලනය ක්‍රියාත්මක වනුයේ මහජන ආරක්ෂක ආඥාපනත යටතේය. මෙම ආඥාපනත ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය, 1993” FN I යන කෘතියේ හදිසි අවස්ථා රෙගුලාසි පිළිබඳ පරිච්ඡේදයේ විස්තර කෙරිණි. 1995 වසර ආරම්භයේදී, 1994 වර්ෂය අවසානදී ක්‍රියාත්මකව පැවති හදිසි අවස්ථා නියෝග දිගටම ක්‍රියාත්මක විය. එසේ වුවද, 1995 වර්ෂයේදී නියෝගවල අන්තර්ගතයෙහි වෙනස්කම් කිහිපයක්ම සිදුකරන ලද අතර නව නියෝගද එකතු කරනු ලැබීය.

1994 අංක 4 දරන හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන හා බලතල) නියෝග වර්ෂය මුළුල්ලේම, නීති පැනවීම මගින් ක්‍රියාත්මක වූයේය.² සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම හා වෙනත් කරුණු ගණනාවක් සම්බන්ධයෙන් විධිවිධාන සැලසෙන “ප්‍රධාන” හදිසි අවස්ථා නියෝග ඒවා වන්නේය. තරමක වැදගත්කමකින් යුත් සංශෝධන දෙකක්, එනම්, සිරභාරයට ගැනීම හා රඳවා තබාගැනීමට අදාළ එකක් සහ පොලිසියට යම් යම් තොරතුරු ඉදිරිපත් කරන ලෙස ගෘහ මූලිකයින්ට නියම කෙරෙන එකක්, 1995 වසරේදී සිදුකරනු ලැබීය.

1. සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම

1.1 සිරභාරයට ගත් බව ආසන්නතම පොලිස් ස්ථානයට වාර්තා කිරීම

1995 සැප්තැම්බර් මාසයේදී ඉදිරිපත් කරනලද සංශෝධනයක් මගින් ඇතැම් සිරභාරයට ගැනීම් ආසන්නතම පොලිස් ස්ථානයට වාර්තා කිරීම අත්‍යවශ්‍ය කෙරිණි.

---

1. නීතිය හා සමාජ භාරය (කොළඹ, 1994) දෙවන පරිච්ඡේදය, පිටු 10-18.

2. විස්තර සඳහා නීතිය හා සමාජ භාරය, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය”, 1994 (කොළඹ, 1995) තුන්වන පරිච්ඡේදය බලන්න.

යම් අයකු සැකපිට අත් අඩංගුවට ගත් විටක (18 වන නියෝගය, සිරභාරයට ගැනීම) ඔහු මුදා හරින්නේ ද නැතහොත් විමර්ශන කටයුතු සඳහා රඳවා තබා ගන්නේද යන්න පිළිබඳව නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් (උතුරු නැගෙනහිර දින 7ක්; අනෙකුත් ප්‍රදේශවල පැය 48ක්) ඇතුළත තීරණයක් ගත යුතුවේ. සැකකරු විමර්ශන කටයුතු සඳහා තව දුරටත් රඳවා තබාගනු ලබන්නේ නම්, එවිට රඳවා තබා ගැනීමේ නියෝගයක් නිකුත් කළ යුතුවේ. (මෙය 17 වන නියෝගය යටතේ නිකුත් කෙරෙන “නිවාරක භාරය” ආකාරයේ රඳවා තබා ගැනීමේ නියෝගය සමඟ පටලවා නොගත යුතුය) ආසන්නතම පොලිසියට වාර්තා කිරීමේ අවශ්‍යතාව නියමකර ඇත්තේ මේ සම්බන්ධයෙනි. සිරභාරයට ගත්බැව් ඒ වහාම හෝ, කෙසේ වෙතත් පැය 48 ක් නොඉක්මවා, ආසන්නතම පොලිස් ස්ථානයේ කාර්යභාර නිලධාරියාට දැනුම් දී ඇත්තේ නම් පමණක් යටති ආකාරයේ රඳවා තබා ගැනීමේ නියෝගයක් නිකුත් කිරීම පිණිස එම සංශෝධනයෙන් විධිවිධාන සලසා තිබේ. කෙසේ වුවද “එසේ සිරභාරයට ගත්බැව් දැනුම්දීමට අපොහොසත්වන යම් පුද්ගලයෙක් වරදක් කළ බවට වරදකරු වන්නේ යැ” යි එම නියෝගවල සඳහන් වුවත් සිරභාරයට ගත් බැව් දැනුම්දීමේ වගකීම පැවරෙන්නේ කා වෙතදැයි එහි නිශ්චිතව සඳහන් නොකෙරේ.³

මෙම සංශෝධනය පසුපසින් ඇති අභිප්‍රාය පැහැදිලි නොමැත. රඳවා තබා ගැනීමේ නියෝග නිකුත් කිරීමේ බලය, සිරභාරයට ගත්බව ආසන්නතම පොලිස් ස්ථානයට මුලින් දැනුම් දී ඇති සිද්ධිවලට පමණක් සීමා කිරීම, මෙහි අභිප්‍රාය විය හැකියැයි පද්‍යාර්තයෙන් වටහාගත හැකි වේ. අනෙක් අතට, 18 වන නියෝගය යටතේ කෙරෙන සිරභාරයට ගැනීම සියල්ලම පිළිබඳව දැනුම්දීම අනිවාර්ය කිරීම එහි අභිප්‍රාය වීමට ද ඉඩ තිබේ. දැනුම්දීමට අසමත්වීම වරදක් බැව් ප්‍රකාශකොට ඇති බැවින් ද, දැනුම්දීමේ වගකීම මතුවනුයේ මුලින්ම සිරභාරයට ගත් අවස්ථාවේදී විනා රඳවා තබා ගැනීමේ නියෝගයක් නිකුත් කිරීමට තීරණය කරන අවස්ථාවේදී නොවන බැවින් ද, පසුව සඳහන් කළ අර්ථ නිරූපණය ගම්‍යවන බවක් පෙනේ. නියෝගවල අපැහැදිලිභාවය මැනවින් ප්‍රදර්ශනය කිරීමට, අභිප්‍රාය පිළිබඳව පවත්නා මෙම සැක මුසු ස්වභාවයම ප්‍රමාණවත් වේ. මේ අපැහැදිලි ස්වභාවය කාලයක් මුළුල්ලේම මුහුණ පෑමට සිදුවූ ගැටළුවක් වූයේ ය.

1.2 මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බල මණ්ඩල

හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන හා බලතල) නියෝගවල සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම පිළිබඳ විධිවිධාන, 1995 ජුනි මාසයේ දී වෙනත් නියෝග මාලාවක් යටතේ ඇතිකරන ලද වැදගත් වෙනස් කිරීමක්, එනම්, 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බල මණ්ඩල පිහිටුවීමේ) නියෝග⁴ සමඟ සසඳා කියවිය යුතුවේ. 1994 වසරේ මැදභාගය වනවිට, සිරභාරයට ගැනීම පිළිබඳව මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයට දැනුම්දීමේ අවශ්‍යතාව කිසිදු

3. 1995 සැප්තැම්බර් 4 වන දින අංක 887/2 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළ කරන ලද නියෝග මගින් 1994 අංක 4 දරන හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන හා බලතල) නියෝග සංශෝධනය කරමින් එකතුකළ නව 19 (2අ) ඡේදය.

4. 1995 ජුනි 7 වන දින අංක 874/8 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ ප්‍රසිද්ධ කෙරිණි.

හේතුවක් නොමැතිව අත්හැරදමා තිබුණා පමණක් නොව මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයේ තත්ත්වය පිළිබඳ සැකයක්ද මතුවී තිබිණි.⁵ හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ සිරභාරයට ගැනීම් සහ රඳවා තබාගැනීම් දිගින් දිගටම සිදුවූ අවුරුද්දක් පමණ කාලයකට පසුව, යටති අසතුටුදායක තත්ත්වයට පිළියමක් ලෙසින් මෙම නව නියෝග ප්‍රකාශයට පත්කරනු ලැබීය.

පැහැදිලි නොකළ හේතූන් මත කලින් තිබුණු මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බල මණ්ඩලය පුනරුත්ථාපනය නොකෙරිණි. ඒ වෙනුවට, නව මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලය, තරමක් වෙනස් වූ නීතිමය තත්ත්වයක් සහිතව, 1995 ජුනි මාසයේ ඉදිරිපත් කළ නියෝග මගින් ඇතිකරනු ලැබීය. එහි සංයුතිය මුළුමනින් ම වෙනස්කරනු ලැබුව ද, කලින් තිබුණු කාර්ය මණ්ඩලයම නව සංවිධානය යටතේ දිගටම ක්‍රියා කළේය.

කලින් තිබුණු මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයේ නීතිමය තත්ත්වය පදනම් වූයේ, 1973 ශ්‍රී ලංකා පදනම නීතියේ සහ හදිසි අවස්ථා නියෝගවල සංයෝජනයක් මතය. නව මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයට ශ්‍රී ලංකා පදනම සමග කිසිදු සම්බන්ධකමක් නොමැති අතර එය මුළුමනින්ම බිහිවී ඇත්තේ හදිසි අවස්ථා නියෝග පදනම් කර ගෙනය. එබැවින්, හදිසි අවස්ථාව ඉවත් කෙරුණු විගස එය නිරායාසයෙන්ම අහෝසි වනු ඇත.

නව නියෝග යටතේ, මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයේ සංයුතිය සහ එහි සාමාජිකයින්ගේ නිළ කාලය පිළිබඳ විධිවිධාන නියත වශයෙන්ම ආ පස්සට තැබූ පියවරක් ලෙස සැලකිය හැකිය. “නීතිය, පරිපාලනය, වෛද්‍ය විද්‍යාව, ඉංජිනේරු විද්‍යාව, බැංකු කටයුතු හෝ සමාජ සේවය වැනි අංශවලට අදාළ කරුණු පිළිබඳ ප්‍රවීණතාවක් සහ පළපුරුද්දක් ඇති පුද්ගලයින් අතරින්” තෝරාගනු ලැබුවත් මෙහි සාමාජිකයින් වශයෙන් පත්කිරීමට හැකියැයි කලින් තිබුණු නියෝගවලින් නියමකර තිබිණි.⁶ එසේ වුවද, නව නියෝගවල සාමාජිකත්වය සඳහා කිසිදු සුදුසුකමක් නියමකර නොමැත. නිළ කාලය සම්බන්ධයෙන්, කලින් තිබුණු නියෝගවලට අනුව එහි සාමාජිකයින් අවුරුදු තුනක කාලයක් සඳහා ජනාධිපතිනිය විසින් පත්කරනු ලැබූ අතර, සාමාජිකයින් බහුතරයකගේ හෝ සභාපතිවරයාගේ ඉල්ලීම මත පමණක් ඔවුන් ඉවත් කළ හැකිවිය. (සභාපතිවරයා පත්කිරීම සහ ඉවත්කිරීම ජනාධිපතිනිය විසින් සිදු කරනු ලැබේ.) නව නියෝගවල නිළ කාලය සම්බන්ධයෙන් කිසිදු කාල නියමයක් ඇතිකර නොමැතිවත් මෙන්, සාමාජිකයින් ඉවත් කිරීමට හැකි හේතු කිසිවක් සඳහන් කරද නොමැත. එයින් හැඟෙනුයේ, ඔවුන් ඕනෑම අවස්ථාවක ඕනෑම හේතුවක් මත ඉවත්කළ හැකි බවය. මෙය අසතුටුදායකය.

වඩාත් ශක්තිමත්, වඩාත් සාර්ථක හා ස්වාධීන මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයක් පිහිටුවා ගැනීමට තිබූ කදිම අවස්ථාවක් මග හැරී ගියද, යම් යම් වාසිදායක කරුණු නව නියෝගවල අත්තරඟතාව තිබේ. මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයේ කටයුතු වලදී ඊට උපදෙස් දීම සහ සහායවීම සඳහා

5. නීතිය හා සමාජ භාරය, ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය, 1994 (කොළඹ, 1995) පිටු 37-38 බලන්න.

6. 1991 අගෝස්තු 10 වන දින අංක 674/17 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළ කරනු ලැබූ 1991 ධූර්වමකරුවන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් පරීක්ෂණ නියෝගය.

ජාතික උපදේශක කණ්ඩායමක් සහ ප්‍රාදේශීය උපදේශක කණ්ඩායම් පත්කිරීමට ඇති විධිවිධාන ඉන් එකකි. මේ අනුව, රාජ්‍ය නොවන මානව හිමිකම් සංවිධාන ලබා ඇති පළපුරුද්දකම් වලින් ප්‍රයෝජන ගැනීමට අවකාශ සැලසේ. මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීම පක්ෂග්‍රාහී පක්ෂ දේශපාලනයෙන් ඇත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව පිළිගැනීමක් වශයෙන් දේශපාලන පක්ෂවල නියෝජිතයන් ද ඊට ඇතුළත් කළ හැකිවේ.

මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩල සතු කාර්යයන් සහ බලතල විශාල වශයෙන් කලින් තිබුණු ඒවාම වේ. එසේ වුවද, මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කිරීම තරකරනු වස් ජනාධිපති විධාන නිකුත් කිරීමට නව නියෝග වල විධිවිධාන සලසා තිබේ.⁷ ඇත්තෙන්ම, අත් අඩංගුවට ගනු ලබන අවස්ථාවේදී සහ ඊට අදාළ කරුණු පිළිබඳව අනුගමනය කළයුතු ආරක්ෂක පියවරවල් සම්බන්ධයෙන් ජනාධිපතිතුමා 1995 දී විධාන මාලාවක් නිකුත් කළාය. එම විධාන හදිසි අවස්ථා නියෝග මෙන්ම නීතිමය බලයකින් යුක්ත වේ.⁸

සිරභාරයට ගැනීම් මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩලයට වාර්තා කිරීම, සිරභාරයට ගන්නා නිලධාරීන් සිය අත්‍යන්තාව ප්‍රකාශ කිරීම, සිරභාරයට ගන්නා අවස්ථාවලදී සිරභාරයට ගන්නා නිලධාරියාගේ නම සහ නිලය, සිරභාරයට ගත් වේලාව සහ දිනය සහ සිරභාරයට ගනු ලැබූ පුද්ගලයා රඳවා තබන ස්ථානය නිශ්චිතව සඳහන් කෙරෙන “කුටිකාත්ති” නිකුත් කිරීම, සිරභාරයට ගනු ලැබූ පුද්ගලයාට සිය පවුලේ අය සමඟ කතා කිරීමේ සාධාරණ මාර්ග සලසා දීම, කාන්තාවන් සහ වයස අවුරුදු 12ට අඩු ළමුන් සිරභාරයට ගැනීම සම්බන්ධ විශේෂ විධිවිධාන වැනි කරුණු වලට අදාළ විධිවිධාන නව නියෝග වල සහ ඒ යටතේ නිකුත් කෙරෙන ජනාධිපති විධාන වල අන්තර්ගත වේ.

සමස්තයක් වශයෙන් බලතල, සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම පිළිබඳ විධිවිධාන වලින්, යටත් පිරිසෙයින් නීති පොත්වලින් හෝ, ප්‍රබල ආරක්ෂක පියවර මාලාවක් නියම කෙරේ. ඒවා හේතු සාධක දෙකක් මත විවේචනයට පාත්‍රවී ඇත. පළමුව, අදාළ වනුයේ කවර නියෝගදැයි තෝරාබේරා ගැනීම ඕනෑම අයකුට දුෂ්කර වේ. මන්ද යත්, එකිනෙකට වෙනස් නීති කෘති තුනක, එනම්, 1994 අංක 4 දරන හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන හා බලතල) නියෝග, මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බලමණ්ඩල ඇතිකළ 1995 ජුනි මාසයේ නියෝග සහ 1995 ජුනි නියෝග

7. “මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බල මණ්ඩලයට ස්වකීය බලතල, කර්තව්‍ය හා කාර්ය ක්‍රියාත්මක කිරීම හා ඉටු කිරීම හැකි කරවීම පිණිස සහ සිරභාරයට ගනු ලැබූ හෝ රඳවා තබා ගනු ලැබූ තැනැත්තන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් ගරු කරනු ලබන බවට සහතික වීම පිණිස අවශ්‍ය යයි ජනාධිපතිතුමා විසින් තම මතය අනුව සලකනු ලබන විධාන සන්නද්ධ හමුදා හා පොලිසියේ ප්‍රධානීන්ට ජනාධිපතිතුමා විසින් දෙනු ලැබිය හැකිය” 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (මානව අයිතිවාසිකම් කාර්ය සාධක බල මණ්ඩල පිහිටුවීමේ) නියෝගවල 8(1) වන නියෝගය.

8. අවාසනාවකට මෙන්, මෙම විධාන ගැසට් පත්‍රයේ ප්‍රසිද්ධකර හෝ රජයේ ප්‍රකාශන කාර්යාංශය හෝ පුස්තකාල වැනි ස්ථානවලින් ප්‍රසිද්ධියේ ලබාගැනීමට හැකිවන ආකාරයෙන් නිල ප්‍රකාශනයක් වශයෙන් වෙනත් ආකාරයකින් හෝ නිකුත් කර නොමැත. මෙය බලපාන්නේ හුදෙක් මහජනතාවට ලබාගැනීමට හැකිවීම සම්බන්ධයෙන් පමණක් නොවේ. නීතිය බලාත්මක කරන නිලධාරීන් විසින් සාමාන්‍යයෙන් මෙම විධානවලට දක්වනු ලබන අලප වූ සැලකිල්ලටද එය දායකවුවා විය හැකි ය.

9. මෙම කර්තව්‍යයේදී මානව හිමිකම් කණ්ඩායම් වලට සහ නීතිඥයින්ට සහාය වීම පිණිස නවීන මධ්‍යස්ථානය (Nadesan Centre) 1995 සැප්තැම්බර් මාසයේදී මවුන්ගේ නීති උපදෙස් සංග්‍රහයේ “Arrest and Detention under the Current Emergency Regulations” (කොළඹ), හමින් සංස්කරණයක් එළි දැක්වුණේය.

යටතේ නිකුත් කරන ලද ජනාධිපති විධාන යන නීතිවල, විධිවිධාන එකවර කියවා බැලීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම අවශ්‍යවන බැවිනි.⁹ තවද දැනටමත් සඳහන් කර ඇති පරිදි, මෙම නීතිවලින් අවසන්ව සඳහන් කළ නීතිය, පහසුවෙන් කියවා බැලීමට හෝ ලබාගැනීමට හැකි අයුරින් විධිමත්ව ප්‍රකාශයට පත්කරද නොමැත. නීතිය බලාත්මක කරන නිලධාරීන් සහ නිසි වෙනත් පුද්ගලයින් හට මග පෙන්වීම සඳහා මේ සියලු නීති කොටස් ඒකාබද්ධ කෙරෙන නිළ අත්පොතක අවශ්‍යතාව ඉතා පැහැදිලි ය.

මීට වඩා බරපතළ දෙවන විවේචනය වනුයේ, නියෝගවල සහ විධානවල අවශ්‍යතා බොහෝ විට ප්‍රායෝගිකව නොපිළිපදින බවයි. මෙම ආරක්ෂක පියවරවල් තෙතිකව බැඳ තබන විධාන වශයෙන් නොව “ආයින්තම්” වශයෙන්, නීතිය බලාත්මක කරන නිලධාරීන් විසින් සලකනු ලබන බවක් බොහෝ විට පෙනේ. මෙම විධිවිධාන අනුගමනය නොකිරීම මත නීතිය බලාත්මක කරන කිසිදු නිලධාරියකුට විරුද්ධව නඩු පවරා ඇති බවක් දක්නට නොමැති වීම, යටති මතය සහතික වශයෙන්ම සනාථ කිරීමට හේතු වේ.

1.3 සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම සම්බන්ධ නියෝගවල අභිතකර ලක්ෂණ

සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම පාලනය කෙරෙන නියෝගවල වෙනත් අභිතකර ලක්ෂණ, පිළිබඳව ශ්‍රී ලාංකික මෙන්ම ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් කණ්ඩායම් විසින් ද අවුරුදුපතා දැඩි විරෝධයක් දක්වා ඇතත්, 1995 දී ද වෙනස් නොකෙරිණි. මෙම අඩුපාඩු අතර ඉතා බරපතළ ඒවා වනුයේ, කාල නියමයක් නොමැතිව නිවාරක රැඳවීම් භාරයේ තබාගැනීමට තවම ඉඩකඩ සලසන නියෝග, රඳවා තබාගැනීම සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාත්මක කළ යුතුවන මූලික කොන්දේසි නොමැතිවීම සහ අත් අඩංගුවේ පසුවෙන්දී පුද්ගලයින් මියයන විට මරණ පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට අදාළ සාමාන්‍ය නීතිය ඒවායින් අවලංගු වීම යනාදියයි.¹⁰ තවද, සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීම සම්බන්ධ විධිවිධාන වල සංවලිත සහ අපැහැදිලි ස්වභාවය, සහ ඒවායේ පෙළෙහි දක්නා ලැබෙන දෝෂ සහ විෂමතා සම්බන්ධයෙන්ද පිළියම් යොදා නොමැත.

2. වෙනත් නව නියෝග

1995 දී වෙනත් නව හදිසි අවස්ථා නියෝග කිහිපයක්ම ක්‍රියාත්මක කෙරිණි.

2.1 ගෘහමූලිකයින් විසින් තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම

1994 අංක 4 දරණ හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන සහ බලතල) නියෝගවල දෙවන සංශෝධනය 1995 සැප්තැම්බර් මාසයේදී සිදු කරනු ලැබූ අතර ගෘහ මූලිකයින් විසින් යම්යම් තොරතුරු පොලිසියට ඉදිරිපත් කිරීම එයින් නියම කෙරේ. (මෑත

10. මෙම අඩුපාඩු, නීතිය හා සමාජ භාරය, ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය, 1994 (කොළඹ, 1995), තුන්වන පරිච්ඡේදයෙහි තව දුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

කාලයේදී එම විධිවිධාන නියෝගවලින් ඉවත් කර තිබිණි.) සහකාර අධිකාරීවරයෙකුගේ නිලයට නොඅඩු නිලයක පොලිස් නිලධාරියකු විසින් එසේ කරන ලෙස නියම කරනු ලැබූ විට, කොළඹ මහ නගර සභා සීමාව තුළ සහ කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ වෙනත් යම් යම් ප්‍රදේශවල පදිංචි සෑම ගෘහ මූලිකයකු විසින්ම තම නිවසේ පදිංචි සියලුම අයගේ ලැයිස්තුවක් ප්‍රදේශයේ පොලිස් ස්ථානයේ කාර්ය භාර නිලධාරියාට සැපයිය යුතු යැයි එම සංශෝධනයෙන් නියම කෙරේ. එම ලැයිස්තුවෙහි පවුලේ සාමාජිකයින් මෙහෙකරුවන්ගෙන් හෝ වෙනත් පදිංචිකරුවන්ගෙන් වෙන් කොට දැක්විය යුතුවේ. තවද, එම නියෝගයේ එසේ නියම කර තිබුනහොත්, නිවසේ පදිංචිකරුවන් අතර සිදුවන සියලු වෙනස්වීම් ගෘහමූලිකයා විසින් පොලිසියට දැනුම්දිය යුතුය. තවද, එවැනි නියෝගයක් ලැබී ඇති විටක, පොලිස් ස්ථානයේ කාර්යභාර නිලධාරියාට දැනුම්දීමක් නොකර කිසිදු අමුත්තකුට රැකවරණය නොසැලසිය යුතුය.¹¹

මෙම නියෝගයෙන් සැලකිය යුතු තරම් අවුලක් ඇති වූ අතර සියලු ද්‍රවිඩ අය පොලිසියේ ලියාපදිංචි විය යුතු යැයි සාමාන්‍ය හැඟීමක් ඇති විය. ඇත්තෙන්ම, ද්‍රවිඩ නම් ඇති සියලු දෙනාගෙන්ම ඔවුන් එසේ ලියාපදිංචි වී ඇත්දැයි ආරක්ෂක මුර පොලවලදී නිරතුරුවම අසනු ලැබීය. කෙසේ වුවද, මෙම නියෝගවල විධිවිධාන බලාත්මක වනුයේ, සහකාර පොලිස් අධිකාරීවරයකු හෝ ඊට ඉහළ නිලයක නිලධාරියකු විසින් නියෝගයක් කරනු ලැබූ පුද්ගලයින් විසින්, එසේ නියමකර ඇති අවස්ථාවක පමණක් බැව් නියෝග වල වාග් මාලාවෙන් පැහැදිලි වේ. එසේ වුවද, එවැනි නියෝගයක් දැනුම් දිය යුත්තේ කෙසේදැයි යන්න පිළිබඳව කිසිදු විධිවිධානයක් පනවා නොමැත. එවැනි සාමාන්‍ය ස්වභාවයේ නියෝග කිසිවක් නිකුත් කර ඇති බවට කිසිදු ප්‍රචාරයක් ද කර නොමැත.

2.2 වරදකරුවන්ට රැකවරණය දීම. ගේ දොර ඉවතට රාජසත්තක කිරීම. මෝටර් රථ රාජසත්තක කිරීම.

ඔක්තෝබර් මාසයේදී පනවන ලද නියෝග දෙකකින් දරදඩු දඩුවම් ලැබෙන නව වරදවල් නියම කරනු ලැබීය. ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත හෝ හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන හා බලතල) නියෝගවල 3වන කොටස හෝ යටතේ යම් වරදක් සිදු කිරීම සම්බන්ධ පුද්ගලයකුට ඕනෑම ස්ථානයක රැකවරණය දීම අවුරුදු පහක් සහ දහයක් අතර කාලයක සිර දඩුවමකට යටත් වන වරදක් බවට එක් නියෝගයකින් නියම කෙරිණි.¹² මීට අමතරව, වරදකරු යයි තීරණය කරනු ලැබීමෙන් පසුව, එම වරද සිදුකිරීමට පාවිච්චි කරන ලද ස්ථානය රාජසත්තක කරනු ලැබේ. එම ස්ථානයේ අයිතිකරු එම වරදට සම්බන්ධ නුවුවද, එම වරද පිළිබඳ අවබෝධයක් පවා ඔහුට නොතිබුනද, එහි විපාකය නිරායාසයෙන්ම විඳින්නට සිදුවේ. මේ අනුව, යම් කුලී නිවැසියකු විසින් හෝ අයුතු ලෙස ඇතුල් වූවකු විසින් පවා දෙන ලද රැකවරණයක් හේතුකොට ගෙන අයිතිකරුට ඔහුගේ දේපොළ අහිමි වේ. මේ විධිවිධානයේ දරදඩුකම

11. 1994 අංක 4 දරන හදිසි අවස්ථා (විවිධ විධිවිධාන සහ බලතල) නියෝග, එම නියෝගවලට 20 අ දරන නව ඡේදයක් එක් කිරීමෙන් සංශෝධනය කරනු ලැබීය. 1995 සැප්තැම්බර් 21 වන දින අංක 689/15 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ නියෝග.

12. 1995 ඔක්තෝම්බර් 30 වන දින අංක 895/4 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (වරදකරුවන්ට රැකවරණය දීමේ) නියෝග.

ලිහිල් කරන එකම දෙය වනුයේ, රජයට පවරා ගැනීම පුවත්පත් මගින් ප්‍රසිද්ධ කළයුතු වීමයි. එවිට එම දේපොළ පිළිබඳ කිසියම් අයිතියක් හෝ සම්බන්ධකමක් ඇති ඕනෑම අයකුට, (වරදට වරදකරු වූ පුද්ගලයා හැර) ඔවුන්ගේ හිමිකම් කියා පෑ හැකි ය. එසේ වුවත්, එවැනි අවස්ථාවක පවා, රාජසන්නක කිරීම වැළැක්වීමට හෝ වෙනස් කිරීමට උසාවියට බලයක් නොමැත: සිදුවූ අලාභය සඳහා, උසාවිය විසින් සාධාරණ යයි සලකනු ලබන මුදලක් ගෙවන ලෙස පමණක් රජයට නියෝග කිරීමට උසාවියට පිළිවෙණි. මෙම විධිවිධානය හේතු කොට ගෙන, ලැගුම් ස්ථාන හෝ කුලියට ගැනීමට නිවසක් හෝ සොයා ගැනීමේදී දෙමළ වැසියන් දකුණේදී මුහුණ පාන දුෂ්කරතා තවත් උග්‍රවේ. එම දිනයේ ම පනවන ලද අනෙක් නියෝගය¹³ මෝටර් වාහන වලට අදාළ වන අතර, ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත හෝ හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ යම් වරදක් කිරීම සඳහා ප්‍රවාහන පහසුකම් සැලසීම සම්බන්ධයෙන් ඉහත කී විධිවිධාන වලට සමාන විධිවිධාන අදාළ වාහන කෙරෙහි බලපායි.

2.3 තහනම් කලාප: ගාණ්ඩ ප්‍රවාහනය කිරීම සීමා කිරීම

මෙම නියෝග කලින් වර්ෂයෙන් ඉදිරියට ගෙන ආ ඒවායි. 1995 වර්ෂයේදී ඒවා වෙනස් කිරීම් ගණනාවකට භාජනය කරනු ලැබූ අතර එක් අවස්ථාවකදී කලින් තිබුණු නියෝග අවලංගු කොට අලුත් නියෝග ආදේශ කරනු ලැබීය.¹⁴ රජය සහ LTTE අතර පැවති සටන් විරාමය අප්‍රේල් මාසයේදී අවසන් වීමෙන් පසුව වෙනස් වූ යුද්ධමය තත්ත්වය අනුව එම වෙනස්කම් සිදුකෙරිණි.

2.4 ජැක්පොට්

ජාතික ආරක්ෂාවට අල්ප සම්බන්ධකමක් වත් නැති විෂයයක් සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකිරීම පිණිස හදිසි අවස්ථා නීති යොදා ගැනීම අහිතකර ලක්ෂණයක් විය. හදිසි අවස්ථා බලතල මයාකාරයෙන් අනිසි ලෙස පාවිච්චි කිරීම කලින් තිබුණු ආණ්ඩු විසින් බහුල ලෙස සිදු කරන ලද අතර වර්තමාන රජය මේ දක්වා එවැනි පුරුදුවලින් වැළකී සිටියේ ය. එනමුත් වුවත්, 1995¹⁵ අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (අහඹුවෙන් දිනක ක්‍රීඩා) (ජැක්පොට්) නියෝග, ජනාධිපති ප්‍රේමදාස විසින් 1991 දී ඒ හා සමාන නමකින් පනවන ලද නියෝග සිහිපත් කරවයි.

13. 1995 ඔක්තෝබර් 30 වන දින අංක 895/5 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (මෝටර් වාහන රාජසන්නක කිරීමේ) නියෝග.
14. 1995 මාර්තු 10 වන දින අංක 861/17 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය කිරීම සීමාකිරීමේ) නියෝගය සහ 1995 අප්‍රේල් 20 වන දින අංක 867/10 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ 1995 "අංක 3" දරන හදිසි අවස්ථා (තහනම් කලාපයක් පිහිටුවීමේ) නියෝගය බලත්ත. පසුව කී නියෝගයේ "අංක 3" වැරදීමක් විය යුතුය: එය "අංක 1" වශයෙන් සියැවිය යුතුය. ප්‍රවාහන කිරීම තහනම් කරනු ලැබූ භාණ්ඩ ලැයිස්තුව, 1995 අප්‍රේල් 14 වන දින අංක 866/13 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ සහ යළිත් වරක් 1995 අප්‍රේල් 20 වන දින අංක 867/12 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ නිවේදනය මගින් වෙනස් කරනු ලැබීය.
15. 1995 ජූලි 26 වන දින අංක 881/10 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය.

“යම් ලිඛිත නීතියක, හෝ දෙන ලද යම් අවසර පත්‍රයක හෝ බලය පැවරීමක කෙසේ සඳහන් වී තිබුනද . . . .” යනුවෙන් ප්‍රකාශ කරන 1995 නියෝග කවර හෝ ස්ථානයක “යම් ක්‍රීඩාවක් මට්ටු අල්ලා කිරීම (ජැක්පොට්)” වරදක් යයි වැඩිදුරටත් නියම කරයි. එවැනි ස්ථානවලට ඇතුළුවී ක්‍රීඩාව සඳහා යොදාගනු ලබන කවර හෝ දෙයක් (මුදල් ද ඇතුළුව) අත් අඩංගුවට ගැනීමට පොලීසියට බලය පවරා ඇත. එසේ අත් අඩංගුවට ගන්නා දේවල් රාජසන්නක වේ. මෙවැනි නියෝග අවශ්‍ය යයි සලකනුයේ මන්දැයි රජය කිසිදු හේතුවක් දක්වා නොමැත.¹⁶

3. වෙනත් නියෝග සහ නිවේදන

1995 දී ඒවා යටතේ පනවන ලද වෙනත් නියෝග සහ නිවේදන, මෝදර සහ කොල්ලුපිටිය අතර මුහුදු ප්‍රදේශයෙන් සමන්විත තහනම් කලාපයක් (මෙය පසුව වැල්ලවත්ත තෙක් ව්‍යාප්ත කරනු ලැබීය) ඇති කිරීම (1995 ඔක්තෝබර්), වාහන අත්කර ගැනීම (1995 ජූලි), දේපොළ අත්කර ගැනීම (1995 ඔක්තෝබර්) සහ යාපනය, කිලිනොච්චිය, මන්නාරම, වවුනියාව සහ මුලතිව් පරිපාලන දිස්ත්‍රික්කවල යම් යම් පළාත් සභාවල නිළ කාලය දීර්ඝ කිරීම (1995 ඔක්තෝබර්) යනාදියට අදාළ වූයේ ය. හදිසි අවස්ථා නියෝග මගින් 1995 සැප්තැම්බර් සිට දෙසැම්බර් දක්වා ප්‍රවාහනි වාරණය පනවන ලදී. මෙය පහත වෙනමම සාකච්ඡා කෙරේ. LTTE විසින් කොලොන්නාවේ තෙල් ගබඩාවලට පහරදීමෙන් පසුව ඇදීම් නීතිය ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදුව එය ඒ අවට ප්‍රදේශවල සහ කොළඹ නගරය තුළ ඔක්තෝබර් මස 21 සහ 22 යන දින වල රාත්‍රී කාලයේ බලාත්මකව පැවතියේය.

4. ප්‍රවාහනි වාරණය

1995 වසරේදී ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද හදිසි අවස්ථා නියෝග අතරින් දැඩි මත හේදයකට තුඩු දුන් නියෝගය වූයේ ප්‍රවාහනි වාරණය සම්බන්ධයෙන් පැනවූ නියෝගයයි. හදිසි අවස්ථා නියෝග මගින් සැප්තැම්බර් 21 වන දින පොදුවේ බලපාන ප්‍රවාහනි වාරණයක් ආරම්භකොට,¹⁸ සැප්තැම්බර්¹⁹ 28 වන දින ඉදිරිපත් කළ සංශෝධනයකින් එය තවත් දරුණු කර 1995 දෙසැම්බර් 20 වන දින ඉවත් කරනු ලැබීය.²⁰

16. 1991 නියෝගවල අනුමතව දිනක ක්‍රීඩා පිළිබඳ අර්ථ නිරූපණයක් ඇතුළත් විය: 1995 නියෝගවලට කිසිදු අර්ථ නිරූපණයක් ඇතුළත් කර නොමැති නිසා, 1991 අර්ථ නිරූපණය යටතේ නිශ්චිත වශයෙන් නිදහස් කෙරුණු රාජ්‍ය ලොකරූපී තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් කුතුහලයක් ඇති කරවන ආකාරයේ ප්‍රශ්නයක් මතුවේ. 1991 නියෝග උසාවියේදී අභියෝග කරන ලදුව, අතිකුත් දේ අතර, මහජන ආරක්ෂාවට ඇති සම්බන්ධකම විමසා සිටිනු ලැබීය. (ඩී. ඩී. අබේවර්ධන එදිරි අර්තස්ථි පෙරේරා සහ කවන් අය. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අභියාචනා අංක 92/91). ඒ අභියෝගය අසාර්ථක වූ අතර, එවකට පැවති යැයි ප්‍රකාශිත යම් යම් කොන්දේසි සඳහන් කරමින් පොලිස්පතිවරයා ඉදිරිපත් කළ දිවුරුම් ප්‍රකාශයක් උසාවියේ නිරණයට විශාල වශයෙන් මුල්විය.

18. 1995 සැප්තැම්බර් 21 වන දින අංක 889/16 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය

19. 1995 ඔක්තෝබර් 2 වන දින අංක 891/3 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය

20. 1995 දෙසැම්බර් 20 වන දින අංක 902/13 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය.

යම් යම් වර්ගවලට අයත් ප්‍රවෘත්ති ප්‍රකාශ කිරීම පිළිබඳව පනවන ලද නිර්දේශ තහනමක් එම නියෝග වලට ඇතුළත් විය. තහනම් කරනු ලැබූ විෂයයන් පිරික්සා බැලීමේදී ඒවා බෙහෙවින් පුළුල් ලෙස තෝරාගෙන ඇති බැව් පෙනේ. පහත සඳහන් කරුණුවලට අදාළ කරුණක් හෝ අන්තර්ගත ඕනෑම දෙයක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සපුරා තහනම් කෙරිණි.

- ◆ සන්නද්ධ හමුදා හෝ පොලිස් හමුදාව (විශේෂ කාර්ය බලකාය ඇතුළුව) විසින් කරගෙන යනු ලබන හෝ කරගෙන යාමට යෝජිත මෙහෙයුම් කිසිවක් හෝ,
- ◆ එවැනි කවර හෝ බලකායක් විසින් ආයුධ හෝ සැපයුම් ලබාගැනීම තැනහොත් ලබාගැනීමට යෝජිතව තිබීම,
- ◆ හට සේනා හෝ හමුදා පිරිස් ස්ථානගත කර තිබීම,
- ◆ එවැනි යම් හමුදාවක් විසින් ගුවන් හෝ නාවික යාත්‍රාද ඇතුළුව, උපකරණ ස්ථානගත කිරීම හෝ භාජන කිරීම, හෝ
- ◆ සන්නද්ධ හමුදා කිසිවක හෝ පොලිස් හමුදාවේ හෝ ප්‍රධානියාගේ තැනහොත් ඒ හමුදාවක යම් සාමාජිකයකුගේ නිළ වර්යාවට හෝ කාර්ය ඉටු කිරීමට අදාළ යම් ප්‍රකාශයක්.

අතිශයින්ම පුළුල් වූ මෙම විෂය මාලාව නීත්‍යානුකූල ජාතික ආරක්ෂක හේතු රැක ගැනීම බෙහෙවින් ඉක්මවා ගියේ ය. නිදසුනක් වශයෙන්, යුධ අවි සහ සැපයුම් ලබා ගැනීමේදී සිදුවන දූෂණ හෙළිකිරීම මුළුමනින්ම මහජන හිතසුව පිණිස වුවත්, ඒවා කිසිසේත් ජාතික ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් නොවුවත්, ඒවා හෙළිකිරීම ඉන් වැළැක්විණි.

ඉහතින් අන්තිමට සඳහන් කළ තහනම සැප්තැම්බර් 28 වන දින ඉදිරිපත් කරන ලද සංශෝධනයක් මගින් නියෝගවලට එකතු කරනු ලැබූ අතර අනිකුත් සියලු තහනම් අතරින් කිසිදු සාධාරණත්වයක් පෙන්වුම් කළ නොහැකි එකදු එය විය. පදගතාර්ථයෙන් තේරුම් ගතහොත් එයින් යම් හමුදා සේවයක් හෝ පොලිස් නිලධාරියකු විවේචනය කිරීම පමණක් නොව ඔවුන්ට ප්‍රශංසා කිරීම ද තහනම් කෙරේ. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සම්බන්ධයෙන් පනවා ඇති එවැනි සීමා බන්ධන හේතු කොට ගෙන පුවත් පත් සහ ස්වාධීන මාතව හිමිකම් සංවිධාන සතු “මුරදේවතා” කාර්ය භාරය කෙරෙහි බරපතළ බලපෑම් ඇතිවීම මෙහි අතිශයින් දරුණු ප්‍රතිඵලයක් වේ. මුර දේවතා කාර්ය භාරයෙහි අත්‍යාවශ්‍ය ගුණාංගයක් වනුයේ බලධාරීන්ගේ යම් දූෂණයක්, මාතව හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීමක් හෝ වෙනයම් අපවාරයක් වැනි කරුණු හුවා දැක්වීමයි.

ප්‍රවෘත්ති වාරණය පිළිබඳ හදිසි අවස්ථා නියෝග, ශ්‍රී ලාංකික මෙන්ම විදේශීය මාතව හිමිකම් සහ පුවත්පත් සංවිධාන වල දැඩි විවේචනයට පාත්‍රවිය. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස පිළිබඳව නීත්‍යානුකූලව පැනවිය හැකි සීමා බන්ධන වලට අදාළ ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිති කෙරෙහි රජයේ සැලකිල්ල යොමු වූ බවක් කිසිසේත් නොපෙනේ. එම ප්‍රමිතිවලට අනුව, පනවනු ලබන කවර හෝ සීමා කිරීමක් අවසර දී ඇති අන්තය සපුරාලීම සඳහා “අවශ්‍ය එකක්” විය යුතුය. තවද, ජාතික හදිසි අවස්ථා තත්ත්වයක් පවතින අවස්ථාවකදී මූලික අයිතිවාසිකම්වලින් බැහැරවීම, “පවත්නා තත්ත්වයේදී අවශ්‍යතාවලින් දැඩි ලෙස අවශ්‍ය කෙරෙන ප්‍රමාණයට” පමණක්ම කළ හැකිවේ. මේවා වෛෂයික පරීක්ෂණ විනා හුදෙක් ආණ්ඩුවක් විසින් අත්‍යාවශ්‍ය යයි සලකනු ලැබිය

හැකි ඒවා නොවේ. ඒවා ICCPR මගින් නියම කර ඇති අවශ්‍යතාය. ශ්‍රී ලංකාව 1980 දී එම ගිවිසුමට එකඟ වී ඇති බැවින් සිය අභ්‍යන්තර නීති සහ ඒවා අනුගමනය කිරීමට ජාත්‍යන්තර නීතියෙන් බැඳී සිටී.²¹

5. ගැටුම වාර්තා කිරීම

ගැටුම් පවත්නා ප්‍රදේශවල සංචාරය කිරීමට පත්‍රකලාවේදීන්ට හෝ මානව හිමිකම් සංවිධාන වලට ඉඩ නොදීම සමඟ එකට ගත්විට මෙම නියෝග මානව හිමිකම් සහ මානව හිතවාදී තත්ත්ව ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් හුදෙක් භානිකර පමණක් නොවීය: සිවිල් අයිතිවාසිකම් ව්‍යාපාරය (CRM) ප්‍රකාශකර ඇති පරිදි, යුද පෙරමුණේ සිදුවන දේ පිළිබඳ නිවැරදි තොරතුරු දැන ගැනීම අහිමිකිරීම, දේශපාලන පෙරමුණේදී වගකිවයුතු තීරණ වලට එළඹීමට පුරවැසියන්ට ඇති හැකියාව මොට කිරීමක් ද වේ. තවද, මානව හිමිකම් වල සහ මානව හිතවාදී නීතිවල අරමුණු වලට ද ඉන් බාධා සිදුවේ.

6. ප්‍රවෘත්ති වාර්තා නියෝග වල විසම තැන් හා තර්කානුකූල නොවන තැන්

හදිසි අවස්ථා නියෝග ද අංශ කිහිපයකින්ම අරුම පුදුම ඒවා විය. ඒවා ක්‍රියාත්මක කළ ආකාරය ඊටත් වඩා පුදුම සහගත වූයේය. ඒවායේ පද භාවිතය අනුව, නියෝග වලින් යම් යම් ආකාරයේ ප්‍රවෘත්ති පළකිරීම සම්බන්ධයෙන් පූර්ණ මෙන්ම නිරපේක්ෂ තහනමක් පනවා තිබුණි. නිසි බලධාරියා විසින් අනුමත කරනු ලැබූව හොත් ප්‍රවෘත්ති පළකළ හැකි බවට කිසිදු විධිවිධානයක් ඒවායේ අන්තර්ගත නොවීය. ඒ කෙසේ වෙතත්, රජය නිසි බලධාරියකු පත්කළ අතර ප්‍රවෘත්ති පළකිරීමට පෙර ඒවා අනුමැතිය සඳහා ප්‍රායෝගිකව ඔහුට ඉදිරිපත් කරනු ලැබීය. යම් යම් දේවල් ඉවත් කරන ලෙසටත්, වෙනස් කරන ලෙසටත් නිසි බලධාරියා බොහෝ විට බල කළේය. මෙම ක්‍රියා පිළිවෙල නිසා ඇතිවූ දීර්ඝ ප්‍රමාද ගැතද, ඇතැම් තීරණවල අනනුකූලභාවය සහ අයෝග්‍යත්වය ගැතද බොහෝ පැමිණිලි ලැබිණි. කෙසේ වුවද, CRM පෙත්වා දී ඇති පරිදි, සාමාන්‍යයෙන් ජනතාවට අමතක වී ඇති කරුණක් වනුයේ, තහනම් කරන ලද විෂයයන් පිළිබඳව ප්‍රකාශ කෙරෙන සියලු ප්‍රවෘත්ති රජයේ නිවේදන පවානිසි බලධාරියාගේ අනුමැතිය ලැබී තිබුණු අවස්ථාවක වුවද නීති විරෝධී බවයි. මන්ද යත්, එම නියෝග වල එවැනි “අනුමතකරන” ක්‍රියාවලියක් සඳහා විධිවිධාන සලසා නොතිබුණු බැවිනි. (නිසි බලධාරියා පත් කිරීම සඳහා විධිවිධාන සලසා තිබුණ නමුත් ඒ වෙනත් කාර්යයක් සඳහායි) ඇත්තෙන්ම, මේ කාලය තුළ නියෝජ්‍ය පොලිස්පතිවරයෙකුගේ ක්‍රියා කලාපය පිළිබඳ විවාදයක් සහ තම්කළ හමුදා නිලධාරීන්ගේ පැවැත්ම පිළිබඳ මත හේදයක් ප්‍රචන්චන්වල පළවී තිබුණි. මෙම විෂයයන්,

21. සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම (ICCPR), 19.3 සහ 4 වන වගන්ති. වර්තමාන ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව එම ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිති මූලමතයන්ට සපුරා නොමැති නමුත්, නව මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කෙටුම්පත් පරිවිජේදය සම්මත කරනු ලැබූවහොත් ගිවිසුමේ මෙම අංශයට ඊට අන්තර්ගත වනු ඇත.

නියෝගවලට අනුව තහනම් කරනු ලැබූ ඒවායි. මේ සියල්ලම, ඇත්තෙන්ම නීති විරෝධී යයි සිතීම විභිලාවට කරුණකි. ඇත්තෙන්ම, මෙම නියෝග උල්ලංඝනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් කිසිදු නඩු පැවරීමක් සිදු නොවීය.

ප්‍රවෘත්ති වාරණයේ වෙනත් ලක්ෂණ වූයේ ඒවා අත්තනෝමතික අපැහැදිලි හෝ ව්‍යාකූල සහිත ඒවා වීමයි. ප්‍රවෘත්ති වාරණය බලපෑවේ දේශීය මාධ්‍ය වලට පමණි. විදේශීය වාර්තාකරුවෝ පරිපාලනමය වශයෙන් නිදහස් කරනු ලැබූහ. දේශීය මාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන් පවා, ප්‍රවෘත්ති වාරණය නීතිය අනුව ක්‍රියාත්මක කළ හැකි වූයේ හදිසි අවස්ථා පාලනයට යටත්ව තිබුණු ප්‍රදේශවල පමණි. හදිසි අවස්ථා පාලනයක් නොතිබුණු මාතර හෝ මහනුවර වැනි ප්‍රදේශවල ජීවත්වන පුද්ගලයින්ගේ අයිතිවාසිකම් සහ වගකීම් පිළිබඳව ඉන් සැකයක් සහ අපැහැදිලි තත්ත්වයක් ඇති කෙරිණි.

එවැනි භාෂණත්පාදක, තර්කානුකූල නොවන තැන් සහ අනනුකූලතා හේතු කොට ගෙන සිදුවනුයේ, පැහැදිලි, වටහාගත හැකි සහ බුද්ධිමත් නීති මගින් පාලනය කරනු ලැබීමට ජනතාවට ඇති අයිතිය කෙරෙහි අහිතකර බලපෑම් ඇතිවීම පමණක්ම නොවේ. නීතිය ආයතනයක් වශයෙන් අපකීර්තියට ලක්කිරීමටද ඒවා යොමුවේ: ස්ථිරසාර සමාජයක් ගොඩනැගීමේ කාර්යය සම්බන්ධයෙන් දීර්ඝ කාලීන ගැටලු ඉන් ඇති කෙරේ. මේ නියෝග, ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ආකාරය පිළිබඳව නිසියාකාරව කල්පනා නොකොට කඩිමුඩියේ කෙටුම්පත් කර ඇති බවක් පෙනේ. ප්‍රජාතාන්ත්‍රික රටක නිදහසේ අදහස් පළ කිරීමේ අයිතිය කෙතරම් මූලික කරුණක් ද යනහොත් ඊට ඇඟිලි ගැසීම සිදු කළ යුත්තේ, ප්‍රකාශනය ඇතුළු අදහස් පළ කිරීමේ අයිතියට අවම භාතියක් සිදුවන අයුරින් සහ පුවත්පත් මුද්‍රණයට අදාළ කාල නියමයන්, සහ විවිධ කාර්ය මණ්ඩල මට්ටම්, තාක්ෂණය සහ වෙනත් සම්පත් සහිත මාධ්‍ය වල ප්‍රායෝගික ක්‍රියාකාරීත්වය ගැන සැලකිල්ල යොමු කරමින් සුපරීක්ෂාකාරීව හිතා මතා කල්පනා කර බැලීමෙන් පසුව පමණි.²²

7. හදිසි අවස්ථා නියෝග ප්‍රචාරය කිරීමට අසමත් වීම

හදිසි අවස්ථා නියෝග ලබා ගැනීමේ පහසුව පිළිබඳ දියුණුවක් නොවීය. ඒවා පළ වනුයේ ගැසට් පත්‍රයේ පමණි. ගැසට් පත්‍රය පළ කිරීම ද බොහෝ විට ප්‍රමාද වේ: එසේත් නැතිනම් එය ලබා ගැනීම දුෂ්කර වේ. නියෝග දැනුම් දෙන සහ පැහැදිලි කෙරෙන නිළ නිවේදන නිකුත් කිරීමක් සිදු නොවන තරම් ය. ක්‍රියාත්මකව පවත්නා සියලු නීති පිළිබඳ නිළ ලැයිස්තුවක් හෝ සුවිසක් තවම සම්පාදනය කර නොමැත.

ඇමුණුම “අ”

1995 වර්ෂය ආරම්භයේදී²³ හදිසි අවස්ථා පාලනය පහත සඳහන් ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මකව පැවතිණි:

22. සිවිල් අයිතිවාසිකම් ව්‍යාපාරය (Civil Rights Movement) The Lifting of the Censorship (කොළඹ, 1997 ජනවාරි 22), CRM යොමු අංකය E01/1/96. ප්‍රවෘත්ති වාරණයේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ වෙනත් අංග සම්බන්ධයෙන් අදහස් පළකිරීමේ නිදහස පිළිබඳ හතරවන පරිච්ඡේදය බලන්න.

කොළඹ සහ දෙහිවල-ගල්කිස්ස මහනගර සභා සීමා, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ නුගේගොඩ සහ කොලොන්නාව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ. උතුරු පළාත, තැගෙනහිර පළාත, පුත්තලම් දිස්ත්‍රික්කයේ කල්පිටිය, වනාන්තරවිල්ල සහ කරුවලගස්වැව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ, අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ නොවිටියාගම, නුවර ගම් පළාත (මධ්‍යම), මැදවව්විය, කැබිනිගොල්ලුව, පදවිය සහ හොරොවිපනාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ සහ පොලොන්නරුව දිස්ත්‍රික්කයේ දිඹුලාගල සහ ලංකාපුර ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ.

1995 ජුනි මාසයේදී²⁴ පහත සඳහන් ප්‍රදේශ ඇතුළත් වන අයුරින් හදිසි අවස්ථා පාලනය ව්‍යාප්ත කරනු ලැබීය:

ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කයේ කටාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශය

1995 සැප්තැම්බර් මාසයේදී²⁵ පහත සඳහන් ප්‍රදේශ ඇතුළත් වන අයුරින් එය ව්‍යාප්ත කරනු ලැබීය:

ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කයේ සියලු ම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ

1995 දෙසැම්බර් මාසයේදී²⁶ පහත සඳහන් ප්‍රදේශ ඇතුළත් වන අයුරින් එය තවදුරටත් ව්‍යාප්ත කරනු ලැබීය:

මොණරාගල දිස්ත්‍රික්කයේ බිබිල, මඩුල්ල, මැදගම, මොණරාගල සහ කතරගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශ සහ සියඹලාංඬුව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ මහකළුගොල්ල, ඇතිමලේ සහ කොටියාල ග්‍රාම නිලධාරී කොට්ඨාශ.

24. 1995 ජුනි 4 වන දින අංක 874/1 දරන අභිවිශේෂ ගැටළු පත්‍රය.

25. 1995 සැප්තැම්බර් 4 වන දින අංක 887/1 දරන අභිවිශේෂ ගැටළු පත්‍රය.

26. 1995 දෙසැම්බර් 4 වන දින අංක 900/1 දරන අභිවිශේෂ ගැටළු පත්‍රය.

අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සහ මාධ්‍ය නිදහස

---

1. හැඳින්වීම

අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස, විශේෂයෙන්ම මාධ්‍ය නිදහස ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට පොරොන්දු වූ දේශපාලන වේදිකාවක් මත 1994 අගෝස්තු මාසයේදී පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ බලයට පත්කරනු ලැබීය. එසේ වුවද, නව රජය විසින් පනවන ලද ප්‍රවෘත්ති වාරණ අවස්ථා පිළිබඳව 1994¹ දී වාර්තා කෙරුණු අතර එම අවස්ථා 1995 වසරට ද ගෙන එනු ලැබීය. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස පාලනය කෙරෙන නීතිමය රාමුව, මෙම අයිතිවාසිකම ප්‍රායෝගිකව භුක්තිවිඳීමට කෙතරම් දුරට ඉඩදී තිබේද, එමෙන්ම, (සැලකිය යුතු තරමේ ආයතනික සහ නීතිමය ප්‍රතිශෝධන ඇති කිරීමට පොරොන්දු වූ) රජයේ මාධ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය කෙතරම් දුරට ක්‍රියාත්මක කර තිබේද යන කරුණු මෙම පරිච්ඡේදයෙහි විස්තර කෙරේ.

2. නීතිමය රාමුව

2.1 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව

මෙහිදී බලපාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය, 1994” යන ග්‍රන්ථයෙහි සාකච්ඡා කළෙමු. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සැලසෙන ආරක්‍ෂාවේ සීමිත ස්වභාවය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් මෙම විධිවිධාන පිළිබඳව දෙන ලද ප්‍රගතිශීලී අර්ථ නිරූපණයෙන් තරමක් දුරට ලිහිල් වී ඇත. අදහස් පළකිරීමේ නිදහසට තොරතුරු ලබාගැනීමට ඇති අයිතිය සහ ප්‍රකාශන බෙදා හැරීමට ඇති අයිතිය ද ඇතුළත් වේ: අදහස් පළ කිරීම කවර හෝ මාධ්‍යක් මගින් සිදු කළ හැකිය. අදහස් පළකිරීමේ නිදහස, “ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ආකාරයේ ආණ්ඩුක්‍රමයකට මූලික පදනමක්” වන බැවින් එම නිදහස් පිළිබඳ සීමාකිරීම් දැඩි ලෙස පරීක්ෂා කිරීම අවශ්‍ය වේ යනුවෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණයකර තිබේ.

2.2 අදාළ ව්‍යවස්ථා

අදහස් පළකිරීමේ නිදහස සමඟ සාමාන්‍යයෙන් ගැටෙන නීතිවලට පහත සඳහන් නීතිද අයත් වේ:

-
1. නීතිය හා සමාජ භාරය, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය,” 1994 (කොළඹ, 1995) අටවන පරිච්ඡේදය බලන්න.
  2. සෝසල් පෙරේරා එදිරිව නීතිපතිවරයා සහ තවත් අය [(1992) ශ්‍රී ලංකා නීති වාර්තාව 199, පිටුව 223]

- ◆ 1953 අංක 21 දරන පාර්ලිමේන්තු (බලතල හා වරප්‍රසාද) (සංශෝධිත) පනත. පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද පුළුල් ලෙස විස්තර කරන මෙය වරදක් කළැයි කියන අය විභාග කොට ඔවුන්ට දඩුවම් දීමට පාර්ලිමේන්තුවට බලය පවරයි;
- ◆ දණ්ඩනීති සංග්‍රහය (සාපරාධී අපභාසය, නිග්‍රහය, රාජද්‍රෝහිභාවය සහ රාජ්‍ය නායකයා අවිඥාවට ලක් කිරීමට අදාළ විධිවිධාන);
- ◆ 1927 අංක 4 දරන අසභ්‍ය ප්‍රකාශන ආඥාපනත;
- ◆ 1912 අංක 7 දරන රහදැක්වීම් විවේචක මණ්ඩල ආඥාපනත;
- ◆ 1955 අංක 32 දරන රාජ්‍ය රහස් පනත; සහ
- ◆ 1979 අංක 48 දරන ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත.

මේවාට අමතරව, පුවත්පත් ආඥාපනත (376 වන අධිකාරය) සහ ශ්‍රී ලංකා පුවත් පත් මණ්ඩල නීතිය මගින් පුවත්පත් පාලනය කෙරෙන අතර, ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සංස්ථා පනත (365 වන අධිකාරය), 1982 අංක 6 දරන ශ්‍රී ලංකා රූපවාහිනී සංස්ථා පනත සහ 1991 අංක 25 දරන ශ්‍රී ලංකා විදුලි සංදේශ පනත යටතේ පවත්නා බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමේ අවශ්‍යතා මගින් විද්‍යුත් මාධ්‍ය පාලනය කෙරේ.

2.3 හදිසි අවස්ථා නීති³

ශ්‍රී ලංකාව - හෝ එහි කොටස් - ශත වර්ෂ කාලකට ආසන්න කාලයක් මුළුල්ලේ හදිසි අවස්ථා පාලනයට යටත්ව පවතින අතර අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස - විශේෂයෙන්ම පුවත් පත් නිදහස - ඇතැම් අවස්ථාවලදී බරපතළ අයුරින් සීමාවී ඇත. හදිසි අවස්ථා පාලනය පැවති මුල් වර්ෂවලදී උසාවිය විධායකයාට ගරු සන්නාර දැක්වූ නමුත් වඩාත් මෑත කාලවලදී අධිකරණය අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස හා ගැටෙන බවක් පෙනෙන හදිසි අවස්ථා නියෝග සන්නිරීක්ෂණයේදී වඩාත් දැඩි ප්‍රමිති අනුගමනය කර ඇත. 1987 දී ජෝෂප් පෙරේරා එදිරිව නීතිපතිවරයා සහ තවත් අය⁴ සම්බන්ධ නඩුවේදී දෙන ලද, අනාගතයට ද බලපාන, තීන්දුවේදී හදිසි අවස්ථාව පවත්නා කාලවලදී පවා මූලික අයිතිවාසිකම්වල විෂය ප්‍රමාණය සීමාකිරීමට බලාපොරොත්තු වන යම් නියෝගයකට, සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අපේක්ෂිත අරමුණ සමඟ සාධාරණ සම්බන්ධතාවක් තිබිය යුතුයැයි ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කළේය. මෙම නඩුවේදී යම් පෝස්ටරයක්, අත් පත්‍රිකාවක් හෝ පත්‍රිකාවක් සඳහා පොලිසියේ

-
3. ප්‍රවෘත්ති වාරණය පැනවීම ඇතුළුව 1995 දී ක්‍රියාත්මකව පැවති හදිසි අවස්ථා නියෝග, සහ හදිසි අවස්ථාව ක්‍රියාත්මකව පැවති ප්‍රදේශ පිළිබඳ විස්තර සඳහා හදිසි අවස්ථා පාලනය පිළිබඳ තුන්වන පරිච්ඡේදය බලන්න.
  4. නිදසුන: සිරිවර්ධන එදිරි ලියනගේ F. R. D. 310 සහ විශ්වලංගම් එදිරි ලියනගේ (2) F. R. D. 529 ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට පැවරී ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කරමින්, හදිසි අවස්ථාව පවත්නා කාලවලදී පුළුල් අභිමතානුසාරී බලතල හිමිකර ගැනීමට විධායකයාට ඇති අවශ්‍යතාව පිළිගත්තේය.
  5. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අභියාචනා අංක 107-109/86. 1987 මැයි 25 වන දින දුන් තීරණය (අග්‍ර විනි. පරිච්ඡේදය)

පුරව අනුමැතිය ලබා ගන්නා ලෙස නියම කෙරුණු හදිසි අවස්ථා නියෝගය උසාවිය විසින් අවලංගු කරන ලදී.

2.4 ජාත්‍යන්තර නෛතික බැඳීම

ජාතික නීති සම්පාදනයේ දී ICCPR 19 වන වගන්තියේ අන්තර්ගත කරුණු ගරු කිරීමට රජය නීතිමය වශයෙන් බැඳී සිටින්නේය. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහසට අදාළ ශ්‍රී ලංකාවේ විද්‍යාමාන නීති, ICCPR ශිවිසුමෙන් අපේක්ෂාකළ තත්ත්වය හා සසඳන කළ උණවන අතර, අවම වශයෙන්, ජනාන්තර ප්‍රමිති අනුගමනය කිරීමට ශ්‍රී ලංකාවට ඇති බැඳීම සහතික කරනු පිණිස හෝ, ඒවා ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුවේ.

3. ශ්‍රී ලංකාවේ සංතිවේදන මාධ්‍යවල ස්වභාවය

3.1 ප්‍රචාරණි පත්‍ර

ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් මණ්ඩලය විසින් දෙන ලද සංඛ්‍යාලේඛන වලට අනුව ශ්‍රී ලංකාවෙහි පුවත්පත් වශයෙන් ලියාපදිංචි ප්‍රකාශන 198ක් ඇති අතර එයින් 144ක් සිංහලෙන් ද, 24ක් දෙමළෙන් ද, 30ක් ඉංග්‍රීසියෙන් ද පළකරනු ලැබේ. උතුරේ LTTE පාලනය යටතේ පවත්නා ප්‍රදේශවල LTTE තමන්ගේම පුවත්පත් ප්‍රකාශයට පත්කළ අතර වෙනත් ඕනෑම ප්‍රචාරණි මූලාශ්‍ර සම්බන්ධයෙන් දැඩි වාරණයක් පැනවුණේය.

3.2. විද්‍යුත් මාධ්‍ය

පෞද්ගලික ශ්‍රවණ විද්‍යුති සහ රූපවාහිනී වැනල සංඛ්‍යාව අවුරුදු පතා වැඩිවන බවක් පෙනේ. ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශයට අනුව ස්වාධීන ශ්‍රවණ විද්‍යුති වැනල සහ රූපවාහිනී වැනල හතරක් බැගින් තිබිණි. ශ්‍රවණ විද්‍යුති මධ්‍යස්ථාන වැඩි වශයෙන් සිංහල සහ ඉංග්‍රීසි වැඩසටහන් විකාශනය කළ අතර රූපවාහිනී මධ්‍යස්ථාන ඉංග්‍රීසි (බොහෝ සෙයින් විදේශ වැඩසටහන් නැවත ප්‍රචාරය කිරීමකි), සිංහල හා දෙමළ වැඩසටහන් මිශ්‍රණයක් විකාශනය කළේය. රජයේ ශ්‍රවණ විද්‍යුති සේවයෙහි මෙන්ම ස්වාධීන රූපවාහිනී සේවය ඇතුළු රජයේ රූපවාහිනී සේවාවල ද භාෂාත්‍රයෙන්ම වැඩසටහන් විසුරුවා හරින වැනල කිහිපයක්ම තිබේ.

විද්‍යුත් ප්‍රචාරණි ප්‍රචාරය පිළිබඳව කලින් කිවුණු, රජයේ ඒකාධිකාරය බිඳිමින් පුද්ගලික වැනල බොහෝමයක් ස්වාධීන ප්‍රචාරණි වැඩසටහන් ප්‍රචාරය කිරීම වැදගත් සිද්ධියකි. තවද, පුද්ගලික වැනල මගින්, බී.බී.සී සහ ඒ.බී.සී ඇතුළු විදේශ ප්‍රචාරණි සේවාවලට කන් දීමට ජනතාවට පහසුවෙන්ම හැකිවේ.

4. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස ප්‍රායෝගිකව

පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ බලයට පැමිණීමෙන් පසුව, මුද්‍රණ මෙන්ම විද්‍යුත් මාධ්‍ය සේවාවන් වැඩි දියුණු විය. රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ කුමාරතුංග ජනාධිපතිනිය ද ඇතුළු දේශපාලන පුද්ගලයින් පිළිබඳ එඩිතර සහ විවේචනාත්මක ප්‍රවෘත්ති ප්‍රකාශ කිරීමක් සිදුවිය.

එසේ වුවද, අලුතින් ලැබුණු ජනමාධ්‍ය නිදහස හැලහැපිලි වලින් තොර එකක් නොවීය. 1995 වසරේදී ජන මාධ්‍ය සහ රජය අතර සම්බන්ධතා දුර්වල වූයේය. ඇතුළු දේශපාලන ඔපාදාය කෝලම්වලින් ජනාධිපතිනියගේ පුද්ගලික ජීවිතය භාරා ඇවිස්සීම ඊට හේතු වූවා විය හැකිය. පත්‍ර කලාවේදීන් උදෙසා ආචාර ධර්ම පද්ධතියක් සකස් කරන ලෙස ජනාධිපතිනිය පෙබරවාරි මාසයේදී රජයට නියම කළාය.⁶

පත්‍ර කලාවේදීන් කෙරෙහි බලපෑම් ඇති කිරීමට රජය පටන් ගත්තේය. තමන්ට තොරතුරු ලැබුණු මූලාශ්‍ර පිළිබඳව කණ්ඩායම්වලින් සහ පත්‍ර කලාවේදීන් කිහිප දෙනෙකුගෙන්ම අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුව (CID) ප්‍රශ්න කළේය. ජනාධිපතිනිය සම්බන්ධයෙන් අපහාසාත්මක යයි ප්‍රකාශකෙරුණු තොරතුරු පළ කිරීම මත යටත් පිරිසෙයින් කණ්ඩායම්වලින් දෙදෙනෙකුට හෝ විරුද්ධව නීතිපතිවරයා සාපරාධී අපහාස තඩු පැවරුවේය. පත්‍ර කලාවේදීන්ට පහරදීමේ සිද්ධි කිහිපයක්ම වාර්තාවූ නමුත් ඒවා සිදුකළ අය හඳුනාගත නොහැකි විය. ස්වාධීන ක්‍රියා මාර්ගයක් අනුගමනය කිරීමට උත්සාහ කළ රාජ්‍ය පාලිත මාධ්‍යවල පත්‍ර කලාවේදීහු සහ ආණ්ඩු පක්ෂයට සහයෝගය නොදක්වනු ලැබූ වෙනත් අය මුද්‍රිත දැරූ නතතුරුවලින් ඉවත් කරනු ලැබූහ.

සැප්තැම්බර් මාසයේදී LTTE ට විරුද්ධව උතුරේ යුධ මෙහෙයුම් කටයුතු යළි ආරම්භ කරනු ලැබීමෙන් පසුව ආරක්ෂක මෙහෙයුම් කටයුතු සහ සන්නද්ධ හමුදාවල කටයුතු වාර්තා කිරීම සම්බන්ධයෙන් රජය ප්‍රවෘත්ති වාරණයක් පැනවීය.

ජනමාධ්‍ය වැඩි වැඩියෙන් පාලනය කිරීමට තැඹුරුවූ මෙම සිද්ධි අනාගත ජනමාධ්‍ය නිදහසට හෝ, සාමාන්‍යයෙන්, අදහස් පළකිරීමේ නිදහසට එතරම් හිතකර නොවේ. එසේ වුවද, මීට ඉදුරා වෙනස් අයුරින්, අනාගතයේදී වැඩි ජනමාධ්‍ය නිදහසක් තහවුරු කෙරෙන තම ජනමාධ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කරන බවට රජය දිගින් දිගටම ප්‍රතිඥා දුන්නේය. ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශ, ඉදිරියේදී තව දුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

4.1 නීතිමය ක්‍රියාදාමය මගින් සිදුකළ හිරිහැර

1995 දී අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ප්‍රශ්න කරන ලදැයි වාර්තා කෙරුණු ජනමාධ්‍ය පිරිස් අතර සතිපතා පුවත්පතක් වන සන්ඩේ ටයිම්ස් හා ලක්බිම ⁸

6. පත්‍ර කලාවේදීන් සඳහා ආචාර ධර්ම පද්ධතියක්, 1981 දී එය ගැසට් පත්‍රයේ පළකළ දිනයේ සිට තිබේ. (1981 ඔක්තෝබර් 14 වන දින අංක 162/5 අ දරන ගැසට් පත්‍රය) කර්කඩුවලින් විසින් සම්පාදිත මෙම ආචාර ධර්ම පද්ධතිය, 1973 අංක 5 දරන ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් මණ්ඩල නීතියේ 30(1) (අ) වගන්තිය මගින් තමන් වෙත පැවරී ඇති බලතල අනුව පුවත් පත් මණ්ඩලය ගැසට් පත්‍රයේ පළ කළේ ය. කෙසේ වෙතත්, මෙම ආචාර ධර්ම පද්ධතිය පවත්නා බැව් බොහෝ දෙනෙක් නොදනිති.

7. 1995 පෙබරවාරි 23 වන දින "අයිලන්ඩ්" පුවත් පත.

8. 1995 මාර්තු 9 වන දින "අයිලන්ඩ්" පුවත්පත.

කතීවරු සහ උපාලි ප්‍රකාශක කණ්ඩායමට අයත් පත්‍ර කලාවේදීන්⁹, “හිරු”¹⁰ සහ “සුගයේ ජනතාව” පුවත්පත්වල වාර්තාකරුවෝ සහ ETV රූපවාහිනී සේවයේ සභාපති ද¹² වූහ. සන්ඩේ ටයිම්ස්, ලක්බිම සහ සන්ඩේ ලීඩර් කතීවරුන්ට විරුද්ධව, ජනාධිපතිනිය සම්බන්ධයෙන් සාපරාධී අපහාසාත්මක ප්‍රචාරණ ප්‍රවෘත්ති පළකළැයි යන චෝදනාව මත නඩු පැවරිණි.

නොවැම්බර් මාසයේදී උතුරේ යුද්ධමය මෙහෙයුම් කටයුතු ක්‍රියාත්මකව පැවති අවස්ථාවේදී ඇසොෂියේටඩ් ප්‍රෙස් ප්‍රචාරණ සේවයට සම්බන්ධ විදේශ පුවත්පත් වාර්තා කරුවකු කොළඹ රඳවා ගනු ලැබූ අතර ඔහුගේ වීඩියෝ පටි කිහිපයක්ම පොලිසිය විසින් අත් අඩංගුවට ගන්නා ලදී. උතුරේ යුද්ධ මෙහෙයුම් කටයුතුවලදී සිවිල් වැසියන් මරණයට පත්කිරීම තහනම් කරන ලෙස ඉල්ලමින් ඔහු විසින් සැලසුම් කරන ලද පත්‍රිකා ළඟ තබාගෙන සිට පොලිසියට අයුද්ධ දේවධර්ම විද්‍යාව හදාරණ ඇමෙරිකානු ශිෂ්‍යයෙක් සිරභාරයට ගෙන රටින් තෙරපනු ලැබීය.

නීතිමය ක්‍රියා මාර්ග (පසුගිය රජය අනුගමනය කළ නීතියට පරිබාහිර ක්‍රම හා බලන කල) පාවිච්චි කරමින් මාධ්‍යවලට එරෙහිව දියත්කළ එක්තරා රටාවක හිරිහැර සමුදායක් මේ සිද්ධිවලින් පෙන්නුම් කෙරේ. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස භුක්තිවිදීම සම්බන්ධයෙන් ඒවායින් අහිතකර වාතාවරණයක් ඇතිකර තිබේ. කෙසේ වුවද, මෙම සිද්ධි මත ජනයා අතර පුළුල් විවේචනයකට ලක්වූ අතර, නිදහසේ අදහස් පළ කිරීම පිළිබඳ සීමා, සාපරාධී අපහාසය වරදක් වශයෙන් සැලකිය යුතුද, ජනමාධ්‍ය විසින් තායිකාවන් පිළිබිඹු කරන ආකාරය සහ ජනමාධ්‍ය පිරිස් සතු වගකීම් වැනි කරුණු පිළිබඳව සැලකිය යුතු තරමේ විවාදයක් මතුවීමට එයින් ම. පැදීම ප්‍රිය උපදවන සිද්ධියක් විය.

4.2 පත්‍ර කලාවේදීන්ට පහරදීම

පත්‍ර කලාවේදීන්ට කායික වශයෙන් පහරදීමේ සිද්ධි කිහිපයක්ම 1995 දී වාර්තාවූ අතර එයින් ප්‍රධානතම සිද්ධිය වූයේ සන්ඩේ ලීඩර් පත්‍රයේ කතීා ලසන්ත වික්‍රමතුංගට සහ පුවත්පත් කලාවේදීන්ගේ වන ඔහුගේ බිරිඳ රේන්ට පහරදීමයි. නන්තාදුන්න පිරිසක් විසින් පෙබරවාරි මාසයේදී ඔවුන්ට පහර දෙන ලදී. සන්ඩේ ලීඩර් පුවත්පත දිගින් දිගටම පොදු ජන එක්සත් පෙරමුණ රජය විවේචනයට ලක් කළේය. පූර්ණ විමර්ශනයක් පැවත්වීමට රජය පොරොන්දු වුවද පොලිස් පරීක්ෂණවලින් වරදකරුවන් හඳුනා ගැනීමට නොහැකි විය.

තවත් සිද්ධියක දී, යුක්තිය පත්‍රයේ කතීා සහ තවත් පත්‍ර කලාවේදීන් කිහිපදෙනෙකු, ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGO) මණ්ඩලයේ රැස්වීමක් වාර්තා කිරීමට ගිය අවස්ථාවේදී එක්තරා පිරිසක් ඔවුන් වටකොට පහර දුන්නේය. NGO මණ්ඩලය යනු ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධනය සහ මානව හිමිකම් පිළිබඳව කටයුතු කරන යුරෝපීය

9. එහිම

10. INFORM 1995 මාර්තු මාසයේ තත්ත්ව වාර්තාව

11. INFORM 1995 සැප්තැම්බර් මාසයේ තත්ත්ව වාර්තාව.

12. INFORM 1995 ජූනි මාසයේ තත්ත්ව වාර්තාව.

සහ දේශීය NGO ජාලයකි. NGO මණ්ඩලය LTTEට පක්ෂ බවට රජයට අයත් මෙන්ම පුද්ගලික පුවත් පත්ද මගින් ප්‍රචාරය කෙරුණු බැවින් එම පිරිස එය පදනම් කරගෙන රැස්වීමට විරෝධය පා ඇත. එහෙත් එම වෝදනාවේ සත්‍යයක් නැතැයි එම මණ්ඩලය ප්‍රකාශ කළේය.

රජයේ කීර්තිනාමය කෙළසීමට NGO මණ්ඩලය උත්සාහ කරන බවට ගෙන ගිය පුවත්පත් ප්‍රචාරක ව්‍යාපාරය දැඩි කණ්ඩායම්වලට හේතු වූ සිද්ධියක් විය. රැස්වීම පැවැත්වීමට කිසිදු ඉඩක් නොදෙමින් එම මණ්ඩලයට එරෙහිව දියත් කෙරුණු ප්‍රවණති ක්‍රියා දිරි ගැන්වීමට තත් ව්‍යාපාරය හේතු වූවා විය හැකිය. ජනාධිපතිනියගේ නැන්දණිය වූ ක්ලේරා කුමාරතුංගගේ අවමංගලය උත්සවයේදී උපාලි පුවත්පත් කණ්ඩායමේ පත්‍ර කලාවේදීන් දෙදෙනෙකුට පහරදීම, වාර්තා කෙරුණු චෙන්න පහරදීම්වලින් එකකි.

මෙම සිද්ධි හෙළා දකිමින් පුළුල් ලෙස නැගුණු විරෝධයෙන් දැක්වෙනුයේ, අතීතයේ අත්දුටු ප්‍රවණතිකාරී තත්ත්වයට ආපසු යනු ඇතැයි බියවූ ජනතාව, මෙවැනි පහරදීම් වැළැක්වීමේ වගකීම රජය විසින් භාරගෙන වරදකරුවන් කවිරුන් හෝ වේවා ඔවුන් නීතියේ රැහැනට අසුකර ගැනීමට ක්‍රියා කළ යුතු යයි රජයට බල කරමින් වඩාත් විමසිලිමත් තත්ත්වයක පසුවන බවයි.

4.3 සේව්‍යයන් විසින් පත්‍ර කලාවේදීන්ට කළ හිරිහැර

රාජ්‍ය මෙන්ම පොද්ගලික ජනමාධ්‍ය ආයතනවලද භාෂිතයන් විසින් පත්‍ර කලාවේදීන්ට හිරිහැර කරනු ලැබීමේ කණ්ඩායම්වලද සිද්ධි වාර්තාවී ඇත. විජය පුවත්පත් කණ්ඩායම විසින් පළකරනු ලබන දිනපතා පුවත්පතක් වන ලංකාදීප පත්‍රයේ ජොෂ්ප පත්‍ර කලාවේදියකුගේ සහ එම කණ්ඩායමේ සේවකයින්ගේ වෘත්තීය සමිති ලේකම්ගේ වැඩ තහනම් කරනු ලැබීම, සහ සීමා සහිත ලංකා ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර සමාගම පළකරන දිනපතා ඉංග්‍රීසි පුවත් පතක් වන ඩේලිනිව්ස් පුවත්පතේ කතෘ ඔහුගේ ධුරයෙන් ඉවත් කිරීම නිදර්ශණ වශයෙන් දැක්විය හැකිය.

ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සංස්ථාවේ අධ්‍යාපන සේවයේ විධිමත් නොවන අධ්‍යාපන වැඩසටහන්වල අන්තර්ගතය පාලනය කිරීමට 1994 දී ආරම්භ කෙරුණු උත්සාහය 1995 දී ද ඉදිරියටම ගෙන යනු ලැබීය. එය කෙළවර වූයේ, අධ්‍යාපන සේවයේ පාලක නිලධාරීන් ජයරත්නගේ වැඩ තහනම් කොට, ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සංස්ථාවට රජය විසින් පත්කරන ලද අධිපතිගේ උපදෙස් පිළිපැදීම තහවුරු කෙරෙන ආකාරයෙන් එම ඒකකය ප්‍රතිව්‍යුහ ගත කිරීමෙනි.¹³

4.4 විධිමත් ප්‍රවෘත්ති වාරණය

යාපනය නගරය LTTE ග්‍රහණයෙන් මුදුගෙන සියතට ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා සන්නද්ධ හමුදා විසින් විශාල මෙහෙයුමක් දියත් කරනු ලැබීමෙන් මද කලකට පසුව,

13. INFORM 1995 පෙබරවාරි මාසයේ තත්ත්ව වාර්තාව.

සැප්තැම්බර් 21 වන දින ජනාධිපතිනිය හදිසි අවස්ථා බලතල පාවිච්චි කරමින් යුද්ධයට අදාළ තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් ප්‍රවෘත්ති වාරණයක්¹⁴ පැනවූ අතර එය මාස තුනක කාලයක් මුළුල්ලේ බලාත්මකව පැවතිණි. ප්‍රවෘත්ති වාරණය යුක්ති යුක්ත බැව් පෙන්වීම සඳහා යුද්ධය පිළිබඳ තොරතුරු වාර්තා කිරීමේදී ජනමාධ්‍ය වගකීමකින් තොරව ක්‍රියාකර ඇතැයි රජය ප්‍රකාශ කළ ද එවැනි වාර්තාවලට අදාළ නිශ්චිත සිද්ධි පෙන්වා දීමට අසමත් වූයේය. ඊට අමතරව, දේශීය මෙන්ම විදේශීය පත්‍ර කලාවේදීන්ට ද ගැටුම් පවත්නා ප්‍රදේශ වල සංචාරය කිරීම තහනම් කෙරිණි. ප්‍රවෘත්ති තහනම ඉවත් කෙරුණු පසුවද මෙම තහනම දිගටම ක්‍රියාත්මක විය. උතුරේ සිදුවන දේ පිළිබඳ ස්වාධීන තොරතුරු කිසිවක් ලබා ගැනීමේ ක්‍රමයක් හෝ රජය සහ LTTE විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන පරස්පර විරෝධී ප්‍රකාශවල ඇත්ත නැත්ත සොයා දැන ගැනීමේ ක්‍රමයක් ද, ඒ නිසා, නොමැති විය.

ප්‍රවෘත්ති වාරණය මුලින් දේශීය මෙන්ම විදේශීය පුවත් පත්වලටත් එකසේ බලපෑව ද විදේශීය පුවත්පත් සම්බන්ධයෙන් එය සැප්තැම්බර් 26 වන දින ඉවත් කරනු ලැබීය. කෙසේ වෙතත්, උතුරට යෑම විදේශීය පත්‍ර කලාවේදීන්ට ද දිගටම තහනම් කෙරිණි. පූර්ව පරීක්ෂාව සඳහා ඒවා ඉදිරිපත් කිරීමට නොහැකිවීම නිසා තවු පැවරෙනු ඇතැයි බියෙන් දේශීය පොද්ගලික රූපවාහිනී මධ්‍යස්ථාන ශ්‍රී ලංකාවට අදාළ විදේශ ප්‍රවෘත්ති විකාශනය කිරීම තවතා දැමූහ.

ප්‍රවෘත්ති වාරණය (යුද්ධමය කටයුතු පිළිබඳ මුළු මහත් වර්ණාවලිය සම්බන්ධයෙන්ම බලපාන බැවින්) ඕනෑවට වඩා පුළුල් බවටත් අතවශ්‍ය බවටත් මාධ්‍යය සහ මානව හිමිකම් කණ්ඩායම් විසින් බහුල ලෙස විවේචනය කරනු ලැබීය. තොරතුරු ලබාගැනීමට ජනතාවට ඇති අයිතිය අහිමි කෙරෙන බවත් ජාතික ආරක්ෂාව රැක ගැනීමේ නීත්‍යානුකූල උනන්දුව ඉක්මවා ඇති බවත්,¹⁵ අන්තර්ජාතික ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන බවත් ඔව්හු පෙන්වා දුන්හ.

විමල් වික්‍රමසිංහ එදිරිව එඩ්මන්ඩ් ජයසිංහ සහ වෙනත් අය පිළිබඳ තවුටේ දී, හිටපු එ.ජා.ප. කැබිනට් ඇමතිවරයකු සහ දැන් “ජනජය” පුවත් පතේ ප්‍රධාන කතෘ සහ ප්‍රකාශක ද වූ පෙත්සම්කරු, පතවා ඇති “සියල්ල ආවරණය කෙරෙන සුළු ප්‍රවෘත්ති වාරණය” නිසා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14 (1) (අ) ව්‍යවස්ථාව යටතේ සහතික කෙරෙන ප්‍රකාශන නිදහස ඇතුළු නිදහසේ අදහස් පළ කිරීම සඳහා තමාට ඇති අයිතිය උල්ලංඝනය වී ඇතැයි කියා පාමින් මූලික අයිතිවාසිකම් තඩුවක් පැවරුවේය. තවද, පොද්ගලික ජනමාධ්‍ය මෙන් නොව රාජ්‍ය පාලිත ජනමාධ්‍ය සහ විදේශීය ජනමාධ්‍ය විසින් ප්‍රවෘත්ති නිසි බලධාරියාට ඉදිරිපත් කිරීම අවශ්‍ය නොවූ බැවින් ද, තමන් විසින් තමන්ම පළානය කර ගැනීමට ඔවුනට ඉඩ දී තිබුණු බැවින් ද ප්‍රවෘත්ති වාරණය විශේෂයක් දැක්වෙන ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක කෙරෙන්නේ යැයි ඔහු තර්ක කළේය. බැලූ බැල්මට පෙනෙන තඩුවක් තහවුරු කිරීමට පෙත්සම්කරු අපොහොසත් වී ඇතැයි යන පදනම මත තඩුව ගෙනයාමට අවසරදීම ප්‍රතික්ෂේප කරමින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය අසතුටුදායක තීරණයක් පළකළේය.

14. 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා (සංවේදී යුද තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ සම්ප්‍රේෂණ කිරීම පිළිබඳ නියෝග (1995 සැප්තැම්බර් 21 වන දින අංක 889/16 දරන ගැසට් පත්‍රය)

15. හදිසි අවස්ථා පාලනය පිළිබඳ තහවුරු පරිච්ඡේදය බලන්න.

4.5 නිල නොවන ප්‍රවෘත්ති වාරණය

ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සේවයේ අධ්‍යාපන සේවයේ පාලකගේ වැඩ තහනම් කිරීමෙන් ද, එම සේවය හඳුන්වා දී තිබුණු ස්වාධීන, නිපුණ හා විධිමත් නොවන වැඩසටහන් නවතා දැමීමෙන්ද කෙළවර වූ , එම සංස්ථාවේ දිගින් දිගටම සිදුවූ හිරිහැර කිරීම්වලින් ප්‍රත්‍යක්ෂ වූයේ රාජ්‍ය බලධාරීන් විසින් අන්තර්ගමනික සහ තදවන ආකාරයෙන් පනවනු ලැබූ “නිල නොවන වාරණය” යි.

“ඉන්ඩියා ටුඩේ” නමැති සඟරාවේ දෙමළ භාෂා කලාපයක් සහ “ෆාර් රිස්ටර්න් ඉන්කොනෝමික් රිවිව්” සඟරා කලාපයක් යන විදේශීය ප්‍රකාශන දෙකක් නිකුත් නොකර රඳවා ගැනීමෙන් ඊශ්‍රායී බලධාරීන් සම්ප්‍රේෂණයකු වශයෙන් ක්‍රියාකළ අවස්ථා දෙකක් පිළිබඳව ද වාර්තා විය.¹⁶

5. රජයේ යෝජිත ජන මාධ්‍ය ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාත්මක කිරීම.

රජයේ ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා කාරක සභා හතරක් ජනමාධ්‍ය, සංචාරක සහ ගුවන් සේවා අමාත්‍යවරයා විසින් 1994 අග භාගයේදී පත්කරනු ලැබීය.¹⁷ එම කාරක සභා 1995 දී වාර්තා ඉදිරිපත් කළ ද වර්ෂය අවසන් වන විට ඒවා සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකර තිබුනේ සීමිත වශයෙනි. කෙසේ වෙතත්, ජනමාධ්‍ය පිරිස් වලට වඩා යහපත් පහසුකම් සැලසීම සඳහා රජය ස්ථිර පියවර කිහිපයක් ගෙන තිබිණි. පෙබරවාරි මාසයේදී ලේක්හවුස් පත්‍ර කලා අභ්‍යාස සහ පර්යේෂණ මධ්‍යස්ථානය පිහිට වූ බැව් වාර්තා කෙරිණි.¹⁸ ජනමාධ්‍ය පිරිස් සඳහා පර්යේෂණ, නිවේදන සහ පරිසරණක පහසුකම් සැලසීමේ “විවෘත නිවහනක්” වශයෙන් සැලකෙන ජාතික තොරතුරු මධ්‍යස්ථානයක් මැයි මාසයේ දී ජනාධිපතිනිය විසින් විවෘත කරනු ලැබීය.¹⁹ මෙම මධ්‍යස්ථාන නිසියාකාරව ක්‍රියාත්මක වුවහොත් පත්‍ර කලාවේදීත් සඳහා මීට වඩා යහපත් පහසුකම් සහ පුහුණු කිරීමේ අවස්ථා සලසාදීම පිණිස දිරිස කාලයක් මුළුල්ලේ පැවති අවශ්‍යතාවක් සපුරාලනු ඇත.

5.1 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය

මාධ්‍ය නිදහස කෙරෙහි බලපාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට රජයේ ජන මාධ්‍ය ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයෙන් පොරොන්දු වූයේය. 1995 මුල් භාගයේදී, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක

16. 1995 මාර්තු 20 වන දින “අයිලන්ඩ්” පුවත් පත.

17. නීතිය හා සමාජ භාරය, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය 1994,” (කොළඹ, 1995) පිටු 88-90 බලන්න

18. 1995 පෙබරවාරි 16 වන දින “සිලෝන් ඩේලි නිවුස්”

19. 1995 ජූනි 5 වන දින “සිලෝන් ඩේලි නිවුස්” 1995 මැයි මාසයේ INFORM තත්ත්ව වාර්තාව

සභාව විසින් සලකා බලනු පිණිස ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිශෝධනය පිළිබඳ ප්‍රථම කාර්ය පත්‍රිකා කෙටුම්පත, අධිකරණ සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යවරයා විසින් නිකුත් කරන ලදී. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ [14 (1) (අ)] අන්තර්ගත අදහස් පළ කිරීමේ නිදහසට අදාළව පවත්නා සහතිකයේ කිසි වෙනසක් නොකළ ද, තොරතුරු ලබා ගැනීමේ නිදහස පිළිබඳව පැහැදිලි නිශ්චිත සඳහනක් එම කෙටුම්පතෙන් එකතු කරනු ලැබීය. මෙම කෙටුම්පත අසතුටුදායක වූයේ විශේෂයෙන්ම, අධිකරණ සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යවරයා විසින් 1994 නොවැම්බර් 22 වන දින නිකුත් කරන ලද වඩාත් ප්‍රගතිශීලී ක්‍රමයෝජනා කැපී පෙනෙන අයුරින් ඉන් දුර්වල කෙරුණු නිසාය. නොවැම්බර් මාසයේදී ඉදිරිපත් කළ ක්‍රමයෝජනාවලින් භාෂණයේ සහ අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස “සෑම පුද්ගලයකු” සම්බන්ධයෙන්ම සහතික කොට තිබුණත් හැර ICCPR ගිවිසුමේ පූර්ණ වශයෙන් විස්තර කර ඇති ආකාරයටම තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය ද ඊට අන්තර්ගත කර තිබිණි. තවද, අදහස් පළ කිරීමේ අයිතිය වක්‍ර ආකාරයෙන් සීමා කිරීමේ ක්‍රමවලට එරෙහිව රැකවරණයක් සැලසූ එය අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සම්බන්ධයෙන් පැනවිය හැකි සීමා බැඳි සීමා කළේය. නොවැම්බර් කෙටුම්පතේ අන්තර්ගත ඒ හිතකර ලක්ෂණ කිසිවක්, 1995 මුල් භාගයේ දී නිකුත් කෙරුණු ප්‍රථම කාර්ය පත්‍රිකා කෙටුම් පතට ඇතුළත් කර නොතිබිණි.

මානව හිමිකම් සංවිධාන විසින් කරන ලද බලපෑම්වල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 1995 මැයි මාසයේදී රජය මූලික අයිතිවාසිකම් පරිවේෂ්ඨය පිළිබඳ සිය දෙවන කාර්ය පත්‍රිකා කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කළේය. ICCPR උපදෙස්වලට අනුරූප වන පරිදි අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස පිළිබඳ වැඩි දියුණු කළ වගන්තියක් එහි අන්තර්ගත කර තිබුන ද, තොරතුරු “සෙවීමේ” අයිතිය සහ “දේශ සීමා නොතකා” තොරතුරු ලබාගැනීමට ඇති අයිතිය භුක්තිවිඳීමේ නිදහස එහි දක්නට නොමැත. “ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක අවශ්‍ය වන ප්‍රමාණයට” පමණක් සීමා ඇති කළ යුතු යන සතුටුදායක අංගය සීමා පිළිබඳ වගන්තියට අන්තර්ගත කර ඇති නමුත්, “පාර්ලිමේන්තුවේ අධිකාරය පවත්වාගෙන යාමේ” පදනම මත සීමා පැනවීමට තවම ඉඩ දෙනු ලැබේ. කෙසේ වුවද, මෙම යෝජනාවල ඉරණම අවිනිශ්චිතයි.

5.2 මාධ්‍ය ප්‍රතිසංස්කරණ පරීක්ෂාකරන කාරකා සභාවල යෝජනා

මාධ්‍ය ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳව පත් කරනු ලැබූ කාරක සභා හතරම නිර්දේශ සහිත සිය වාර්තා 1995 දී ඉදිරිපත් කළහ.

නීති ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳ කාරක සභාවේ වාර්තාව “අතුරු වාර්තාවක්” වූ අතර එම කාරක සභාවේ දෙවන වාර්තාව වර්ෂය අවසන් වන විටත් අවසන් කර නොතිබිණි.

5.2.1. සීමා සහිත ලංකා ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර සමාගමේ අයිතිය පුළුල් කිරීම පිළිබඳ කාරක සභාව.

සීමාසහිත ලංකා ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර සමාගමේ අයිතිය පුළුල් කිරීමේ ආකාරය කාරක සභාව විසින් පිරික්සා බලන ලදී. ශ්‍රී ලංකාවේ පුවත්පත් ප්‍රකාශ කරන්නන් අතර

විශාලතම ආයතනය වූ මෙම ප්‍රකාශන මන්දිරය මේ දක්වා රජයේ ඒකාධිකාරයක් වශයෙන් කටයුතු කර තිබේ. රජයේ පාලනය තහර කිරීම සඳහාම පමණක් නොව කළමනාකරණයට මහජනයා, විශේෂයෙන්ම සේවක පිරිස්, සහභාගිවීම තහවුරු කර පත්‍ර කලාවෙහි විශිෂ්ටත්වයක් ඇති කිරීම සඳහා ද එම ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර සමාගමේ අයිතිය පුළුල් කළ යුතු යැයි එම වාර්තාවෙන් අවධාරණය කෙරිණි.

අයිතිය පිළිබඳ කොටසේ පහත සඳහන් අයුරින් බෙදා හැරීමට හැකිවන පරිදි නීතිය යළි සකස් කරන මෙන් එම කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය: පත්‍ර සමාගමේ සේවකයින් සඳහා කොටස්වලින් සියයට 20 ක්: මහා භාරකාර, සහ ජාතික විශ්වවිද්‍යාලවල උපකුලපතිවරුන්ගේ, වෘත්තීයකයින්ගේ සමිති සංවිධානයේ, මාධ්‍ය පිරිස් නියෝජනය කෙරෙන සංවිධානවල සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මණ්ඩලයේ²⁰ යෝජිතයින්ගෙන් සමන්විත භාරයකට සියයට 15 ක්: පුද්ගලයින් සතුව දැනට ඇති කොටස් එසේම තිබිය යුතුය: ඉතිරි කොටස් ප්‍රසිද්ධ කොටස් නිකුත්වූකදී අලෙවි කළ යුතුය.

තවද, කාරක සභාවේ යෝජනා යටතේ කිසිදු පුද්ගලයකුට හෝ සමාගමකට කොටස් 25,000 ට වැඩියෙන් හිමිකර ගැනීමට අවසරයක් නොමැත. කොටස් මිලදී ගැනීමට පුද්ගලයෙකු ලබනුයේ ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන් සහ කොටස් දරන ශ්‍රී ලාංකිකයින් බහුතරයක් සිටින සමාගම් පමණි. කොටස්වල මිල හැකිතාක් දුරට නිශ්චය කළ යුත්තේ මිලදී ගැනීමේදී උපරිම ජනතා සහභාගිත්වයක් සහතික කෙරෙන ආකාරයට ය.

සමාගමේ කටයුතුවලට පුළුල් සහභාගිත්වයක් ඇතිවන ආකාරයෙන් සහ කණ්ඩායම් මණ්ඩලයේ ස්වාධීනත්වය සහතික කෙරෙන ආකාරයෙන් තෝරා ගනු ලබන සාමාජිකයින් එකලොස් දෙනෙකුගෙන් සමන්විත අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයක් සමාගමට පත් කෙරෙනු ඇත.

නිර්දේශ ප්‍රසිද්ධ කිරීමෙන් පසු තරමක විවාදයක් මතුවිය. ඊට සහභාගිවීම, මුල් බැසගත් වරප්‍රසාද හිමි එක්තරා සමාජ සහ ආර්ථික ස්ථරයකට පමණක් සීමාවනු ඇතැයි යන පදනම මත ස්කන්ධ වෙළඳපොළ මගින් කොටස් විකිණීමේ නිර්දේශය කෙරෙහි දැඩි විවේචන එල්ල විය. වර්ෂය අවසන් වන විට, මෙම නිර්දේශ අනුව ක්‍රියා කිරීමට රජය අදහස් කරන්නේදැයි ප්‍රකාශකර නොතිබිණි.

5.2.2 ජාතික ජනමාධ්‍යය ආයතනය පිළිබඳ කාරක සභාව

ජනමාධ්‍යයට සම්බන්ධ පිරිස්වල නිපුණත්ව, පුහුණුවීමේ පහසුකම් සහ වෘත්තීයමය අධ්‍යාපනය වැඩිදියුණු කිරීම සම්බන්ධ ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා අධ්‍යයනය කිරීම සහ එම අවශ්‍යතා සපුරාලීමේ දී ජාතික ජනමාධ්‍යය ආයතනයකට කල හැකි කාර්ය භාරය විමසා බැලීම මෙම කාරක සභාවට නියම කෙරිණි. එම ආයතනය ස්වතන්ත්‍ර මණ්ඩලයක් වශයෙන් පවත්වාගෙන යාමට හැකිවන පරිදි එහි ව්‍යුහය, පරිපාලනය සහ ඊට මුදල් යෙදවීම සම්බන්ධයෙන් ද නිර්දේශ ඉදිරිපත් කරන ලෙසත් තත් කාරක සභාවට නියම කෙරිණි.

20. පළවන පරිච්ඡේදයේ 6 වන සටහන බලන්න.

මුද්‍රණ මෙන්ම විද්‍යුත් මාධ්‍යවල පිරිස ගේ ද, වෘත්තීය දක්ෂතා තර කෙරෙන පරිදි ඒ දෙකොටසගේම පුහුණුවීමේ අවශ්‍යතා ජාතික ජන මාධ්‍ය ආයතනය විසින් සපුරාලිය යුතු යයි කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය. ජාතික ජන මාධ්‍ය ආයතනයේ ස්වභාවික මණ්ඩලයක තත්ත්වයට භාතිකර නොවන අයුරින් එම ආයතනය පිහිටුවීම සඳහා රජය විසින් ප්‍රමාණවත් මුදලක් යෙදවිය යුතු යයි ද, එකී ආයතනය ස්වභාවික ජාතික ආයතනයක් වශයෙන් පාර්ලිමේන්තු පනතක් මගින් පිහිටුවිය යුතු යයි ද එම කාරක සභාව වැඩි දුරටත් නිර්දේශ කළේය.

5.2.3 පත්‍ර කලාවේදීන්ගේ සේවා කොන්දේසි පිළිබඳ කාරක සභාව

මුද්‍රණ හා විද්‍යුත් යන දෙකොටසටම අයත් පත්‍ර කලාවේදීන් ගේ සේවා කොන්දේසි පිළිබඳව වාර්තා කිරීම මෙම කාරක සභාවට පැවරුණු වගකීම විය. පත්‍ර කලාවේදීන්ගේ වැටුප් 15% කින් වහාම වැඩිකළ යුතුයයි නිර්දේශ කළ එම කාරක සභාව ඔවුන් සඳහා අලුත් වැටුප් ව්‍යුහයක් සහ වෙනත් විවිධ ප්‍රතිලාභ සැලසීමද නිර්දේශ කළේය.

5.2.4 අදහස් පළ කිරීමේ නිදහසට අදාළ නීති ප්‍රතිසංස්කරණ කාරක සභාව

මෙම කාරක සභාව විසින් 1995 මාර්තු මාසයේදී මූලික වාර්තාවක් ජනමාධ්‍ය, සංචාරක සහ ගුවන් සේවා අමාත්‍යවරයාට ඉදිරිපත් කරන ලදැයි වාර්තා විය. ICCPR ගිවිසුමේ 19 වන වගන්තිය යටතේ පවත්නා ශ්‍රී ලංකාවේ බැඳීම් වලට අනුකූලවන පරිදි, අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස පිළිබඳව දැනට පවත්නා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය සහතිකය යළි සකස් කිරීමෙන් එය ශක්තිමත් කළ යුතුයයි කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය. වර්තමාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ අදහස් පළකිරීමේ නිදහස ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් සන්නද්ධ සේවාවල සහ පොලිස් හමුදාවේ සාමාජිකයන් කෙරෙහි පනවා ඇති සීමා ඉවත් කරන ලෙසද ඔවුහු වැඩි දුරටත් නිර්දේශ කළහ.

අවලංගු කළ යුතු හෝ සංශෝධනය කළ යුතු නීති විස්තර කරමින්, අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස හා ගැටෙන පවත්නා ව්‍යවස්ථාපිත නීති විශාල වශයෙන් ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු යයිද එම කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය. පාර්ලිමේන්තුව විසින් අයිතිවාසිකම් ආක්‍රමණය කරනු ලැබීමට එරෙහිව ආරක්ෂක විධිවිධානයන් වශයෙන් අධිකරණය විසින් ව්‍යවස්ථා සමාලෝචනය කරන ලෙස ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් පනවන ලෙසටද කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය. අනිත් අතට, අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස අධිකරණය විසින් සීමාකරනු ලැබීම වැළැක්වීම සඳහා උසාවියට අපහාස කිරීම පිළිබඳ නීතියේ සහ නඩු විභාගයට හාජනය වූ කරුණු පිළිබඳ නීතියේ පරාමිති විස්තර වශයෙන් දැක්වීම පිණිස, උසාවියට අපහාස කිරීම සම්බන්ධයෙන් නිශ්චිත පනතක් සම්මත කර ගන්නා ලෙසද එම කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය.

තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනතක අවශ්‍යතාව, ජනමාධ්‍ය මණ්ඩල පනතක් (පුවත් පත් මණ්ඩල නීතිය වෙනුවට) සම්මත කර ගැනීම, පිළිතුරු දීම පිළිබඳව ව්‍යවස්ථාපිත අයිතියක් ඇතිකිරීම සහ විද්‍යුත් මාධ්‍යයට අදාළ ප්‍රශ්ණ යන කරුණු පිළිබඳව දෙවන වාර්තාවෙන් අදහස් දක්වන බැව් කාරක සභාව ප්‍රකාශ කළේය.

1995 අවසන වන විට එකී වාර්තාව ඉදිරිපත් කර නොකිබිණි. මූලික වාර්තාවේ අන්තර්ගත නිර්දේශවලට රජය දක්වන ප්‍රතිචාරය දැන ගැනීමට නොලැබුණි.

6. මාධ්‍ය පිරිස් වල ප්‍රාරම්භණය

විදේශ මාධ්‍ය කලාවේදීන්ගේ සංවිධානය, කතෘවරුන්ගේ සංගමය සහ ශ්‍රී ලංකා පුවත්පත් සංගමය යනුවෙන් නව මාධ්‍ය සංවිධාන තුනක් 1995 දී ආරම්භ කෙරිණි. කලින් තිබුණු නිදහස් මාධ්‍ය ව්‍යාපාරය මෙන්ම මේ සංවිධාන බොහෝමයක් බිහිවී ඇත්තේ මාධ්‍ය නිදහස ආක්‍රමණය කරනු ලැබීමට විරෝධය පාන මුර බල්ලන් වශයෙනි.

පුවත් පත් ප්‍රකාශකයින් විසින් ස්වාධීන මාධ්‍ය අභ්‍යාස ආයතනයක් පිහිටුවීමට අදහස් කර ඇති බවක් අප්‍රේල් මාසයේදී වාර්තා විය. රජය පත්කළ කාරක සභාව විසින් නිර්දේශ කරනු ලැබූ, යෝජිත මාධ්‍ය ආයතනයක් සමග එම ආයතනය සම්බන්ධීකරණය කෙරෙනු ඇත්දැයි දැන ගැනීමට නොමැත.

7. නිගමන

අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස, සහ විශේෂයෙන්ම මාධ්‍ය නිදහස සම්බන්ධයෙන් 1995 දී පැවති තත්ත්වය විස්තර කරන්නේ නම් කිව හැක්කේ එය පරස්පර විරෝධී එකක් වූ බවයි. එක් අතකින්, පොදු පෙරමුණ රජය යටතේ පත්‍රකලාව පිළිබඳව එඩිතර විලාශයක් බිහිවී ඇති අතර මැතිවරණ පොරොන්දු අනුව යමින් රජය නිදහස්, ප්‍රතිසංස්කරණවාදී මාධ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් ප්‍රසිද්ධ කළේය. එහෙත් අනිත් අතට, CID විසින් එලවා එලවා මාධ්‍ය පිරිස් වලින් ප්‍රශ්න කිරීම, ජනාධිපතිනිය සම්බන්ධයෙන් කළැයි කියන සාපරාධී අපහාසය මත පුවත්පත් කතෘවරුන්ට විරුද්ධව කඩිමුඩියේ සාපරාධී චෝදනා නැගීම, හදිසි අවස්ථා බලතල යටතේ යුද්ධයට අදාළ ප්‍රවෘත්ති සම්බන්ධයෙන් පුළුල් වාරණයක් පැනවීම සහ වෙනත් ආකාරවල නිළ නොවන වාරණ පාවිච්චිය වැනි සිද්ධි නිසා මාධ්‍ය නිදහස උදෙසා රජයේ තිබුණු කැපවීම සම්බන්ධව බරපතළ ප්‍රශ්න මතු කෙරිණි. 1994 මැතිවරණ ව්‍යාපාරයේදී පොදුජන එක්සත් පෙරමුණේ කාහල නාදයක් වූයේ මාධ්‍ය නිදහස බැවින් එම තත්ත්වය වඩාත් කණ්ඩායම්වාදයක වූයේය.

නිදහස් සාරධර්මවල අඩංගු කරුණු හෝ භාවය පිළිබඳ පූර්ණ වැටහීමක් නොමැතිව ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමට යෑමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මෙම පරස්පර විරෝධී තත්ත්වය ඇතිවූ බවක් පෙනේ. අදහස් පළ කිරීම පිළිබඳ නිදහසෙන් ජනප්‍රිය මෙන්ම ජනප්‍රිය නොවන අදහස් සහ තොරතුරු ද ආරක්ෂා කෙරෙන බවත් ප්‍රසිද්ධ ජීවිත ගත කරන අය අනිකුත් අයට වැඩියෙන් උසස් මට්ටමක ඉවසීමකින් විවේචන දරා ගන්නට පුරුදු විය යුතු බවත් රජයට නොවැටහෙන සේය. එහෙත්, මාධ්‍ය පිරිස් අතරද වඩා වැඩි වෘත්තීමය දක්ෂතාවක් සහ සමාජ වගකීමක් තිබීම අභ්‍යාවශ්‍ය බැව් පැහැදිලිය. පුහුණු කිරීමේ නව ප්‍රාරම්භණවලින් මෙම අවශ්‍යතා සපුරාලනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

ඉදිරියට ඇති අභියෝග අති දැවැන්තයි. අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස මාධ්‍ය නිදහස ශක්තිමත් කිරීමට ජනමාධ්‍ය කාරක සභා ඉදිරිපත් කළ අගනා නිර්දේශ දැන් රජය සතුව ඇති අතර මෙම ප්‍රශ්න පිළිබඳව රජය දැක්වූ ව්‍යක්ත කටිකත්වය දැන් ක්‍රියාවට

පරිවර්තනය කිරීමට කාලය එලඹ ඇත. කෙසේ වුවද, එය අර්ථාන්විත අයුරින් ඉටු වීමට නම් අදහස් පළ කිරීමේ නිදහසට අදාළ සියලු කරුණු ගැන මනා අවබෝධයක් තිබිය යුතුවේ.

මානව හිමිකම් පිළිබඳ අධිකරණ ආරක්ෂාව

දීප ව්‍යාප්ත අධිකරණ බලයක් ඇති ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් පිළිබඳව ක්‍රියාකරන ප්‍රධානතම යන්ත්‍රණය වන්නේය. එසේ වුව ද, අභියාචනයක් සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාකිරීම උදෙසා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ පූර්ව අවසරය ලබාගත යුතුවේ.

1. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යෝජිත සංශෝධන

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට යෝජිත සංශෝධන¹ සම්මත කරනු ලැබූව හොත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයේ සතුවූදායක වෙනස්කම් බොහෝමයක් සිදු කෙරෙනු ඇත. ඒවායින් ඉතා වැදගත් වනුයේ, යෝජිත නව එකතු කිරීමක් වන ජීවත්වීමට ඇති අයිතිය පිළිගැනීමයි. “විධායක සහ පරිපාලන ක්‍රියාවක්” යන්න වෙනුවට “රාජ්‍ය ක්‍රියාවක්” යන්න ආදේශ කිරීම යෝජිත තවත් වැදගත් වෙනස් කිරීමකි. සහන බලාපොරොත්තු විය හැකි මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම්වල විෂය ප්‍රමාණය ඉන් පුළුල් කෙරෙනු ඇත. මීට අමතරව, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට හැකි කාල සීමාව මාස තුනක් දක්වා දීර්ඝ කිරීමටද යෝජිතය. දැනට පවත්නා එක් මාසයක කාල සීමාව නිසා බොහෝ අභියාචනා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඉදිරිපත් කිරීමට නොහැකි වී තිබේ.

පෞද්ගලිකත්වයට ඇති අයිතිය පිළිගැනීම (14 වන ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත) සිරභාරයට ගත් විට ඥාතියකු හෝ මනාප මිතුරකු සමඟ කතා කිරීමට ඇති අයිතිය [10 (4) වන ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත්] දේපළ අයිතිකර ගැනීමට ඇති අයිතිය (21 වන ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත), ඇපය අධික නොවිය යුතුය යන්න සහ අනවශ්‍ය ප්‍රමාදයකින් තොරව පුද්ගලයකුට විරුද්ධව නඩු පැවරීමේ හෝ ඔහු නිදහස් කිරීමේ අයිතිය [10 (7) සහ (8) වන ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත] යන මේවා වෙනත් සතුවූදායක යෝජනා අතරට අයත් වේ.

කෙසේ වෙතත්, යෝජිත මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පරිච්ඡේදයේ අඩුපාඩු සහ අත්හැරීම් තවම දක්නට ඇති අතර, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ජනතාවගේ මූලික අයිතිවාසිකම් සහ නිදහස වඩාත් සාර්ථකව ආරක්ෂා කෙරෙන එකක් කොට, ICCPR සහ ICESCR යටතේ ශ්‍රී ලංකාවට ඇති බැඳීම සමඟ පූර්ණ වශයෙන් පෙළ ගැසෙන පරිදි එය සකස්කිරීම සඳහා එකී අඩුපාඩු නිවැරදි කළ යුතුවේ.

1. මෙහි සාකච්ඡාවට සාජන කෙරෙන යෝජිත සංශෝධන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු කෙරීම් කාරක සභාව විසින් 1995 මැයි මාසයේදී නිකුත් කළ ඒවායි.

2. නඩු තීරිය

මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් පිළිබඳව ක්‍රියාකරන ප්‍රධාන යන්ත්‍රණය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයයි. 1995 දී විනිශ්චය කරන ලද මූලික අයිතිවාසිකම් නඩු විශ්ලේෂණය කිරීමේදී, එක් අතකින් 11² සහ 13 (1) සහ 13 (2)³ ව්‍යවස්ථා උල්ලංඝනය කිරීම සහ අනෙක් අතට 12⁴ ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කිරීම අතර සිත් දනවන බෙදීමක් පෙන්වුම් කරයි. නඩුවලින් බහුතරයක් මූලික සඳහන් කළ ගණයේ උල්ලංඝනය කිරීම්වලට අදාළ වේ. නඩු බොහෝමයක් ඉදිරිපත් කර ඇත්තේ 11, 13(1) 13(2) ව්‍යවස්ථා උල්ලංඝනය කළැයි යන චෝදනා මත පොලිස් හමුදාවේ සාමාජිකයින්හට විරුද්ධවය. අනෙකුත් නඩුවලට සම්බන්ධයෙන් 12 වන ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කිරීමේ සිද්ධිය. භාෂණයේ සමාගමයේ සහ අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සම්බන්ධ 14 වන ව්‍යවස්ථාවට අදාළ නඩු කිහිපයක් 2 ක් පමණි.

2.1 11 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ නඩු: වධ හිංසාවලට සහ කෲර අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකිල්ලකට හෝ දඬුවමකට යටත් කිරීමෙන් නිදහස

පොලිසියට විරුද්ධව ගෙනෙන ලද නඩු සහ වෙනත් රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට විරුද්ධව ගෙනෙන ලද නඩු අතර විශේෂත්වයක් දැකිය හැකිය. පරාක්‍රමගේ ඩග්ලස් බණ්ඩාර එරෙහිව වික්‍රමසිංහ හා තවත් අය සම්බන්ධ නඩුව⁵ 11 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ සාමාන්‍යයෙන් පවරනු ලබන නඩුවලින් වෙනස් එකක් විය. එවැනි නඩුවල වග උත්තරකරු සාමාන්‍යයෙන් පොලිස් හමුදාවේ අයෙක් වේ. මෙහි සඳහන් නඩුව පවරන ලද්දේ 17 හැවිරිදි ශිෂ්‍යයකු විසින්ය. ඔහුගේ පාසලේ නියෝජ්‍ය විදුහල්පති, උප විදුහල්පති සහ ගුරුවරයකු විසින් ඔහුට පහර දෙන ලද බවත් ඒ හේතුවෙන් කායික හා මානසික තුවාල සිදුවූ බවත් ඔහු චෝදනා කළේය. මෙම නඩුව විභාගකර බැලීමේදී, කළැයි කියන මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම “නිළයේ බලය පෙන්වා” සිදුකර ඇති බවත් කළැයි කියන ක්‍රියා නිසා කෲර සහ අවමන් සහගත සැලකිල්ලකට යටත් කිරීමක් සිදුවී ඇති බවත් කුලකුංග විනිශ්චයකාරවරයාගේ නිගමනය විය. රුපියල් 60,000/-ක් වන වන්දියක් සහ නඩු ගාස්තු ප්‍රදානය කෙරිණි.

11 වන ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කිරීමට අදාළ නඩු විනිශ්චය කිරීමේ දී, එවැනි උල්ලංඝනය කිරීමේ දිගින් දිගටම සිදුවීම සහ ඒවා වැළැක්වීම සඳහා සාර්ථක පියවර ගැනීමට රජය අසමත්වීම සම්බන්ධයෙන් අධිකරණය සිය කණස්සල්ල ප්‍රකාශ කළේය.

වධහිංසා පමුණුවීමේ ක්‍රියා මතුවට සිදුවීම වළක්වනු වස්, උසාවිය විසින් ප්‍රදානය කරනු ලබන වන්දියට වරද සිදුකළුන් දායකවීමේ නියමයේ සාර්ථකත්වය එක්

-
2. වධ හිංසාවලට හෝ කෲර අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකිල්ලට නොහොත් දඬුවමකට යටත් කිරීමෙන් නිදහස.
  3. අත්තනෝමතිකව පිරහාරයට ගැනීමෙන් සහ රඳවා ගබා ගැනීමෙන් නිදහස.
  4. නීතියේ සර්ව සාධාරණත්වය සහ විශේෂයකට භාජන කිරීමෙන් නිදහස.
  5. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අංක 190/94 දරන අභියාචනය.

නින්දාවකදී අමරසිංහ විනිශ්චයකාරවරයා ප්‍රශ්න කළේය. මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම හෙළා දකිමින් අධිකරණය පළකළ අදහස් වලින් මේ දක්වා කිසිදු ප්‍රතිඵලයක් සිදුවී නොමැති බැව් පෙන්වා දුන් ඔහු, සතුටුදායක ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට නම් වධහිංසා සිදු කිරීම වැළැක්වීම සඳහා රජය විසින් පූර්ණ ක්‍රියා පිළිවෙතක් අනුගමනය කළ යුතුයයි අවධාරණය කළේය. මේ තත්ත්වය තහර කිරීම පිණිස නිසි පියවර ගන්නා ලෙස ද කුලතුංග විනිශ්චයකාරවරයා රජයෙන් ඉල්ලා සිටියේය.⁶

2.2 13(1) සහ (2) ව්‍යවස්ථා යටතේ නඩු: අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීමෙන් සහ රඳවා තබා ගැනීමෙන් නිදහස

නීතියෙන් පනවා ඇති ක්‍රියා පිළිවෙලට අනුව විනා කිසිවකු සිරභාරයට නොගත යුතු යයිද, සිරභාරයට ගත් පුද්ගලයාට ඔහු සිරභාරයට ගන්නා ලද්දේ මන්දැයි දැනුම්දිය යුතු යයිද, අත් අඩංගුවේ තබාගෙන සිටින සියලු පුද්ගලයින් නීතියෙන් පනවා ඇති ක්‍රියා පරිපාටිය අනුව අධිකරණ බලධාරීන් හමුවට පමුණුවිය යුතු යයිද, එවැනි බලධාරියකුගෙන් ලබාගත් නියෝගයක් මත විනා ඔවුන් තව දුරටත් රඳවා තබා නොගත යුතු යයි ද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13(1) සහ 13(2) ව්‍යවස්ථාවලින් නියම කෙරේ.

සේනාරත්න එදිරිව අපරාධ විමර්ශන දෙපාර්තමේන්තුවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ පොලිස් අධිකාරී සහ තවත් අය⁷ සම්බන්ධ නඩුවේදී ප්‍රධාන කරුණු තුනක් එනම්, සිරභාරයට ගැනීමට සාධාරණ හේතු තිබුනේද, සිරභාරයට ගැනීමට හේතුවූ කරුණු දැනුම් දුන්නේද, සහ ප්‍රස්තුත රඳවා තබා ගැනීම අසාධාරණද යන්න සලකා බැලීමට උසාවියට සිදුවිය. පළමුවන ප්‍රශ්නය සම්බන්ධයෙන් උසාවිය කියා සිටියේ සිරභාරයට ගැනීම සඳහා වරදක් කළ බවට ඔප්පුකිරීම අනවශ්‍ය බවයි. “සැකය .....වරද සිදු කිරීමට පෙත්සම්කරු සම්බන්ධවී යයි නිගමනය කිරීම සඳහා සාධාරණ හේතු දැක්වෙන ස්ථිර හා නිශ්චිත ආකාරයේ එකක් නම්. . .”, සැකය පදනම් කරගෙන සිරභාරයට ගත හැකිය.

දෙවන ප්‍රශ්නය සම්බන්ධයෙන්, සිරභාරයට ගැනීම සඳහා වලංගු හේතුවක් වනුයේ, සිරභාරයට ගැනීම වලංගු කෙරෙන හේතුවක් පමණකැයි ද, වෙනත් ආකාරයේ නිදහසට කරුණු පිළිගත නො හැකි යයි ද උසාවිය ප්‍රකාශ කළේය.

අවසන් වශයෙන්, පෙත්සම්කරු රඳවා තබා ගැනීම අසාධාරණ වී ද යන්න සම්බන්ධයෙන් උසාවිය ප්‍රකාශ කළේ, නියමිත උපරිම කාලය ඉක්මවා හෝ සාධාරණ කාලයක් ඉක්මවා හෝ රඳවා තබා ගෙන සිටින පුද්ගලයකු නීතියෙන් පනවා ඇති ක්‍රියා පරිපාටියට අනුකූලව සිරභාරයට ගත් අයකු වශයෙන් සැලකීමට නොහැකි බවයි. එසේ රඳවා තබා ගැනීමෙන් 13(1) ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය වනු ඇත.

6. අබේසිං බණ්ඩා ඊරෙහිව හඟුරන්කෙත උප පොලිස් පරීක්ෂක ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අංක 109/95 දරන අභියාචනය

7. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අංක 18/95 දරන අභියාචනය.

2.3 12 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ නඩු: නීතියේ සර්ව සාධාරණත්වය සහ විශේෂයකට භාජන කිරීමෙන් නිදහස

12 වන ව්‍යවස්ථාවට උල්ලංඝනය කළැයි කියන ගණයට විවිධ වර්ගවල නඩු සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක් ඇතුළත් විය. එයින් නඩු බොහෝමයක්ම 12(1) ව්‍යවස්ථාවට සම්බන්ධ ඒවා විය. 12(2) ව්‍යවස්ථාවට සම්බන්ධ ඒවා කිහිපයක්ද, 12(1) සහ 12(2) යන ව්‍යවස්ථා දෙකටම සම්බන්ධ ඒවා කිහිපයක් ද තිබිණි.

රජයේ ආයතන පුද්ගලික කරණය කිරීම, මූලික අයිතිවාසිකම් කඩකිරීම වෙනුවෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මගින් සහනයක් ලබා ගැනීමට සේවකයින් හට ඇති හැකියාව කෙරෙහි කෙළින්ම බලපාන බවක් පෙනේ. “විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මගින්” සිදුවන කඩකිරීම් සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අධිකරණ බලයක් ඇත. “විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක්” යනු, රජය විසින් කරනු ලබන ක්‍රියාවක් හෝ රජයේ ආයතන හෝ උපකාරක සංවිධාන වන මණ්ඩල විසින් කරනු ලබන ක්‍රියාවක් යයි රාජරත්න එදිරිව එයාර් ලංකා නවුටේෂී නිරණය කෙරිණි.⁸ දොන් සුනිල් දයා බටුගහගේ එදිරි ශ්‍රී ලංකා ජාතික සංවර්ධන බැංකු නවුටේෂී⁹ පුද්ගලිකකරණය කොට ඇති බැංකුව විසින් කරනු ලබන ක්‍රියා උසාවියේ අධිකරණ බලයට අයත් වනුයේ දැයි නිරණය කිරීමට උසාවියට සිදුවිය. රාජරත්න එදිරි එයාර් ලංකා නවු තීන්දුව ගෙන හැර පාමින්, 1992 දී පුද්ගලිකකරණය කරනු ලැබීමෙන් පසුව බැංකුව තව දුරටත් රජයේ ආයතනයක් නොවන බැවින් එම බැංකුව සිදු කළ ක්‍රියා විධායක සහ පරිපාලන ක්‍රියාවක් වශයෙන් සැලකිය නොහැකියයි උසාවිය නිරණය කළේය.

උපාලිතත් සහ වෙනත් අය එදිරිව ගරු කරන ලද රත්වත්තේගේ සම්බන්ධකරණ ලේකම් සහ තවත් 21 දෙනෙකු පිළිබඳ නඩුවේදී 12 (2) වන ව්‍යවස්ථාව කඩකරමින් දේශපාලන හේතු මත ඔවුන් විශේෂයකට භාජන කළැයි චෝදනා කළ මහනුවර “වේලා සටහන්කරුවන්” කිහිප දෙනෙක්, ඔවුන්ගේ රැකියාවලින් බලහත්කාරයෙන් එලවා දමා ඔවුන් වෙනුවට පාලක පොදුජන එක්සත් පෙරමුණේ ආධාරකරුවන් පත්කරන ලදැයි කියා සිටියහ. පෙත්සම්කරුවන් හට පක්ෂව තීන්දුව දුන් උසාවිය, විශේෂයකට භාජන කෙරෙන ආකාරයෙන් ක්‍රියා නොකිරීමට පොලිසිය බැඳී සිටින බැව් අවධාරණය කරමින් පොලිසියේ කටයුතු කෙරෙහි ඇඟිල්ල දිගු කිරීමට මෙය ද අවස්ථාවක් කර ගත්තේය.

2.4 14 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ අභියාචනා: අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස

මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කොට ක්‍රියා කිරීම සඳහා අවසර ඉල්ලා සිටි ආචාර්ය විමල් වික්‍රමසිංහ, 1995 අංක 1 දරන හදිසි අවස්ථා

8. ශ්‍රී ලංකා නීති වාර්තාව 128, 1987

9. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අංක 138/95 දරන අභියාචනය.

10. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අංක 86/95 දරන අභියාචනය (මු.අ)

11. “වේලා සටහන්කරුවන්” යනු, පෞද්ගලික බස් රථ පාලනය කොට ඒවා නියමිත වේලාවට පැමිණෙන සහ පිටත්වන බැව් සහතික කිරීම පිණිස මධ්‍යම පළාත් සභාවේ ප්‍රවාහන අමාත්‍යාංශයට සහාය වීම සඳහා කොමිෂන් දත්ත රැස්කර ගන්නා පුද්ගලයින් ය.

(සංවේදී යුද තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත්කිරීම හා සම්ප්‍රේෂණ කිරීම සීමා කිරීමේ) නියෝග යොදා ගැනීමෙන්, ජනජය පුවත් පතේ කතෘ සහ ප්‍රකාශක වශයෙන් ඔහුට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 12 (1), 12(2) සහ 14(1) (අ) ව්‍යවස්ථාවලින් සහිත කෙරුණු ඔහුගේ අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කර ඇතැයි චෝදනා කළේය. යුද හමුදාවේ සහ පොලිස් හමුදාවේ කටයුතු වාර්තා කිරීම සම්බන්ධයෙන් එකී නියෝගවලින් ප්‍රවෘත්ති වාරණයක් පනවා තිබිණි. ප්‍රවෘත්ති වාරණය පැනවූ අවස්ථාව සහ ආකාරය අත්තනෝමතික නොවේයයි ද, මේ ආකාරයේ යුද්ධමය තත්ත්වයකදී සීමා කිරීමකින් තොරව සියලු ප්‍රවෘත්ති පළකිරීමේ නිදහස ඉල්ලා සිටීමට පෙත්සම්කරුට නොහැකියයි ද සඳහන් කරමින්, අභියාචනය සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කිරීමට අවසර දීම උසාවිය විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.¹²

3. ප්‍රතිකර්ම

සාර්ථකවූ අභියාචනා නඩුවලදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් ප්‍රදානය කරන ලද ප්‍රතිකර්ම, උල්ලංඝනය කිරීමේ බරපළ ජවහාවය සහ එහි ඵලවිපාක, නඩුවට පසුබිම් වූ කරුණු, ප්‍රතිකාර්මික පියවරක් ගැනීමට හැකිවේ ද, රජය ඒ සම්බන්ධයෙන් තව දුරටත් ක්‍රියාකළ යුතු වේ ද යන කරුණු පදනම්කර ගෙන, උල්ලංඝනය කරනු ලැබූ බව උසාවිය විසින් හුදෙක් ප්‍රකාශ කිරීමේ සිට වන්දි සහ නඩු ගාස්තු ප්‍රදානය කිරීම දක්වා විවිධ විය. වන්දි ප්‍රදානය කරනු ලබන අවස්ථාවකදී, රජය මෙන්ම වග උත්තකාර ඒ ඒ පුද්ගලයින් ද විසින් එය ගෙවන ලෙස උසාවිය නියෝග කරයි.

4. යෝජිත මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව සහ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අධිකරණ බලය කෙරෙහි එහි බලපෑම

ජාතික මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවක් පිහිටුවීමේ අරමුණින් යුතුව 1995 අගෝස්තු මාසයේදී පනත් කෙටුම්පතක් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරනු ලැබීය. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සතු මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණ බලය කෙරෙහි එවැනි ආයතනයකින් ඇතිවන බලපෑම ගැන නිසි සැලකිල්ල යොමුකර නොමැතැයි මානව හිමිකම් සංවිධාන කණ්ඩායම් පළකළහ. දැනට පවත්නා පරිදි, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126(2) වන ව්‍යවස්ථාවට අනුව, කළැයි කියන මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම පිළිබඳ අභියාචනා පිළිගනු ලැබීමට නම්, එම උල්ලංඝනය කිරීම සිදුවූ දින සිට මාසයක් ඇතුළත ඒවා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඉදිරිපත් කළ යුතුවේ. භාතියක් සිදුවූ අයකු පිළිසරණ පතා පළමුවෙන් කොමිෂන් සභාව වෙත යන්නේ නම්, එහිදී සිදුවන ප්‍රමාදය නිසා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙහි මූලික අයිතිවාසිකම් නඩුවක් පැවරීමට ඔහුට හෝ ඇයට ඇති ඉඩකඩ ඇතිරේ.

12. මෙම නඩුව පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක සාකච්ඡාවක් සඳහා අදහස් පළ කළකිරීමේ නිදහස සහ මාධ්‍ය නිදහස පිළිබඳ භාරවන පරිච්ඡේදය බලන්න.

5. නිගමනය

මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් තව ස්ථාවරයක් ඇති කළ හෝ මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධ නීතිය විපර්යාසයකට යොමු කළ සන්නිවේදනාත්මක ස්වරූපයේ තව කිසිවක් 1995 දී නොතිබුණු නමුත්, මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් පිළිසරණ සලසන ප්‍රධාන ආයතනය වශයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ජනතාවගේ මූලික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ තම භාරදුර කර්තව්‍යය දිගටම ඉටුකළේය. පොලිස් බලතල අතිසි අයුරින් පාවිච්චි කිරීම තවත්වනු පිණිස නිසි පියවර ගන්නා ලෙස ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය නිතර නිතර ආණ්ඩුවට දැන්වුණේය: එම ඉල්ලීම් ඉටුකිරීමට දැන් කාලය එලඹ ඇත.

රජය සැලසුම්කර ඇති ජාතික මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව සම්බන්ධයෙන් රජය දිගටම ක්‍රියා කරන්නේ නම්, එය පළමු කොට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ අධිකරණ බලය සහ යෝජිත මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව අතර පවත්නා ගැටලුව විසඳා, උසාවිය සතු අධිකරණ බලය කිසිදු ආකාරයකින් හෝ හිත කිරීමක් හෝ බිඳ හෙළීමක් හෝ නොකෙරෙන බැව් සහතික කළ යුතුය. ආකූල ව්‍යාකූල තත්ත්ව ඇතිවීම වළක්වනු පිණිස ඒ ඒ ආයතනය සතු අධිකරණ බලය පැහැදිලිව විස්තර කර වෙන්කොට දැක්විය යුතුවේ. කෙසේ වුවද, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින්ම පෙන්වා දී ඇති පරිදි, විධායක සහ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මගින් සිදුවන බලය අයුතු ලෙස පාවිච්චි කිරීම නැවැත්වීම සඳහා සවිස්තර ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීමට රජයට දේශපාලන අධිෂ්ඨානයක් නොමැත්තේ නම්, කෙතරම් ශක්තිමත් සහ ස්වාධීන අධිකරණයකට වුව පූර්ණ අයුරින් සාර්ථකව ක්‍රියා කිරීමට නොහැකි වේ. අවශ්‍යව ඇත්තේ දේශපාලන අධිෂ්ඨානය, සහ දැනට පවත්නා ආයතන ශක්තිමත් කොට සම්බන්ධකරණය කිරීම විනා තව තවත් මානව හිමිකම් ආයතන ඇති කිරීම නොවේ. මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම පිළිබඳව විමසිලිමත්වී පිළිසරණ සැලසීම සඳහා ස්වාධීන අධිකරණයක ඇති වැදගත්කම කියා තිබුණු නොහැක.

කම්කරු අයිතිවාසිකම්

ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තිය පිළිගැනීම හේතුකොට ගෙන කම්කරු අයිතිවාසිකම් ඉස්මතු විය. එම ප්‍රඥප්තියේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ සාකච්ඡා කෙරෙන මේ පරිච්ඡේදයෙහි වෘත්තීය සංගම් සහ වතු කම්කරුවන්ගේ අයිතිවාසිකම් සඳහා වෙනම කොටස් දෙකක් අන්තර්ගත වේ.

1995 ජූලි මාසයේදී රජය, සමාගමයේ නිදහස සහ සංවිධානයවීමේ අයිතිය ආරක්ෂාකිරීම පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කම්කරු සංවිධානයේ 87 වන සම්මුතියට අත්සන් කැබුටුවේ. එය සතුටුදායක පියවරකි. එසේ වුවද, මෙම සම්මුතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම උදෙසා අවශ්‍ය සංශෝධන වර්ෂය අවසන වනතෙක්ම වෘත්තීය සංගම් ආඥාපනතට ඇතුළත් කර නොතිබිණි.

1. ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තිය

1994 දී පොදුජන එක්සත් පෙරමුණ දුන් පොරොන්දුවක් ඉටුකරමින් 1995 සැප්තැම්බර් 2 වන දින නව ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තිය ජනාධිපතිතුමාට පිළිගන්වනු ලැබීය. මෙම ප්‍රඥප්තියෙන් නීත්‍යානුකූල බැඳීමක් ඇති නොකෙරුණ ද කම්කරු ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ රජයේ අභිප්‍රාය ඉන් ප්‍රකාශ කෙරේ. ව්‍යවස්ථාදායක ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් එය ක්‍රියාත්මක කිරීමට ප්‍රතිඥාවක් පළවුවද වර්ෂය අවසන් වන විට එය ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබීම පිළිබඳ කිසිදු ප්‍රගතියක් දක්නට නොතිබිණි.

මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශයෙන් උපුටා ගත් පහත සඳහන් පරමාර්ථ කම්කරු ප්‍රඥප්තියේ පුරවිකාවෙහි අවධාරණය කර තිබිණි:

- ◆ රැකියා නිපුණතිය තෝරා ගැනීමේ නිදහස, සාධාරණ සේවා කොන්දේසි සහ උණ රැකියා නිපුණතියෙන් ආරක්ෂාව සහිත වැඩ කිරීමේ අයිතිය;
- ◆ සමාන වැඩ කොටසක් සඳහා සමාන වැටුපක් ගෙවීමේ මූලධර්මය යොදාගැනීමේදී විශේෂයක් නොදැක්වීම;
- ◆ අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී වෙනත් සමාජ ආරක්ෂණ ක්‍රමවලින් පරිපූරණය කෙරුණු සාධාරණ පාරිශ්‍රමිකයක් ගෙවීම;
- ◆ වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවීමේ සහ ඒවාට බැඳීමේ නිදහස

රැකියා නියුක්තියේ විවිධ අංශ පිළිබඳව ක්‍රියාකරන කොටස් අටකට¹ බෙදා තිබුණු කම්කරු ප්‍රඥාප්තියෙහි, නව ව්‍යවස්ථා පැනවීමෙන් හෝ පවත්නා ප්‍රඥප්ති සංශෝධනය කිරීමෙන් හෝ මෙම ප්‍රඥප්තිය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීම රජය විසින් සහතික කෙරෙන බැව් ප්‍රකාශිත නවවන කොටසක්ද අන්තර්ගත විය. ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින සියලු සේවකයින් ආවරණය කිරීම සහ ඔවුන්ට එක හා සමාන තත්ත්වයක් සහතික කිරීම සහ විශේෂයකට භාජන කිරීමෙන් ආරක්ෂා කිරීම මෙම ප්‍රඥප්තියේ අභිප්‍රාය වේ.

1 වන කොටස - “මූලික මානව අයිතිවාසිකම්- සමාගමයේ නිදහස සහ සංවිධානයවීමේ හා සාමූහිකව කේවල් කිරීමේ අයිතිය” යටතේ “සේව්‍යයන් විසින් වෘත්තීය සංගම් පිළිගනු ලැබීමත්, ඒවායේ සාමාජිකයින් හට අදාළවන කරුණු පිළිබඳව ඔවුන් සමඟ කටයුතු කිරීමත් රජය විසින් සහතික කරනු ලබන බවටත්, සේව්‍යයන් විසින් සංගම් විරෝධී විශේෂයක් දැක්වීම අසාධාරණ කම්කරු පරිචයක් වශයෙන් නියම කෙරෙන බවටත්” පොරොන්දු වී ඇත. “කම්කරුවන් සඳහා සමාන අවස්ථා සහ සැලකිල්ලක් ඇති කිරීම පිණිස නිසි විධිවිධාන” සලසන බවටද 1 වන කොටසින් ප්‍රතිඥා දී ඇත. නිදහස් වෙළෙඳ කලාපවල සේවයේ නියුතු අයට වෙනත් අංශවල සේවයේ නියුතු කම්කරුවන් හට ලැබී ඇති සමාගමයේ අයිතිය භුක්ති විඳීමට නොහැකි බවට පවත්නා වෝදනාවලට පිළියමක් වශයෙන් මෙම පොරොන්දුව ඇතුළත් කර තිබේ.

රැකියා නියුක්ති සේවාවන් පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරෙන 2 වන කොටස මානව සම්පත් සංවර්ධනය, සංක්‍රමණයන් සහ ආබාධිත පුද්ගලයින් රැක බලා ගැනීම හුවා දක්වයි.

3 වන කොටසින් වෙනත් සහ රැකියා නියුක්තියට අදාළ වගන්ති සහ කොන්දේසි සාකච්ඡා කෙරේ. 1971 අංක 45 දරන කම්කරුවන්ගේ රැකියා නියුක්තිය අවසන් කිරීමේ (විශේෂ විධිවිධාන) පනත මගින් නීතියේ සිදුවී ඇති වෙනස්කම් සහ ගතවූ අවුරුදු මුළුල්ලේ සිදුකර ඇති ඒවායේ අධිකරණ අර්ථ නිරූපණය පිළිබිඹු කිරීමට, මෙයින් සාමාන්‍ය වශයෙන් උත්සාහ කෙරේ. අභ්‍යාසලාභියකු, කොන්ත්‍රාත් සේවකයකු (එනම් නියමිත කාල කොන්ත්‍රාත්කුවක් මත සේවය කරන අයකු) සහ තාවකාලික කම්කරුවකු වශයෙන් තම්කළ හැක්කේ කවරකු දැයි මේ ප්‍රඥප්තිය පැහැදිලිව විස්තර කරයි.

කම්කරු පරිපාලනය සාකච්ඡාවට භාජන කරන 4වන කොටසින් කම්කරු නීති බලාත්මක කිරීමේදී සහායවීම පිණිස “ප්‍රමාණවත් කම්කරු පරීක්ෂක සේවාවක්” සහ කම්කරු පරිපාලනය තර්කීය සඳහා ජාතික කම්කරු උපදේශක සභාව මගින් ත්‍රෛපාක්ෂික සාකච්ඡාව ක්‍රියාදාමයක්, ඇති කිරීමට පොරොන්දු වේ.

කාර්මික සම්බන්ධතා සාකච්ඡා කරන 5 වන කොටසින්, ආරවුල් විසඳීම සඳහා සමගි සහ සමථ මණ්ඩල ක්‍රම ප්‍රවර්ධනය කර ශක්තිමත් කිරීමටත්, කම්කරු විනිශ්චය සභා සහ බේරුම්කරුවන් විසින් අනුගමනය කරනු ලබන ක්‍රියා පිළිවෙළවල් කඩිනම් කිරීමටත් පොරොන්දුවේ. සාර්ව වැදගත්කමකින් යුත් කාර්මික ආරවුල් පනත සමාලෝචනය කිරීමට ද ප්‍රතිඥාවක් දෙන මේ කොටසෙහි කාර්මික සුභදතාව සඳහා සංග්‍රහයක් හඳුන්වාදීමේ පොරොන්දුවක් ද අන්තර්ගත වේ.

1. කොටස් අට මෙසේය: සමාගමයේ නිදහස සහ සංවිධානය වීමේ හා සාමූහිකව කේවල් කිරීමේ අයිතිය; රැකියා නියුක්ති සේවාවන්: වෙනත්, රැකියා නියුක්තිය පිළිබඳ වගන්ති සහ කොන්දේසි; කම්කරු පරිපාලනය; කාර්මික සම්බන්ධතා; සමාජ ආරක්ෂණය; කාන්තාවන්, ළමුන් සහ බාල අය රැකියාවේ යෙදවීම; කම්කරු ශ්‍රම සාධනය නවවන කොටස “ව්‍යවස්ථා” යනුවෙන් නම් කෙරේ.

6 සහ 7 වන කොටස්වලින් ශුභ සාධනය, පවුල් වගකීම සහ සමාජ සාධාරණය වැනි ප්‍රශ්න සාකච්ඡා කෙරේ. “කම්කරුවන්ගේ ශුභ සාධනය” නම් වූ 8 වන කොටස, නිවාස, ප්‍රවාහන හා සේවා ස්ථානවල වෛද්‍ය පහසුකම් වැනි පසුතල පහසුකම් රජය විසින් කම්කරුවන් සඳහා ලබාදීමේ අවශ්‍යතාව පිළිගනියි.

2. වෘත්තීය සංගම් අයිතිවාසිකම්

1995 වසරේ දී වෘත්තීය සංගම් අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් අත්දැකූ සංවර්ධනය සමාලෝචනය කිරීමේදී මෙම කොටසින්, ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තියෙහි වෘත්තීය සංගම්වලට අදාළවන පැති සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් වෙනස් කිරීම සඳහා 1995 මැයි මාසයේදී ඉදිරිපත්කළ යෝජනා (ඒවා අනුමත කරනු ලැබුව හොත් වෘත්තීය සංගම් කෙරෙහි ඒවා බලපාන ප්‍රමාණයට) කෙරෙහි අවධානය යොමු කෙරේ. තවද, 1995 වසරේ වෘත්තීය සංගම් කටයුතු ද මෙහි කෙටියෙන් සමාලෝචනය කෙරේ.

2.1 ජාතික කම්කරු ප්‍රඥප්තිය

නම ශුභ පිද්ධිය ආරක්‍ෂාකර ගැනීම සඳහා වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවා ගැනීමට සහ ඒවාට බැඳීමට සෑම අයකුටම ඇති අයිතිය ප්‍රඥප්තියේ පූර්විකාවෙන් සහතික කෙරේ. වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවීමේ සහ වෘත්තීය සංගම්වලට බැඳීමේ අයිතිය, සහ සේව්‍යයන් විසින් වෘත්තීය සංගම් පිළිගැනීමේ අවශ්‍යතාව ශ්‍රී ලංකා නීතියෙන් දැනටමත් තරමක් දුරට පිළිගෙන තිබේ. ප්‍රඥප්තියේ 1වන කොටසේ අන්තර්ගත, ශ්‍රී ලංකාව සම්බන්ධයෙන් බලන කල නව ප්‍රවේශයක් වනුයේ, සංගම් විරෝධී විශේෂයක් දැක්වීම, එනමින්ම, අසාධාරණ කම්කරු පරිචයක් වන බවට ඇති ප්‍රකාශනයයි.

කම්කරු නීති ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී “කම්කරුවන්ට සහ සේව්‍යයන්ට සහායවීම” සඳහා ප්‍රමාණවත් පරීක්ෂණ සේවාවන් ඇති කිරීමට ප්‍රඥප්තියේ 4 වන කොටසෙන් පොරොන්දු වේ. කාර්මික සම්බන්ධතා පිළිබඳ 5 වන කොටසේ ජාතික මට්ටමේ වෘත්තීය සංගම් සඳහා රජය විසින් විශේෂ පහසුකම් සැලසීමේ අවශ්‍යතාව අන්තර්ගතව ඇත.

ප්‍රඥප්තිය කෙටුම්පත් කරන ලද්දේ වෘත්තීය සංගම්වාදීන් සමඟ සාකච්ඡා කිරීමෙන් පසුව බැවින්, සේවයේ සුරක්ෂිතභාවය, කම්කරුවන් (විශ්‍රාම ගිය අයද ඇතුළුව) සඳහා සමාජ ආරක්‍ෂණ විධිවිධාන, පවත්නා කම්කරු ප්‍රමිති ක්‍රියාත්මක කිරීම, සමාන අවස්ථා සැලසීම, සුනිකාධාර සහ වෙනත් ශුභ සාධන විධිවිධාන ඇතුළු ඔවුන්ගේ අපේක්‍ෂාවන් බොහෝමයක් කෙරෙහි අවධානය යොමුකර තිබේ. ප්‍රඥප්තිය රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික යන දෙප්තය කෙරෙහිම එක හා සමානව බලපානු ඇති බැවින් එය විශාල දියුණුවක් ලෙස පිළිගැනේ.

2.2 කම්කරු අයිතිවාසිකම්වලට බලපාන වෙනස් කිරීමේ

රාජ්‍ය සේවා සංගමය නම සාමාජිකයින්, විශේෂයෙන්ම වනිතාවන් සඳහා, ගර්භණී සහ කිරි දෙන වනිතාවන් සඳහා ප්‍රගතිශීලී විධිවිධාන සහිත වෙනස්කිරීම් කිහිපයක්

සලසා ගත්තේය. එම වෙනස් කිරීම්, ඕනෑම අවස්ථාවක එහි අන්තර්ගත විධිවිධාන වෙනස්කළ හැකි වක්‍රලේඛ මගින් රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශය විසින් හඳුන්වා දෙන ලදී.

රාජ්‍ය සේවයේ දිනකට පැය අටක් වැඩකරන කාන්තාවන්ට “ගර්භණී අවස්ථාව මාස 5ක් වූ පසු, රාජකාරි සඳහා සේවා ස්ථානයට පැය භාගයක් ප්‍රමාදවී පැමිණීමටද, සාමාන්‍යයෙන් සේවා ස්ථානයෙන් පිටවන වේලාවට පැය භාගයකට ප්‍රථම පිටවීමටද” වක්‍රලේඛවලින් අවසර දී ඇත. කිරී දෙන අවධියේදී තම බිළිදුන් හට කිරිදීම සඳහා වැඩ කරන වේලාව තුළ පැයක විවේකයක් ලබාගැනීමට ද ඔවුන්ට අයිතියක් ඇත.

2.3 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයට යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ

පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාව විසින් 1995 මැයි මාසයේදී නිකුත් කරන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ යෝජනා වෘත්තීය සංගම් කෙරෙහි විවිධ බලපෑම් ඇති කරනු ඇත. පුරවැසියන් හට පමණක් දැන් අදාළවන අයිතිවාසිකම් බොහෝමයක් සියලු පුද්ගලයින් සඳහා බලපාන පරිදි ව්‍යාප්ත කෙරෙනු ඇත. වර්තමාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ අයිතිවාසිකම් බොහෝමයක් සම්බන්ධයෙන් පනවා ඇති සාර්ව ආවරණ සීමා, එක් එක් අයිතිවාසිකම් ඊට පනවා ඇති සීමා සමග වෙන් වෙන් වගන්තිවලින් විස්තර කරමින් ප්‍රතිශෝධනය කෙරෙනු ඇත. මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම පිළිබඳව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ ඉදිරිපත් කෙරෙන අභියාචනාවල විෂය ප්‍රමාණය, මෙම යෝජනා ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබුවහොත්, විශාල වශයෙන් වෙනස් කෙරෙනු ඇත.

සාමකාමීව රැස්වීමේ නිදහස, සමාගමයේ නිදහස සහ වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවීමේ සහ ඒවාට බැඳීමේ නිදහස පිළිබඳ අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් පනවා ඇති සීමා, දැන් පවත්නා පරිදි “..... පොදු ශුභ සාධනය සඳහා යුක්ති සහගතව අවශ්‍යද. . . ” වෙනුවට “ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජයකට අවශ්‍ය” යනුවෙන් යෙදීමෙන් ICCPR මූලධර්මවල ගැළපෙන පරිදි පෙළ ගස්වනු ඇත. 1995 මැයි මාසයේ යෝජනා සම්බන්ධයෙන් ඇති එකම ප්‍රශ්නය වනුයේ, වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවීම සහ ඒවාට බැඳීමේ අයිතිය පුරවැසියන් හට පමණක් අදාළවීමයි.

වර්තමාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ රටේ පවත්නා සාමාන්‍ය කම්කරු නීති යටතේ මෙන් නොව, මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් තම සාමාජිකයින් වෙනුවෙන් උසාවියට අභියාචනා කිරීම වෘත්තීය සංගම්වලට තහනම් වේ. පෙනී සිටීමේ අයිතිය (ලෝකුස් ස්ටාන්ඩ්) පිළිබඳ මේ සීමා, කණ්ඩායම් වශයෙන් ක්‍රියාත්මකවීම හෝ පොදු ජන ශුභ සිද්ධිය සඳහා තවු කීමක් ආරම්භ කිරීම වළක්වයි. යෝජිත වෙනස් කිරීම්වලින් මෙම සීමා ඉවත්කෙරෙනු ඇත. “කායික, සමාජ හෝ ආර්ථික දුබලකමක හේතුවෙන් හෝ වෙනස් සාධාරණ හේතුවක් මත ..... ” තමන් විසින් ම අභියාචනා ඉදිරිපත් කිරීමට අපොහොසත් වන අය වෙනුවෙන් අභියාචනා ඉදිරිපත් කිරීමට ඉඩ සැලසීම ඒ මගින් අපේක්ෂා කෙරේ. මේ තෘතීය පාක්ෂික කටයුතු, භානි විදි පුද්ගලයාගේ යම් දෘෂ්ටිකෝණයකට හෝ හිතවතෙකුට ඉටුකළ හැකි අතර “පොදුජන ශුභ සිද්ධිය උදෙසා” කණ්ඩායම් වශයෙන් ක්‍රියා කිරීම සඳහා විධිවිධාන ද එම ව්‍යවස්ථාවෙන් නිශ්චිතවම සලසනු ඇත.

2.4 1995 වෘත්තීය සංගම් කටයුතු සමාලෝචනය

මනාකොට සංවිධානය කෙරුණු සාර්ථක වෘත්තීය සංගම් කටයුතුවල කැපී පෙනෙන වර්ධනයක් 1994දී මෙන්ම 1995 දී ද දක්නා ලදී. වෘත්තීය සංගම් නායකයින් බොහෝ දෙනෙකුගේ මරණයට හේතු වූ 1980 මහා වැඩවර්ජනයේ ප්‍රතිවිපාක සහ 1980 ගණන්වල අග භාගයේදී දකුණේ දක්නා ලද කැරැල්ලේ ප්‍රතිවිපාක වශයෙන් වැදගත් පහරවල් දෙකෙන්ම කම්කරු ව්‍යාපාරය සමස්තයක් වශයෙන් අවසානයේදී හිස මසවන බවක් පෙනේ.

කම්කරු ප්‍රඥප්තිය සැකසීමෙහි ලා වෘත්තීය සංගම් උද්‍යෝගීව ක්‍රියාකළ අතර රාජ්‍ය සේවා සංගමය සිය සාමාජිකාවන්ගේ ශ්‍රී ලාංකික සභා විශේෂයෙන්ම සුනිකා අයිතිවාසිකම් සහා ගර්භණී කාන්තාවන්ගේ අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන්, ඉතා වැදගත් ප්‍රගතියක් ලබාගත්තේය. කෙසේ වෙතත්, සංගම්වලට සමාගමයේ නිදහස සෑම විටම භූමිකි විදීමට අවස්ථා නොලැබෙන බැව් පෙනී ගොස් ඇත: 1995 දී ඇතැම් සාමකාමී පෙළපාලි පොලිසිය විසින් කඩාකප්පල් කරනු ලැබීය.

කෙසේ හෝ වේවා, සාධාරණ සේවා කොන්දේසි ඉල්ලා කම්කරුවන් ගෙන ගිය දැඩි උද්ඝෝෂණවලදී, 80 ගණන්වල අත්දැකූ මර්ධනකාරී වැඩ පිළිවෙළේ අහිතකර අතුරු ප්‍රතිඵල ද අනාවරණය විය. ඉල්ලීම් සඳහා කම්කරුවන් ගෙන ගිය උද්ඝෝෂන ක්‍රමවලට පැහැරගෙන යාම වැනි සාපරාධී ක්‍රියාද ඇතුළත් විය. ඒවා ශ්‍රී ලංකාවේ කම්කරු සම්බන්ධතාවලට බරපතල අයුරින් හානි සිදුකර තිබේ.

වනිතා අයිතිවාසිකම් පිළිගැනීම සම්බන්ධයෙන් වෘත්තීය සංගම් කිහිපයක්ම කැපී පෙනෙන ප්‍රගතියක් ලබා ඇති නමුත්, ඒවා බොහෝමයක් සාමාජිකත්වයෙහි සියයට 50ක් පමණ දෙනා සාමාජිකාවන්ව සිටියදීත්, වෘත්තීය සංගම්වල තීරණ ගැනීමේ මට්ටමේදී කාන්තා නියෝජනත්වය තවමත් අතිශයින් පහළ මට්ටමක් පවතී. ඊට අමතරව, අර්ධ කාලීන සේවකයින් සහ නිවසේ සිට වැඩ කරන අය, ළමා වැඩ කරුවන්, සංක්‍රමික කම්කරුවන් සහ කෘෂිකාර්මික සහ ගෘහ සේවකයින් ඇතුළු කම්කරු බලකායේ ඉතාමත් ආන්තික කොටස්වලට අදාළ ප්‍රශ්න පිළිබඳව ක්‍රියා කිරීමට වෘත්තීය සංගම්වලට මේ දක්වාම නොහැකිවී ඇති බවක් පෙනේ.

2.5 නිගමනය

කම්කරුවන්ගේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ මූලික ප්‍රශ්න කිහිපයක් කෙරෙහිම තවම අවධානය යොමුවී නොමැත, වර්තමානයේ දක්නා ලැබෙන ප්‍රධාන අභියෝග, නීති සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණවලට අදාළ වේ. පළමුව, කම්කරු ප්‍රඥප්තිය මගින් රජය දී ඇති ප්‍රතිඥා, ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් නීතිය යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ බැඳීමිවලට ගැළපෙන අයුරින් කම්කරුවන්ගේ අයිතිවාසිකම් පූර්ණ වශයෙන් ආරක්ෂා කිරීම සහතික කෙරෙන ආකාරයකින් ක්‍රියාත්මක කිරීම අත්‍යාවශ්‍යවේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිශෝධනවලින්, සාමගමයේ, අදහස් පළකිරීමේ සහ වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවීමේ සහ ඒවාට බැඳීමේ අයිතිවාසිකම් පූර්ණ අයුරින් ආරක්ෂාකිරීම ද, එම අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් පනවනු ලබන සීමා කිසියම්ම ආකාරයකින් හෝ ICCPR සහ ILO ප්‍රමිති යටතේ අපේක්ෂිත සීමා නොඉක්මවන බව ද සහතික කළ යුතුවේ. මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ තවදුරටත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට තෘතීය පාක්ෂික අභියාචනා ඉදිරිපත් කිරීමට ද අවසර දිය යුතුය.

3. මානව හිමිකම් සහ ශ්‍රී ලංකාවේ වතු කම්කරුවෝ

3.1 හැඳින්වීම

මිනුම රටක වැඩියෙන්ම උල්ලංඝනය කෙරෙනුයේ සමාජයේ උණ වරප්‍රසාද ලත් කොටස්වල අයිතිවාසිකම් ය. ශ්‍රී ලංකාවේ දෙමළ වතු කම්කරුවෝ එවැනි එක් ප්‍රජාවක් වෙත්. දිනපතා සිදුවන සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම්වලින් ඔවුන් පීඩා විදින අතර, 1948 දී නිදහස ලැබීමත් සමගම පාහේ ඔවුන්ට ඡන්ද බලය අහිමි කිරීමෙන් තිවු වූ දීර්ඝ කාලීන සමාජ-ආර්ථික පීඩාවල ප්‍රතිඵල නිසා එම තත්ත්වය තවත් දරුණු වී ඇත. ජනගහණයේ අනිකුත් අය හා සසඳන කල විෂම වක්‍රයක් විසින් මෙම ප්‍රජාව පහත් තත්ත්වයකට තල්ලු කරනු ලැබ සිටී. ඡන්ද බලය අහිමි කිරීම මගින් ඔවුන්ගේ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් අහිමිකිරීම ඔවුන්ගේ ආර්ථික හා සමාජ අයිතිවාසිකම් අහිමි කරනු ලැබීමට මුල්වී තිබේ. ඒ හේතුකොට ගෙන ඔවුන්ට සංවිධානය වී ඔවුන්ගේ තත්ත්වය නගාසිටුවා ගැනීම වඩාත් දුෂ්කර වී ඇත.

මේ ප්‍රජාවගේ උණ සංවර්ධනය සහ අධ්‍යාපන ඉඩ ප්‍රස්ථා නොමැතිවීම අතර සෘජු සම්බන්ධතාවක් ඇති බැවින් වතුකරයේ දෙමළ ළමුන්ගේ අධ්‍යාපන තත්ත්වය මෙම කොටසින් විමසා බලනු ලැබේ. තවද, වතු නිවාස ප්‍රශ්නය මෙන්ම, උතුරු නැගෙනහිර යුද්ධය උග්‍ර වීමෙන්, සහ 1995 මැද භාගයේදී සිදුවූ වතු පුද්ගලිකකරණයේ දෙවන අදියරයෙන් මානව හිමිකම් කෙරෙහි ඇති වූ බලපෑම ද විමසා බැලේ.

3.2 මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීම - ආරම්භය

3.2.1 පැරණි ඉතිහාසය - සමාලෝචනයක්

ජනගහණය පිළිබඳව අන්තිමට ගන්නා ලද ජනලේඛනය (1981) අනුව උඩරට දෙමළ ජනතාව ශ්‍රී ලංකාවේ මුළු ජනගහණයෙන් සියයට 5ක් වේ. එම ජනගහණයෙන් සියයට 80-85ක් පමණ වතු කම්කරුවෝ වෙත්. යටත් විජිත සමයේදී දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් මෙම ප්‍රජාවට එරෙහිව විශේෂයක් නොදැක්විණි. 1930 ස් ගණන්වලදී වතු කම්කරුවන් ගෙන් විශාල කොටස් බොහෝ විට වාමාංශික පක්ෂවලට ලැදි වෘත්තීය සංගම් සහ දේශපාලන කටයුතුවලට ඇදගනු ලැබූහ. එය හේතුකොට ගෙන 1947 දී තම ප්‍රජාවට අයත් සාමාජිකයින් හත් දෙනකු රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවට තෝරා පත්කර ගැනීමටත්, තවත් මැතිවරණ කොට්ඨාශ 20ක පමණ ඡන්ද ප්‍රතිඵල කෙරෙහි බලපෑම් ඇතිකරවීමටත් ඔවුහු සමත්වූහ. යටත් විජිත යුගයේදී ඔවුන් කොටුකර තිබුණු වතුකරයේ වහල් කම්කරු තත්ත්වයෙන් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් මිදී ගිය ඔසවන්නට ඔවුහු පටන්ගත්හ. කෙසේ වුවද, 1948 දී සහ 1949 දී පනවනු ලැබූ නව පුරවැසි නීති මගින් ඔවුන්ගේ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් ඔවුන්ට අහිමිකරනු ලැබීමෙන් එම ක්‍රියාවලිය හිටි හැටියේ අඩපණ වී ඔවුහු නැවතත් වතුකරයටම කොටුකරනු ලැබූහ.

3.2.2 පුරවැසි අයිතිවාසිකම්

පුරවැසිභාවය අහිමි කිරීම නිසා ජාතිකත්වයක් සඳහා උඩරට දෙමළ ජනතාවට තිබුණු අයිතිය අහෝසි විය; ඔවුන්ගේ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් අහිමිකිරීම ඔවුන්ගේ ආර්ථික හා සමාජ අයිතිවාසිකම් අහිමිකරනු ලැබීමට මුල් විය. මෙම ප්‍රබල පසුබෑමෙන් අත්මිදීමට ඔවුන්ට තවම හැකිවී නොමැත.

වතු කම්කරුවන්ගෙන් අති විශාල බහුතරයකට බලපෑ රටක් අහිමි පුද්ගලයින්ගේ තත්ත්වය අවුරුදු පහළොවකටත් අධික කාලයක් මුළුල්ලේම නොවිසඳී තිබිණි. ඉන්පසුවද, නොවිසඳුණු ප්‍රශ්න කෙරෙහි අවධානයක් යොමු නොවීය. 1988 දී රටක් අහිමි ප්‍රශ්නය බොහෝ දුරට විසඳීමෙන් පසුව පවා, රටක් අහිමි තත්ත්වයෙන් පසුවෙන් දී එදිනෙදා ජීවිතයේදී ඔවුන් විඳි දුක් ගැහැට, විශේෂයෙන්ම රජය සමඟ ඔවුන් කරන කටයුතුවලදී, තවමත් පවතින බවට උඩරට දෙමළ ජනතාව දැනුදු පැමිණිලි කරයි.

දේශපාලන අයිතිවාසිකම් නොමැතිව, තෝරා පත්කරගනු ලැබූ තම නියෝජිතයින් මගින් රටේ ආණ්ඩුවට සහභාගිවීමේ මගක් දශක ගණනක් මුළුල්ලේ වතු කම්කරු ජනතාවට නොතිබිණි. ඒ හේතුවෙන්, පිට පිට පත්වී ආ ආණ්ඩුවල ප්‍රතිපත්ති කෙරෙහි යම් බලපෑමක් ඇති කිරීමට ඔවුන්ට නොහැකි විය. ජනසම්මතවාදීවූ එම ආණ්ඩු ඒ නිසාම බහුතර ප්‍රජාවගේ ජන්දදායක ඉල්ලීම්වලට ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රතිචාරයක් දැක්වූහ. සීමිත සම්පත් යටතේ තරඟකාරී ඉල්ලීම් තිබුණු, රජයේ ඒකාධිකාරයක් වූ අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, නිවාස සහ වෙනත් සේවාවලින් ඔවුන්ට හිමිවිය යුතුව තිබුණු නිසි පංගුව ඔවුන්ට අහිමිවී ගියේය.

කෙසේ වුවද, විශේෂයෙන්ම 1980 ගණන්වල සිට, 1986 දී ඉදිරිපත් කළ සමාන සේවයක් සඳහා සමාන වැටුපක් ගෙවීම ඇතුළුව, වතු කම්කරුවන්ගේ ජීවිතය හා ජීවන තත්ත්වය නගාසිටුවීම පිණිස ආර්ථාන්විත පියවර කිහිපයක්ම ගෙන තිබේ. තවද, විදේශීය අරමුදල් යෙදවුණු සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ඔවුන්ගේ සෞඛ්‍ය, ජල සම්පාදන, නිවාස හා අධ්‍යාපන පහසුකම් වැඩි දියුණු කිරීමට උපකාරී වී ඇත. එහෙත් ඔවුන්ට ලබාගත හැකි සම්පත් ප්‍රමාණය කෙතරම් සීමිතද යත්, එම ප්‍රජාවගේ ජීවන තත්ත්වය සමස්තයක් වශයෙන් ජාතික මට්ටමට නගාසිටුවීම තව දශක කිහිපයකින්වත් නොහැකිවනු ඇත.

3.2.3 අධ්‍යාපනය

ජනගහණයේ අනිකුත් කොටස් සමඟ සසඳන කල්හි උඩරට දෙමළ ප්‍රජාවගේ ජීවිත තත්ත්වය විශේෂයෙන්ම පෙනී යනුයේ අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රයේය. සමාන අධ්‍යාපනයක් ලබා ගැනීමේ අවසරය වතු ප්‍රජාවට අහිමි කෙරිණි. යටත් විජිත යුගයේ දී මෙන්ම ඊට පසු දශක ගණනාවක්ද අධ්‍යාපනය වතු කළමනාකරණයේ වගකීමක්ව පැවතිණි. අධ්‍යාපනය ලත් ශ්‍රම බලකායක අවශ්‍යතාවක් නුදුටු එම කළමනාකරණය වතු කම්කරුවාගේ ළමයින්ගේ අධ්‍යාපනය සඳහා දැක්වූයේ ඉතා සුළු සැලකිල්ලකි. අවසානයේ දී වතු පාසල් 1975 දී රජය විසින් පවරා ගන්නා ලදී. එහෙත් උගැන්වීමේ ගුණාත්මකභාවය පහළ අධියකම පවතී.

දෙමළ වතු කම්කරුවන් විශාල වශයෙන් ඒකරාශී වී සිටින නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කය, වතුකරයේ දෙමළ පාසල්වලට දක්වන නොසැලකිල්ල සඳහා හොඳම උදාහරණය වේ. දත්ත ලබාගත හැකි ආසන්නතම මෑත වර්ෂය වන 1992 දී, සිංහල ජනගහණයෙන්

සෑම 851 දෙනකුටම පාසලක් බැගින් තිබුණු අතර වතු ජනගහණය සඳහා තිබුණේ සෑම 1231 දෙනකුට එක් පාසලක් බැගින්. එපමණක් නොව, උසස් ශ්‍රේණියේ සිංහල මාධ්‍ය පාසල් සංඛ්‍යාව දෙමළ මාධ්‍ය ඒවාට වඩා බෙහෙවින් වැඩිවිය. තවද, වතුකරයේ දෙමළ පාසල්වල සුදුසුකම් ලත් ගුරුවරුන්ගේ උග්‍ර හිඟයක් ද පවති. 1992 දී ග්‍රාමීය අංශයේ 87.1%ක් සහ නාගරික අංශයේ 92.3% ක්වූ සාක්‍ෂරතාව අනුව සසඳා බලන විට වතු අංශයේ සාක්‍ෂරතාව 66.1%ක් විය.²

වතු වල තරුණ තරුණියන් සඳහා ප්‍රමාණවත් අධ්‍යාපන පහසුකම් නොමැතිවීම හේතුකොට ගෙන ඔවුන්ට බරපතළ අවාසියක් සිදුවී ඇති අතර, රාජ්‍ය සේවාවල ඔවුන්ගේ නියෝජ්‍යත්වය අහිමිවීමට පහළ අධ්‍යයන පැවතීමටද එය දායකවී ඇත: රාජ්‍ය සේවයේ රැකියා ලබාගෙන ඇති කිහිප දෙනා අතරින් ද ජ්‍යෙෂ්ඨ තනතුරු දරන්නේ අනළොස්සක් දෙනා පමණි. උඩරට දෙමළ ජනතාව රාජ්‍ය සේවාවල නිසි පරිදි රැකියා නොලැබීම, දිගින් දිගටම අවාසි සිදු කෙරෙන විෂම වක්‍රයක එක් කොටසකි. මෙම ප්‍රජාවට යහපතක් සිදුකිරීම සඳහා මුලින් අදහස් කෙරුණු ව්‍යාපෘති බොහෝ විට මුල් අදහසට අනුව ක්‍රියාත්මක නොකෙරේ.

3.2.4 නිවාස

ප්‍රමාණවත් ජීවන තත්ත්වයක් සහතික කිරීම පිණිස තිබිය යුතු මූලික අවශ්‍යතාවක් වනුයේ නිසි සම්පාරක්‍ෂාවක් සහ ජල සැපයුමක් සහිත සැහෙන නිවසකි. එහෙත්, දෙමළ වතු කම්කරුවන්ට මෙය විශාල වශයෙන් අහිමිකර ඇත. වතු කම්කරුවන්ගෙන් ඉතා විශාල බහුතරයක් තවම ජීවත්වනුයේ අවුරුදු 100ක් පැරණි, අධික තදබදයක් පවතින, ජරාවාසවූ, බැරැක්ක ක්‍රමයේ “ලයින්” කාමරවලය. එම නිවෙස් බොහෝමයක ප්‍රමාණවත් ආලෝකයක් නොමැත: වාතාශ්‍රය අයහපත්ය: විදුලි බලය නොමැත: ගල් ඇල්ලු මාර්ග පහසුකම් නොමැත: නිවසේ සිට මීටර 100ක් ඇතුළත ජලය ලබාගත හැකි ක්‍රමයක් නොමැත. 1950ස් ගණන්වල මැද භාගයේ සිටම බලයට ආ සෑම ආණ්ඩුවක්ම නිවාස සැපයීමට ජාතික වශයෙන් ඉහළතම පුමුඛත්වයක් දී ඇතත් ඊට අදාළ රජයේ ප්‍රධාන වැඩසටහන් වලින් වතු කම්කරුවාට සිදුවූ සේවය ඉතා අල්පයි.

පුරවැසිභාවය නොමැති නිසා වතු කම්කරුවාට ඉඩම් මිලදී ගැනීමට අයිතියක් නොවූ බැවින් පුද්ගලික නිවාසයක හිමිකරුවකු වීමට ඔහුට නොහැකි විය. 1930ස් ගණන්වල සිට ක්‍රියාත්මක කරන ලද, ජනගහණයේ වෙනත් කොටස්වලට ඉන් වාසි සැලසුණු, ඉඩම්වල පදිංචි කරවීමේ සහ ජනපද පිහිටුවීමේ විවිධ යෝජනා ක්‍රමවලින්ද ඔවුහු බැහැර කරනු ලැබීය. පුරවැසිභාවය පිළිබඳ ප්‍රශ්නය දැන් බොහෝ දුරට විසඳී ඇතත්, මේ ප්‍රජාවට උරුමවී ඇති අවාසිදායක සමාජ-ආර්ථික තත්ත්වය හමුවේ ප්‍රමාණවත් නිවාස සහ ඉඩම් ලබාගැනීම ඔවුන්ට තවම බලවත් ප්‍රශ්නයකි.

2. ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, ග්‍රම බලකාය සහ සමාජ ආර්ථික සමීක්ෂණ.

3.3 වතු ප්‍රජාවට බලපෑ 1995 ප්‍රධාන සිදුවීම්

3.3.1 සටන් යළි ආරම්භවීම සහ කොළඹදී අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීම

1995 අප්‍රේල් මාසයේදී සටන් යළි ආරම්භවීමෙන් පසුව කොළඹදී අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීම් සහ රඳවා තබා ගැනීම්වලට භාජනවූ බොහෝවූ දෙමළ ජනතාවගෙන් විශාල සංඛ්‍යාවක් වතුකරයේ තරුණයෝ වූහ.

3.3.2 පුද්ගලිකකරණයේ බලපෑම

1995 දී ආරම්භ වූ වතු පුද්ගලිකකරණය කිරීමේ දෙවන අදියර යටතේ, ඒ වන විටත් 1992 සිට මේ වතු පාලනය කරමින් සිටි සමාගම්වලට දීර්ඝ කාලීන 50෪ අවුරුදු බදුදීම මත වතු පවරා දෙනු ලැබීය. පෞද්ගලික අංශයේ රැකියා තත්ත්වය මීටත් වඩා අයහපත් වනු ඇතැයි බියෙන් වතු කම්කරුවෝ සමස්තයක් වශයෙන් පුද්ගලිකකරණයට විරුද්ධ වූහ. වතු භාරදීමට ප්‍රථමයෙන් පෞද්ගලික අංශයේ සමාගම් සහ වෘත්ති සංගම් අතර, යම් යම් ආරක්‍ෂක විධිවිධාන අත්තර්ගත කෙරුණු සාමූහික ගිවිසුමක් ඇතිකර ගත යුතු යයි රජය විසින් නියම කරන ලෙස වතු කම්කරුවන් නියෝජනය කළ සියලුම සංගම් ඉල්ලා සිටියහ. කෙසේ වුවත්, වතු කම්කරුවන්ට දැනටමත් ලැබී ඇති රැකියා කොන්දේසි සහ වගන්තිවලට ද වඩා අයහපත් ඒවා පෞද්ගලික අංශයේ කළමනාකරණය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද නමුත් වෘත්තීය සංගම් සහ කළමනාකරණය අතර කිසිදු සාමූහික ගිවිසුමක් ඇති කර නොගෙන පුද්ගලිකකරණය ක්‍රියාත්මක විය.

පුද්ගලිකකරණයෙන් පසුව පෞද්ගලික අංශ කළමනාකරණය යටතේ සේවා තත්ත්වය අත්තයටම පිරිහී, බහුල ලෙස පැතිරී ගිය අසහනයකට මුළු පිරි, 1995 අවසානයේදී පමණ මස්කෙළිය ප්‍රදේශයේ ඇතිවූ කම්කරුවන් 35,000 ගේ පමණ දීර්ඝ වැඩ වර්ජනයකින් එය කෙළවර විය.

3.4 නිගමනය

ශ්‍රී ලංකාවේ පවත්නා මානව හිමිකම් විවාදයේදී වැඩි අවධානයක් යොමුවී ඇත්තේ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් කෙරෙහිය. ආර්ථික, සමාජ සහ සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් අහිමිකරනු ලැබීමෙන් වැඩි වශයෙන් පීඩා විඳින්නේ ඕනෑම රටක පිහින කොටස් බැවින් ඔවුන්ගේ ජීවන තත්ත්වය නගා සිටුවීම සඳහා ඵලදායී පියවර ගැනීම සහතික කෙරෙනු වස් එකී අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම සාධාරණත්වයේ නාමයෙන් අවශ්‍ය වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ සෑම ප්‍රජාවක් අතරම පිහින කොටස් සිටින අතර වතු කම්කරු ජනතාව සමස්තයක් වශයෙන්ම එම ගණයට ගැනේ. රජය විසින් මේ තත්ත්වය පිළිගත යුතුය. අධ්‍යාපන, සෞඛ්‍ය, නිවාස සහ සේවාවන් ලබා ගැනීමේ ක්‍ෂේත්‍රවල ඒකාන්ත වැඩ පිළිවෙළක් ආරම්භ කිරීම අවශ්‍ය වේ.

සුදුනර අයිතිවාසිකම්

1. හැඳින්වීම

1995 වසරේදී සිදු වූ වැදගත් සිද්ධි කිහිපයක් නිසා සුදු ජාතීන්ගේ අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන පෙළේ ගැටලු මතුවිය. අප්‍රේල් මාසයේදී සටන යළි ඇවිළී තිබියදීත් රජය යුද්ධෝපායන් සමඟම දේශපාලන ක්‍රමෝපායක් අනුගමනය කිරීම සම්බන්ධයෙන්ද දිගටම ක්‍රියාකාරී පළාත් අටකට බලය බෙදා හැරීම පිළිබඳ රජයේ යෝජනා මහජන සාකච්ඡා සඳහා අගෝස්තු මාසයේදී ඉදිරිපත් කළේ ය. රාජ්‍ය භාෂා යෝජනා ඇතුළු ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ඇති කිරීමට යෝජිත වෙනස්කම්ද මගින්, ඒවා අනුමත කරනු ලැබූව හොත්, සුදුනර අයිතිවාසිකම් වලට අදාළ යම් යම් ක්ෂේත්‍ර තර කෙරෙනු ඇත.

දෙමළ සුදුනරයේ දුක් ගැනිවිලි වලට දීර්ඝ කාලීන විසඳුමක් ලබාගැනීමේ මාර්ගයක් වශයෙන් බලය බෙදාහැරීමේ යෝජනා විමසා බලන මේ පරිච්ඡේදයෙන් සුදුජාතීන්ගේ දුක්ගැනවිලි වලට පිළිසරණක් සැලසීම සඳහා විශේෂයෙන්ම ඇතිකළ ඇතැම් ආයතන වල සාර්ථකත්වය සහ බහුත්වවාදී සමාජයක් තුළ සියලු ප්‍රජාවන් නියෝජනය කිරීමට රජය කෙතෙක් දුරට කැපවී සිටිද යන කරුණු කෙරෙහිද අවධානය යොමු කරනු ලැබේ. කොළඹ ප්‍රදේශයේ දෙමළ ජනතාව බහුල ලෙස අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගෙන රඳවා තබා ගැනීම සහ සිවිල් පුද්ගලයන් කෙරෙහි යුද්ධයෙන් ඇතිවන බලපෑම් වැනි, විශේෂයෙන්ම සුදුනර කණ්ඩායම් වල සාමාජිකයින් හට බලපෑ වෙනත් මානව හිමිකම් ප්‍රශ්න වෙනත් පරිච්ඡේද වල සාකච්ඡා කරනු ලැබේ.

2. LTTE සමඟ රජය කළ සාකච්ඡා අසාර්ථක වීම

1995 ජනවාරි 6 වන දින ශ්‍රී ලංකාණ්ඩුව සහ LTTE අතර ඇතිකර ගත් සටන් විරාම ගිවිසුම හතරවන සාකච්ඡා වටයෙන් පසුව අප්‍රේල් මාසයේදී අවසන් වූයේ ය. දේශපාලන ප්‍රශ්න ගැන සාකච්ඡා කිරීමට පෙර සාමය සඳහා වෙනත් විවිධ කොන්දේසි ඇතිකළ යුතු යයි LTTE බලකර තිබිණි. සාකච්ඡා පවත්වාගෙන යනදීම, විශ්වාසය කඩ කළේ යැයි ද, සාමය ගැන කතාකරමින් යුද්ධයට යුදානාමි වන්නේ යැයි ද, යනුවෙන් දෙපාර්ශ්වයම එකිනෙකාට චෝදනා නැගූහ.

හතරවන වටයෙන් පසුව අප්‍රේල් මාසයේදී සාකච්ඡා සම්පූර්ණයෙන්ම ඇණ හිටියේ ය. යම් යම් ප්‍රදේශ වල මුහුණ මැරීම සම්බන්ධයෙන් පනවා ඇති තහනම ඉවත් කරන බවට ඒ වන විටත් නිවේදනය කර තිබූ රජය අප්‍රේල් 14 වන දින යුද්ධමය නොවන සියලු භාණ්ඩ එහා මෙහා ගෙන යාම පිළිබඳ ව පනවා තිබුණු සීමා ඉවත් කළේ ය; නමුත් එසේ කර තිබියදීත් සටන් විරාමයෙන් තමන් ඉවත් වූ බැව් දන්වා සිටි LTTE ඊට පැය කිහිපයකට පසුව අප්‍රේල් 19 වන දින අලුයම් කාලයෙහි ත්‍රිකුණාමලය වරායේ

තවතා තිබූ නැව් දෙකක් ගිල්වා විනාශ කළේය. රජය උතුරට බඩු ගෙන යාම පිළිබඳ තහනම අප්‍රේල් 10 වන දින යළි පැනවූයේ ය. සන්නද්ධ ගැටුම යළි ආරම්භ වී වර්ෂයේ පසු භාගයේදී උත්සන්න වූයේ ය.

3. බලය බෙදාහැරීම පිළිබඳ රජයේ යෝජනා

දකුණේ මධ්‍යස්ථ දෙමළ පක්ෂ වල විරෝධය මධ්‍යයේ සන්නද්ධ සටන් යළි ආරම්භ වී තිබිය දී, සාකච්ඡා මගින් දේශපාලන විසඳුමකට අවතීර්ණ වීමට රජයේ ඇති කැපවීම රජය පුන පුනා අවධාරණය කළේ ය. 1995 අගෝස්තු මාසයේදී මහජනයාගේ අදහස් විමසීම සඳහා රජය බලය බෙදාහැරීම පිළිබඳ සිය යෝජනා ප්‍රසිද්ධ කළේ ය. බලය බෙදා හැරීමේ යෝජනා වල ප්‍රතිශෝධිත අනුවාදයක් 1996 ජනවාරි මාසයේදී ප්‍රසිද්ධ කොට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාවට ඉදිරිපත් කරනු ලැබීය. ඒවා සම්මත කරනු ලැබීමට නම්, පාර්ලිමේන්තුවේ තුනෙන් දෙකක බහුතරයක් ඊට පක්ෂව ඡන්දය දී ඉන්පසුව ජාතික ජනමත විචාරණයකින් අනුමත කළ යුතුවේ. මේ අනුව එම යෝජනාවල ඉරණම ඉතාමත් අවිනිශ්චිත තත්ත්වයක පවතී.

බලය බෙදාහැරීම පිළිබඳව කලින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබූ කිසිදු යෝජනාවක අන්තර්ගත නොවූ තරමේ විශාල ප්‍රමාණයක බලයක් බෙදාහැරීම 1995 අගෝස්තු යෝජනාවලියේ අන්තර්ගතව ඇත. යෝජනාවල සෑම පැත්තක්ම තවම විස්තර කර නැති නමුදු, දෙමළ ජනතාවගේ දීර්ඝ කාලීන දුක් ගැනිවිලි අර්ථාන්තරිත ආකාරයකින් විසඳා ගැනීමට ඒවායින් උත්සාහයක් දරා ඇත. සැලකිය යුතු තරමේ ව්‍යවස්ථාදායක සහ මූල්‍ය බලතල පළාත් සභා (මෙම ඒකක තවම විස්තර කර නොමැති නමුත්) අවකට බෙදාහැරීම ඒවායින් යෝජනා කෙරේ. සුළු ජාතීන්ගේ ආර්ථික, සමාජ සහ සංස්කෘතික වර්ධනය යටත්කර ගෙන සිටි බහුතර සිංහල ජනතා ආධිපත්‍යය ඉන් කෙළවර වනු ඇත. අනිකුත් දේ අතර, පළාත ඇතුළත ඉඩම්, කාර්මික සංවර්ධනය, සෞඛ්‍ය විදේශ ආයෝජනය, සහ අධ්‍යාපනය ආදී කරුණු පිළිබඳව බලය පවරාදීම යෝජනාවලට ඇතුළත්ව තිබේ. තවද, විදේශ ආයෝජන, ජාත්‍යන්තර ප්‍රදාන සහ සංවර්ධන ආධාර ලබාගැනීම පිණිස කෙළින්ම සාකච්ඡා පැවැත්වීමේ බලය පළාත් සභාවලට තිබිය යුතු යයි ඒවායින් යෝජනා කෙරේ. අනිකුත් දී විශේෂයකට භාජනය කිරීමේ කඩුක බලපෑම් දෙමළ ජනතාවට විඳීමට සිදු වූයේ මේ මුඛ්‍ය අංශවලය. මෙම විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබුවහොත්, තම ප්‍රදේශයේ සංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක තීරණ ගැනීමේ අයිතියක් පළාත් සභාවලට හිමිවනවා පමණක් නොව, සුළුතර ශුභ සිද්ධියට විරුද්ධ ආණ්ඩුවල විශේෂයක් දැක්වෙන පරිදි සහ ප්‍රතිපත්ති වලට යටත් වීමට ද සිදු නොවනු ඇත. එසේ වුවද, ජනතා අදහස් විමසීමෙන් පසුව 1996 ජනවාරි මාසයේදී නිකුත් කළ ප්‍රතිශෝධිත අනුවාදයෙන්, වැඩි බලතල ප්‍රමාණයක් මධ්‍යම ආණ්ඩුවට පැවරීමෙන් මෙම යෝජනා බොහෝ දුරට දුර්වල කෙරී ඇත.

4. සුළුතර අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි බලපාන වෙනත් යෝජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියේදී ඉදිරිපත් කෙරුණු සතුටුදායක යෝජනාවක් වනුයේ භාෂා අයිතිය හා සම්බන්ධ එකකි. රාජ්‍ය භාෂාවක් වශයෙන් දෙමළ භාෂාවේ තත්ත්වය, සහ රාජ්‍ය භාෂා වශයෙන් සිංහල සහ දෙමළ භාෂාව ලබා ඇති සම තත්ත්වය කෙරෙහි අවධානය, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාව විසින් 1995 ජුනි මාසයේදී අනුමත කරන ලද, යෝජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ භාෂාව පිළිබඳ පරිච්ඡේදයෙන් යොමු කෙරිණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ බහුත්වවාදී ස්වභාවය සහ සියලු ප්‍රජාවන්ට හා ආගම්වලට සමාන ආරක්ෂාවක් සැලසීමේ සංකල්පය පිළිගෙන තිබියදීත්, 1995 ජනවාරි මාසයේදී නිකුත් කෙරුණු රජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන කෙටුම්පත, දිගටම බුද්ධාගමට ප්‍රමුඛස්ථානයක් දී ඇත. එයද වෙනස් කළ නොහැකි වගන්තියක් මගිනි.¹ යෝජිත ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ බුද්ධාගම පිළිබඳ පරිච්ඡේදය, සමාන ආරක්ෂාව පිළිබඳ වගන්තිය කෙළින්ම උල්ලංඝනය කරමින් ශ්‍රී ලංකාවේ අනිකුත් ආගම් සහ ප්‍රජාවන් සම්බන්ධයෙන් යටත් තත්ත්වයක් ගම්‍ය කරමින් විශේෂයක් දැක්වීම නිධන්ගත කරනු ඇත.

5. රාජ්‍ය භාෂා කොමිෂන් සභාව

මේ දක්වා එතරම් ඵලදායී මණ්ඩලයක් නොවුණු රාජ්‍ය භාෂා කොමිෂන් සභාව විසින් නව ආකාරයේ වැඩපිළිවෙළක් අනුගමනය කරන බවට ප්‍රතිඥාවක් දී තිබිණි. බල සහිත කිසියම් මණ්ඩලයක් විසින් යම් ප්‍රජාවකගේ භාෂා අයිතිය අහිමි කරන ලද්දේ නම්, ඒ සම්බන්ධයෙන් නිසි පියවර ගැනීමට කොමිෂන් සභාව 1995 ජුනි 9 වන දින තීරණය කළේ ය. කවර හෝ පුද්ගලයකුගේ භාෂා අයිතිය හිතා මතා අහිමි කිරීමට රාජ්‍ය මෙන්ම පෞද්ගලික ආයතනවලටද නො හැකි වනු ඇත.

6. බහුත්වවාදය සම්බන්ධ රජයේ කැපවීම

1995 වසරේදී රජයේ අනුගමනය කළ යම් යම් පරිච්ඡේද නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ සියලු ප්‍රජා කොටස් නියෝජනය කිරීමට රජය සතු අයිතිය ප්‍රශ්න කිරීමට ලක්වූයේය. පළමුකොට, LTTE අතින් සිංහල සිවිල් ජනතාවට සිදුවන විපත් හෙළා දකින අතරම යුද්ධයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් දෙමළ සිවිල් ජනතාවට සිදුවූ විපත් පිළිබඳ සිද්ධි ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හෝ වසං කිරීමට රජය දැරූ ප්‍රයත්නය නිසා, රජය කෙතරම් පුරපාරම් දෙවූවත් රජයේ මූලික සැලකිල්ල වනුයේ සිංහල ජනතාවගේ ශුභසිද්ධිය බවට පණිවිඩයක් දෙමළ ප්‍රජාව අතරට යැවිණි. 1995 සැප්තැම්බර් මාසයේ සිට දෙසැම්බර්

1. අධිකරණ සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කටයුතු අමාත්‍යාංශය, "බලය බෙදාහැරීම සම්බන්ධ ශ්‍රී ලංකාණ්ඩුවේ යෝජනා අත්හරින ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා විධිවිධාන කෙටුම්පත," 2 වන පරිච්ඡේදය.

මාසය දක්වා, හදිසි අවස්ථා නියෝග යටතේ පැනවූ ප්‍රවාහිකී වාරණයෙන් බලාපොරොත්තු වූයේ, උතුරේ සිවිල් ජනතාවට සිදුවන විපත් සහ සමූහ වශයෙන් අවතැන්වන ජනතාව පිළිබඳ තොරතුරු ශ්‍රී ලංකාවේ සෙසු ජනතාව විසින් දැනගනු ලැබීම වැළැක්වීමයි.

සුළු ජාතීන්ගේ ප්‍රශ්න පිළිබඳව සැලැවිත්ම ක්‍රියා කිරීමට රජයේ ඇති කැපවීම ප්‍රශ්න කෙරුණු වෙනත් සිද්ධි අතර 1995 දී නිකුත් කරනු ලැබූ ජනාධිපති විධාන වල අත්හරිගත සිරභාරයට ගැනීම සහ රඳවා තබා ගැනීමට අදාළ ආරක්ෂක විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීමට අපොහොසත් වීම ද විය.

7. අධ්‍යාපනය

උතුරු නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල අධ්‍යාපනය යුද්ධය නිසා දරුණු අයුරින් අඩාල වී ඇත. බලවත්ම භාතිය සිදුවී ඇත්තේ යුද්ධයෙන් අවතැන් වූ ළමුන් හටය. උතුරේ පවතින යුද්ධය, සහ පාසල් සැපයුම් සම්බන්ධයෙන් පනවා ඇති තහංචි නිසා අධ්‍යාපනය දීම කෙරෙහි උග්‍ර බලපෑමක් ඇති වී තිබේ. ඊට අමතරව, ඇතැම් පාසල් වසා දැමීමට සිදු වූ බැවින් වෙනත් පාසල් වල අධික තදබඳයක් පවතී.

8. නිගමනය

රජය විසින් කෙතරම් දේ ආරම්භ කරනු ලැබුවත්, සුළුජාතීන්ගේ දුක්ගැනවිලි පිළිබඳ අර්ථාන්විත ආකාරයකින් ක්‍රියා කිරීමට අදහස් කරන බැව් රජය කෙනෙකුත් කිවත්, ශ්‍රී ලංකාවේ දෙමළ ජනතාව සිවිල් යුද්ධය නිසා, දිගින් දිගටම, මේ වර්ෂයේදී ද දුක් ගැහැට වලට භාජනය වූයේ ය. දකුණේදී ඔවුන් අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීමට සහ රඳවා තබා ගැනීම වලට භාජනය වූ අතර ඔවුන්ගේ සමහරු නීති විරෝධී ක්‍රමවලින් සාකච්ඡා කරනු ලැබූහ; තැනිතම් අතුරුදහන් වූහ. ඒ අතර, උතුරේදී බෝම්බ හා පෙල් ප්‍රහාරවලින් මෙන්ම සමූහ වශයෙන් අවතැන් විමෙන් ද ඔවුහු පීඩා වින්දා හ.

බලය සැලැවිත්ම බෙදා හැරීමට තමන් ඇපකැපවී සිටින බවත්, දිවයිනේ ජීවත්වන සියලු ප්‍රජාවන් හට අයත් අයගේ අයිතිවාසිකම් තමන් සහතික කරන බවත් රජය තහවුරු කළ යුතුවේ. එසේ නොකළ හොත්, ජනවාර්ගික ගැටළුවකට විරස්ථාසී විසඳුමක් සොයා ගැනීම දුෂ්කර වනු ඇත.

ලමා අයිතිවාසිකම්

---

1. හැඳින්වීම

යුධ තත්ත්ව යටතේ පසුවන ලමුන්, 1995 දී සිදු කරන ලද ලමුන්ට විශේෂයෙන් බලපාන නීති ප්‍රතිපාඨකරණ, සහ ලමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය (CRC) ශ්‍රී ලංකාව විසින් පිළිපදිනු ලබන ආකාරය විමසා බැලීමෙන් අනතුරුව ලමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කාරක සභාව දැක්වූ අදහස් සහ එළඹී නිගමන මෙම පරිච්ඡේදයෙන් විමසීමට ලක් කෙරේ.

2. යුද්ධයට මැදි වූ ලමයි.

(1) ගැටුම් පවතින ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ලමුන්, (2) යුද්ධයෙන් අවතැන්වූ ලමුන්, සහ (3) ලමා සටන්කරුවන් යනුවෙන් යුධ තත්ත්වයට අසුවූ ලමයින් වර්ග තුනකට වෙන්කළ හැකිය. යුද්ධයට මැදිවූ ලමුන් සම්බන්ධව ජීනීවා සම්මුතිවල සහ ලමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ අන්තර්ගත විධි විධාන මෙම කොටසින් සම්පීණ්ඩනය කරනු ලැබේ. ඉන්පසුව, ගැටුම් පවත්නා ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ලමුන් සහ යුද්ධයෙන් අවතැන්වූ ලමුන් මුහුණ පාන ඇතැම් මූඛ්‍ය ප්‍රශ්න හුවා දක්වන අතරම ලමා සටන්කරුවන් පිළිබඳව වැඩි අවධානයක් යොමු කරයි.

2.1. යුද්ධයට මැදිවූ ලමුන් ආරක්ෂාකිරීමට අදාළ ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිති

යුද්ධයට මැදිවූ ලමුන් ආරක්ෂා කිරීම සභා විධිවිධාන අන්තර්ගත මූඛ්‍ය ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිති වනුයේ, 1949 ජීනීවා සම්මුති හතර සහ ජීනීවා සම්මුතිවල අතිරේක 1977 සන්ධාන දෙකය.

මීට අමතරව, ජීනීවා සම්මුතිවල අන්තර්ගත ඇතැම් ආරක්ෂාවන් ලමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ 38 වන වගන්තියෙන් යළිත් අවධාරණය කෙරේ. මෙම ලේඛන අතරින් ජීනීවා සම්මුති හතරට සහ ලමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියට ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් තබා ඇත; එසේ වුවත්, ජීනීවා සම්මුතිවල අතිරේක සන්ධානවලට ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් තබා නොමැත.

යම් රාජ්‍යයක් විසින් අදාළ ලේඛන අත්සන් කරනු ලැබීමෙන් පසුව ගැටුමකට සම්බන්ධ සියලු පාර්ශ්ව, 3 වන පොදු වගන්තියේ සහ ii වන සන්ධානයේ විධිවිධාන අනුගමනය කිරීමට බැඳී සිටිති. මේ අනුව, ශ්‍රී ලංකාණ්ඩුව හැකි ඉක්මනින් ii වන සන්ධානය අත්සන් කිරීමෙන්, බාල වයස්කරුවන් බඳවා ගනු ලැබීමේදී ගොදුරුවන

ලමුන් සහ LTTE ප්‍රහාරවලට ලක්වන අය ඇතුළු සියලු සිවිල් ජනතා කොටස්වල ආරක්‍ෂාව බෙහෙවින් තර කෙරෙනු ඇත.

අභ්‍යන්තර ගැටුම් පවත්නා තත්ත්ව යටතේ, සටන්වලට ක්‍රියාකාරීව සහභාගි නොවන අය වශයෙන් ළමයි 3 වන පොදු වගන්තිය යටතේ ආරක්‍ෂා කෙරෙත්. ඔවුන්ගේ ජීවිතවලට, ශරීරවලට හෝ අභිමානයට හානියක් නොකර ඔවුන්ට මානුෂික සැලකිල්ලක් දැක්විය යුතුය. “ඔවුන්ට අවශ්‍ය වන රැකවරණය සහ ආධාර (ඔවුන්ට) සැපයිය යුතුය” යන නියමය ඇතුළු, අවුරුදු පහළොවට අඩු ලමුන් සන්නද්ධ හමුදාවලට හෝ සන්නද්ධ කණ්ඩායම්වලට බඳවා ගැනීම තහනම් කෙරෙන මෙන්ම, සටන්වලට ඔවුන් අනියම් ආකාරයෙන් (නිදර්ශණ වශයෙන්, තොරතුරු රැස් කිරීමෙන්, අවි ප්‍රවාහනය කිරීමෙන්, නියෝග ප්‍රේෂණය කිරීමෙන් හෝ කඩාකප්පල්කාරී ක්‍රියා සිදු කිරීමෙන්) සහභාගිවීමද තහනම් කෙරෙන, ලමුන්ට අදාළ විශේෂ විධිවිධාන ii වන සන්ධානයේ අන්තර්ගත කර තිබේ. සටන්වලට කෙළින්ම සහභාගි වන වයස අවුරුදු 15 ට අඩු ලමුන් අල්ලාගනු ලබන අවස්ථාවලදී ඔව්හු විශේෂ විධිවිධාන වලින් ආරක්‍ෂා කෙරෙත්. ලමුන්ගේ අධ්‍යාපනය සහ ඔවුන් පවුල් සමඟ යළි එකතු කිරීම කෙරෙහි ද විශේෂ සැලකිල්ලක් දැක්විය යුතුය. අවශ්‍ය සහ හැකි අවස්ථාවලදී, ඔවුන්ගේ දෙමාපියන්ගේ හෝ ඔවුන් පිළිබඳ වගකීම දරන අයගේ කැමැත්ත ඇතිව, ලමුන් ගැටුම් පවතින ප්‍රදේශවලින් භාවිතාලීකව ඉවත්කොට රටේ වෙනත් සුරක්‍ෂිත ප්‍රදේශයකට ගෙන යා යුතුය.

2.2 ගැටුම් පවතින ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ලමයි.

ගැටුම් පවතින ප්‍රදේශවල ජීවත්වන ලමුන්ගේ නියම සංඛ්‍යාව දැන ගැනීමට නොමැත. එවැනි ලමුන් මුහුණ පාන ප්‍රධාන ගැටළු වනුයේ, මූලික පහසුකම් විරලවීම, නිරතුරුවම නොලැබෙන රැකවරණය, ආරක්‍ෂා සහිත ස්ථාන නොතිබීම, කායික තුවාල සහ මානසික ක්‍ෂතිය ආදියයි. 1995 දී රජයේ හමුදා මෙන්ම LTTE ද විසින් අවිචාරවත්ව කරන ලද පහරදීම්වලින් ලමුන් විශාල සංඛ්‍යාවක් මරණයට පත්විය. ජාත්‍යන්තර මානව හිතවාදී නීති යටතේ නියමිත ලමුන් සඳහා වූ විශේෂ ආරක්‍ෂාව, ශ්‍රී ලංකාවේ ගැටුමට සම්බන්ධ දෙකොටසම විසින් සලසා නොමැත.

2.3 අවතැන්වූ ලමයි.

කඳවුරුවල ජීවත්වන ලමුන් සංඛ්‍යාව සහ ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා 1995 අවසාන වන විටත් නිසියාකාරව තක්සේරුකර නොතිබිණි. අවතැන්වූ ලමයි ක්‍ෂති අත්දැකීම් හේතුකොට ගෙන විත්ත වේගීය ප්‍රතිචාර සමුදායකින් දුක් විදිත්.¹ ක්‍ෂතිය නිසා සිදුවන විපාක අඩුකිරීම සඳහා විවිධ සරල විධි යුනිසෙෆ් විසින් නිර්දේශකර ඇතත්, එම වාර්තාව පදනම්කර ගෙන රජය විසින් කිසිදු සවිස්තරාත්මක පසු විපරම් කටයුත්තක් ඉටු කළ බවට වාර්තාවී නොමැත.

1. යුනිසෙෆ් (UNICEF) “A Profile of the Sri Lankan child in crisis and in conflict” (කොළඹ, 1990 ඔක්තෝබර්), පි. 5

අවතැන්වූ ළමුන්ට සහ ඔවුන්ගේ පවුල්වලට ජීවත්වීම සඳහා අවශ්‍ය මූලික කරුණු සලසා දිය යුතුය. රජයේ පාලනය යටතේ පවතින ප්‍රදේශවල ජීවත්වන අයගේ එම අවශ්‍යතා ඉටුකරන නමුත්, LTTE පාලනයට නතු ව පවත්නා ප්‍රදේශවල ජීවත්වන අයගේ තත්ත්වය නිශ්චය කිරීම මීට වඩා දුෂ්කරවේ. කායිකව ආබාධිත වූ ළමුන් සම්බන්ධයෙන් ද, ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා සලකා බැලිය යුතුවේ.

2.4. ළමා සටන්කරුවෝ

වයස අවුරුදු 15ට අඩු ළමුන් කෙළින්ම හෝ අනියම් ආකාරයෙන් හෝ සටන්වලට සහභාගිවීම ජීවිතා සම්මුතිවල අතිරේක ii වන සන්ධානයේ 4 (3) වන වගන්තියෙන් තහනම් කෙරේ. අවුරුදු 15ට අඩු ළමුන් සන්නද්ධ හමුදාවලට හෝ කණ්ඩායම්වලට බඳවා ගැනීම තහනම් බැව් ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ 38 වන වගන්තිය යළි යළිත් අවධාරණය කරයි. කෙසේ වුවද, 1992 ශ්‍රී ලාංකික ළමා ප්‍රඥප්තිය යටතේ මෙම සීමාව රාජ්‍ය යුධ කටයුතුවලට සහභාගිවීම සම්බන්ධයෙන්, රජය විසින් ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් අවුරුදු 18 දක්වා වැඩිකරන ලදී.

රජය සන්නද්ධ හමුදාවලට ළමුන් බඳවා නොගන්නා අතර LTTE විසින් අවුරුදු දහයක් තරම් බාල ළමුන් සටන්කරුවන් වශයෙන් සිය සංවිධානයට බඳවාගන්නා බවත්, අවුරුදු 15ට අඩු වයසැති ළමුන් පොදුවේ තම සන්නද්ධ හටයින් අතරට එකතුකර ගන්නා බවත් වාර්තා වී ඇත. LTTE සමඟ දැනට සිටින ළමුන් සංඛ්‍යාව සහ සටනේදී මියගිය ළමුන් සංඛ්‍යාව දැන ගැනීමට නොමැත. 1995 දී LTTE සංවිධානයේ ළමා සටන්කරුවන් සිටි බවට සහ, ඔවුන් විසින් ළමුන් බඳවා ගැනීම තීව්‍ර කළ බවට වාර්තාගත සිද්ධි කිහිපයක්ම තිබේ. විශේෂයෙන්ම නැගෙනහිර ප්‍රදේශයේදී LTTE විසින් බලහත්කාරයෙන් ළමුන් බඳවාගත් බවට සාක්ෂි තිබේ.² 1995 ජුනි මාසයේදී පෙර කිසිදාක නොවූ විරු අන්දමින්, දෙමාපියෝ සහ ගුරුවරු LTTE විසින් ළමුන් බඳවාගැනීමේ ව්‍යාපාරයට විරෝධය දැක්වීමට උත්සහ කළහ. එහෙත්, ඔවුන්ගේ ප්‍රයත්නවලට ලැබුණු එකම ප්‍රතිචාරය වූයේ බරපතල අයුරින් පළිගන්නා බවට ලැබුණු තර්ජන පමණි.

යුද්ධයකදී ළමා සිරකරුවකුට සලකන ආකාරය පිළිබඳව විශේෂ සැලකිල්ලක් යොමුවේ. ජාත්‍යන්තර මානව හිතවාදී නීතිවල මූලධර්ම අනුව ක්‍රියාකරමින් 1995 දී යුධ හමුදාව විසින් කළින් සටන්කරුවන්ට සිටි ළමුන් ආරක්ෂිත ස්ථානවලට භාරදීමේ සිද්ධි ගණනාවක් මානව හිමිකම් සඳහා වූ විශ්වවිද්‍යාල ගුරුවරු (UTHR) (යාපනය) විසින් වාර්තාකර තිබේ. LTTE විසින් ළමා සටන්කරුවන් යොදා ගැනීමෙන් ඇතිවන දීර්ඝ කාලීන බලපෑම් විසඳීමට රජය කෙසේ ක්‍රියා කළ යුතු දැයි සලකාබැලීමට රජයට දැන් කාලයයි.

LTTE විසින් ළමා සටන්කරුවන් යොදා ගනු ලැබීම නිසා දීර්ඝ කාලීන බරපතල බලපෑම් ඇතිවනු ඇත. ළමා සටන්කරුවන් සමඟ ක්‍රියා කිරීමට පුහුණු පිරිසක් ඇති කිරීම ඇතුළුව, මෙම ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සෙවීම සඳහා පියවර ගැනීමට රජය පටන් ගත යුතුව ඇත. ළමුන් සමඟ කිට්ටුවෙන්ම ආශ්‍රය කරන කණ්ඩායම් වන ගුරුවරුන්

2. මානව හිමිකම් සඳහා වූ විශ්ව විද්‍යාල ගුරුවරු (යාපනය), උපදෙස් මාලා අංක 2, 1995.

සහ සමාර සේවකයින් සඳහා අවශ්‍ය විකිත්සකයින් සහ උපදේශකයින් මෙන්ම පුහුණුකරුවන් ඇති කිරීම ඊට ඇතුළත් විය යුතුය.

3. නීති ප්‍රතිසංස්කරණ

1995 අගෝස්තු මාසයේ දී දණ්ඩනීති සංග්‍රහය, විවාහ (සාමාන්‍ය) ආඥාපනත සහ විවාහ සහ දික්කසාද (උධර්ව) පනත ප්‍රතිසංස්කරණය කරනු ලැබීය.

3.1. දණ්ඩනීති සංග්‍රහය

3.1.1. අත්තර්ගත කරුණු

ලිංගික අපරාධ පිළිබඳ කොටසේ සිදුකළ සංශෝධන වලින් ලුමුත් කෙරෙහි විශාල අවධානයක් යොමුකරනු ලැබීය. ලුමුත් සම්බන්ධ නව වරදවල් ඇතුළත් කරනු ලැබූ අතර, දැනටමත් ඇතුළත්කර ඇති වරදවල් කිහිපයක් සම්බන්ධයෙන්, ඒවාට ගොදුරුවන අය ලුමුත් වන අවස්ථාවලදී, දඩුවම වැඩිකර තිබේ. ඇතැම් නඩු සම්බන්ධයෙන් එම සංශෝධන අවම සිර දඩුවමක් ද පනවා ඇත.

පහත සඳහන් නව වරදවල් එකතු කරනු ලැබීය:

- ◆ ලුමුත්ට අදාළ අසහාය ප්‍රකාශන සහ ලමා හිංසාව, මේ දෙකම සඳහා අවුරුදු 2ත් 10ත් අතර සිර දඩුවමක් නියම වේ.
- ◆ ලුමුත් සම්බන්ධ ලිංගික අපචාර: අවුරුදු 5ත් 20ත් අතර සිර දඩුවමක් නියම වේ.
- ◆ හදා වඩා ගැනීමේ කාර්යය සඳහා ලුමුත් රහස්‍ය විකිණීම: අවුරුදු 5ත් 20ත් අතර සිර දඩුවමක් නියම වේ.
- ◆ අවුරුදු 16ට අඩු ශූන්‍ය ලුමුත් භාරකාරයේ සිටියදී දූෂණය කිරීම, සහ කණ්ඩායම් විසින් කෙරෙන ස්ත්‍රී දූෂණය: අවුරුදු 15ත් 20ත් අතර සිර දඩුවමක් නියම වේ.
- ◆ ව්‍යවහිචාරය: අවුරුදු 7ත් 20ත් සිර දඩුවමක් නියම කෙරේ.
- ◆ වයස අවුරුදු 18ට අඩු පුද්ගලයින් සම්බන්ධ බරපතල ලිංගික අපචාරය: අවුරුදු 7ත් 20ත් අතර සිර දඩුවමක් නියම කෙරේ.
- ◆ නියම කෙරුණු තත්ත්වයන් යටතේ හැර, ලිංගික අපචාරවලට ලක්වූ අය පිළිබඳ විස්තර ප්‍රකාශයට පත් කිරීම: අවුරුදු 2ක දක්වා සිර දඩුවමක් නියම වේ.

ව්‍යවස්ථාපිත ස්ත්‍රී දූෂණය සඳහා නියමිත වයස් සීමාව අවුරුදු 12 සිට 16 දක්වා වැඩි කිරීමද සංශෝධනවලින් ඉටුවී තිබේ. කාට්ලේජ් කැපීම හෝ බිඳීම සහ ඇට, හන්දි හෝ දත් විසන්ධානය හෝ අර්ධ විසන්ධානය ඇතුළත් වන අයුරින් බරපතල තුවාල පිළිබඳ අර්ථ නිරූපණය පුළුල් කෙරිණි. වෛශ්‍ය ස්ත්‍රීන් මෙන්ම පිරිමින්ද සැපයීම

තහනම් කෙරෙන ලෙස වෛශ්‍යා ස්ත්‍රීන් සැපයීමට අදාළ කොටස සංශෝධනය කරන ලදී. අස්වාභාවික කාම සංසර්ගය සහ බරපතළ අශිෂ්ටත්වය පිළිබඳ කොටස්, වරදට සම්බන්ධවන අනෙක් පුද්ගලයා වයස අවුරුදු 16ට අඩුවන අවස්ථාවලදී, වැඩිහිටි වරදකරුවා වැඩි දඩුවමක් පැනවීමට හැකිවන පරිදි සංශෝධනය කරනු ලැබීය.

3.1.2 ළමුන් අදාළ නීතියේ ස්වභාවය වෙනස් කිරීම

මෙම ප්‍රතිසංස්කරණවලින් බලාපොරොත්තු වනුයේ, දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ ඇතැම් කොටස්, ළමා ශූභ සිද්ධිය සහ අවශ්‍යතා සම්බන්ධයෙන් වැඩි ප්‍රතිචාරයක් දැක්වෙන පරිදි සංශෝධනය කිරීමයි. ලිංගික අපරාධවලට මෑතකදී ලැබී ඇති මාධ්‍ය ප්‍රචාරය අනුව බලන කල ලිංගික අපරාධවලට ගොදුරුවූ අයගේ විස්තර වාර්තා කිරීම පිළිබඳව පනවා ඇති සීමා කාලෝචිතය. විපතට ගොදුරුවන අය ළමයකු වන සිද්ධිවලදී, අවම භාරකාර සිර දඩුවම් ඇතුළු වැඩිකළ දඩුවම්වලින් ඉති කෙරෙනුයේ මේවා දැන් “බරපතළ අපරාධ” බවයි. තවද, අත්හිටවූ සිර දඩුවම් පිළිබඳ ප්‍රශ්නය විසඳීමට ද එය උපකාරීවේ.

ළමුන්ට අදාළවන අසහන ප්‍රකාශන, ප්‍රදර්ශණ සහ වෙනත් අදාළ වරදවල් සම්බන්ධ 286 අ වගන්තියේ පද යෙදුම විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතුවේ. එවැනි ප්‍රකාශනවලින් පාරිභෝගිකයා කෙරෙහි ඇතිවන බලපෑමට වඩා ළමයාගෙන් අයුතු ප්‍රයෝජන ගැනීම කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමුවන පරිදි එය සකස් වී ඇත. එය වාස්තවිකය: නඩු පැවරීම පහසු කෙරෙන අතර ප්‍රධාන සැලකිල්ලක් වශයෙන්, “ළමයාගේ ශූභ සිද්ධිය” අවධාරණය කෙරෙන ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ මූල ධර්ම, ඊට අන්තර්ගත වී තිබේ.

3.1.3 ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ ගැටළු

අපරාධ නඩු සංවිධාන පනත් සංග්‍රහය, සාක්ෂි ආඥාපනත සහ බාලයන් සහ තරුණයන් පිළිබඳ ආඥාපනත සමඟ දණ්ඩනීති සංග්‍රහය සසඳා කියවනු ලබන විට නීතියෙහි ඇතිවන උභයාර්ථය නිරාකරණය කිරීම ප්‍රතිසංස්කරණවලින් තවම සිදුවී නොමැත. ඇතැම් සංශෝධනවල පද භාවිතය නිසා නඩු පැවරීමේදී ගැටළු මතුවීමට ඉඩ තිබේ. මේ හා අදාළ වගන්ති වනුයේ, දණ්ඩනීති සංග්‍රහයේ 365 සහ 365අ වගන්ති (අවස්වාභාවික කාම සංසර්ගය සහ බරපතළ අශිෂ්ටත්වය); දණ්ඩනීති සංග්‍රහයේ 365ආ වගන්තිය (බරපතළ ලිංගික අපචාරය); දණ්ඩනීති සංග්‍රහයේ 363 වගන්තිය (ස්ත්‍රී දූෂණය) ආදියයි.

3.2 විවාහ නීති ප්‍රතිසංස්කරණ

විවාහ (සාමාන්‍ය) ආඥාපනත සහ විවාහ හා දික්කසාද (උඩරට) පනත යටතේ දෙපාර්ශ්වයේම විවාහවීමේ අවම වයස ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් අවුරුදු 18 දක්වා ඉහළ දමනු ලැබීය. එම නීති දැන් ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ නියමයන් හා සැසඳේ. ඒ අතරම විවාහවීමේ අවම වයස දැන් වයස් පිරීමේ වයස හා සමවන බැවින් භාරකරුවන්ගේ කැමැත්ත පිළිබඳ සියලු සඳහන් දැන් ඉවත්කර තිබේ. එසේ වුවත්

විවාහ සහ දික්කසාද (මුස්ලිම්) පනත සංශෝධනය කර නොමැත. එහි කිසිදු පක්ෂයක් සම්බන්ධයෙන් විවාහවීමේ අවම වයසක් නියමකර නොමැතිවත් හැර වයස අවුරුදු 12ට අඩු ගැහැණු ළමුන්ගේ විවාහ පිළිබඳ සම්භාව්‍යතාව පිළිගැනීමක් පවා එහි අන්තර්ගතව තිබේ.

3.3 විවාහ නීති ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ ගැටළු

විවාහ නීතිවල විධිවිධාන කිහිපයක්ම ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ නියමයන් උල්ලංඝනය කරයි. විශේෂයෙන්ම, මුස්ලිම් ජාතිකයින් විවාහවීමේ සහ කැමැත්ත දීමේ වයස පිළිබඳ විවිධ විධිවිධාන මෙන්ම, දූෂණය කරනු ලැබූ ස්ත්‍රියගේ කසාද තත්ත්වය අනුව, දණ්ඩනීති සංග්‍රහය යටතේ ව්‍යවස්ථාපිත ස්ත්‍රී දූෂණය සම්බන්ධයෙන් නියමකර ඇති වෙනස්වූ අවම වයසද විශේෂයකට භාජන කරන සුදුසුය. ඒ අනුව මෙම නීති, ආගම හෝ ජනවාර්ගික සම්භවය පදනම්කර ගැනීම ඇතුළු “මිනෑම ආකාරයක විශේෂයක් දැක්වීම” නිශ්චිතවම තහනම් කෙරෙන ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ 2 වන වගන්තිය උල්ලංඝනය කරයි. ඉවත්කළ යුතු වන විශේෂයක් දැක්වීමේ විධිවිධානවලට පහත සඳහන් ඒවාද ඇතුළත් වේ: සාමාන්‍ය විවාහ ආඥාපනතින් මුස්ලිම් ජාතිකයින් නිශ්චිතවම බැහැරකර තිබීම; මුස්ලිම් අය සඳහා අවම විවාහ වයසක් නොතිබීම; විවාහයට ඇතුළත් වීමට සිටින මුස්ලිම් කාන්තාවන් භාරකරුවන්ගේ කැමැත්ත ලබාගැනීමේ අවශ්‍යතාව; සහ විවාහ ලියාපදිංචි කිරීමේදී මුස්ලිම් අය සඳහා ඇති විවිධ නියමයන් (මුස්ලිම් ජාතිකයින් සම්බන්ධයෙන්, කාන්තාවගේ භාරකරු අත්සන් කිරීම අවශ්‍යම වුවත් කාන්තාවගේ අත්සන අවශ්‍ය නොවේ)

ඉහතින් සාකච්ඡා කළ පරිදි, විවාහක සහ අවිවාහක ස්ත්‍රීන් සම්බන්ධයෙන් කැමැත්ත පළ කිරීමේ විවිධ වයස් සීමා නියම කිරීමෙන් දණ්ඩනීති සංග්‍රහයේ 363 (ඉ) වගන්තියද ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය උල්ලංඝනය කරයි. එමනිසා, ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ 19වන වගන්තිය යටතේ අවශ්‍ය වන පරිදි ලිංගික අපචාරයෙන් ළමුන් ආරක්ෂාකිරීම තහවුරු කිරීමට එම නීතිය අපොහොසත් වේ. එබැවින් එය සංශෝධනය කළ යුතුවේ. මුස්ලිම් ජනයා සඳහා අවම විවාහ වයසක් නියමකර නොමැති අතර ඔවුන්ගේ ස්වාමිපුරුෂයින් හට ගැහැණු ළමුන් දූෂණය කිරීමට සහ අපචාරයට ලක් කිරීමට හැකිවේ. ඒ සම්බන්ධයෙන් නීතියේ පිළිසරණ ලබාගැනීමටද ඔවුන්ට නොහැක. ඊට අමතරව, කැමැත්ත දීමේ වයස අවුරුදු 18 දක්වා ඉහළ දැමීමට පෙර විවාහට ඇතුළුවූ වෙනත් කණ්ඩායම්වලට අයත් ගැහැණු ළමුන් හට ද එවැනිම පීඩා විඳීමට සිදුවනු ඇත.

4. ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කාරක සභාවේ නිරීක්ෂණ

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ශ්‍රී ලංකාව ලබා ඇති ප්‍රගතිය පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකාවේ මූලික වාර්තාව, ඉහත විස්තර කළ නීති ප්‍රතිසංස්කරණ සම්මත කර ගැනීමට පෙරාතුව 1994දී ශ්‍රී ලංකාව විසින් ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ

කාරක සභාවට (කාරක සභාව) ඉදිරිපත් කරන ලදී.³ එම වාර්තාව සලකා බැලූ කාරක සභාව 1995 ජුනි මාසයේදී සිය නිරීක්ෂණ ඉදිරිපත් කළේය.

කාරක සභාවට ඉදිරිපත් කළ යුතු තම වාර්තාව සම්පාදනය කරන ලෙස රජය මාර්ග (MARGA) ආයතනයට නියම කොට එම කර්තව්‍යයේදී එකී ආයතනයට සහය වන ලෙස අදාළ සියලු බලධාරීන්ට උපදෙස් දුන්නේය. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පෙන්වා දුන් පරිදි, ශ්‍රී ලංකාවේ නීතිමය විධිවිධාන සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම අතර පවත්නා පරතරය හුවා දැක්වීමට එම වාර්තාව අපොහොසත් විය. කෙසේ වෙතත්, මේ ප්‍රශ්නවලින් සමහරක් රැස්වීමේදී විසඳාගත් බවක් පෙනේ.

රාජ්‍ය නොවන අංශවලට රජය දක්වන සහයෝගය, ළමා අයිතිවාසිකම් සම්පූර්ණය සඳහා වූ ජාතික කාරක සභාව⁴ 1992-1996 කාලය සඳහා වූ රජයේ කාර්ය සැලසුම ඇතුළු යම් යම් අංශවල රජයේ කාර්ය සාධනය කාරක සභාවේ ප්‍රශංසාවට ලක්විය. සම්මුතියේ අන්තර්ගත අයිතිවාසිකම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හැකි සෑම දෙයක්ම කිරීමේ වගකීම රජය මත පවරන ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ 4 වන වගන්තිය කෙරෙහි සැහෙන අවධානයක් යොමු කිරීමට රජය අසමත් වීම, ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ රජයේ ප්‍රඥප්තියේ ලිහිල් ස්වභාවය, ළමුන්ගේ තත්ත්වය සම්පූර්ණය කිරීම සඳහා සාර්ථක යන්ත්‍රණයක් නොමැතිවීම සහ රජයේ විවිධ දෙපාර්තමේන්තු අතර මෙන්ම මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ පළාත් අධිකාරීන් අතර ද සම්බන්ධීකරණයක් නොමැතිවීම ආදිය පිළිබඳව කාරක සභාව අසතුට පළ කළේය.

4.4 කාරක සභාව විසින් හඳුනා ගන්නා ලද ගැටළු සහිත අංශ

දැඩි සැලකිල්ල යොමුවූ ප්‍රධාන ප්‍රශ්න අතරට, ළමුන් අතර දක්නා ලැබෙන ඉහළ මට්ටමේ මත්ද්‍රව්‍යයන්, අවතැන්වූවන් සඳහා ඇති අයහපත් සෞඛ්‍ය සහ අධ්‍යාපන පහසුකම්, ළමා සිය දිවි තසා ගැනීම සම්බන්ධ ඉහළ අනුපාතය⁵ ග්‍රාමීය ළමුන්ට ප්‍රමාණවත් අධ්‍යාපන පහසුකම් නොමැතිවීම, ශාරීරික දඩුවම් දීම ඇතුළත් විය. විවාහ සම්බන්ධ නීතිමය විධිවිධාන (ඉන් සමහරක් දැන් සංශෝධනය කර තිබේ), සාපරාධී වගකීමේ වයස සහ අවුරුදු 16 හා 18 අතර වයසේ වරදකරුවන් පිළිබඳ උභයාර්ථය⁶ සහ ජාතික වශයෙන් තදාගැනීම පිළිබඳ නියෝගය සම්බන්ධයෙන් ද කාරක සභාව සිය කණස්සල්ල පළ කළේය.

විශේෂ අවධානය යොමුවිය යුතුයයි සැලකෙන යම් යම් ළමුන් කණ්ඩායම් ද කාරක සභාව හඳුනා ගත්තේය. එනම්, සාමාන්‍යයෙන් ගැහැණු ළමයි, අවජාතක ළමයි, අඩු ආදායම් ලබන කණ්ඩායම්වල සහ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ළමයි, ලිංගික අපවාරයට ලක්වූ ළමයි, විදේශ රටවල සේවයේ නියුක්ත මව්වරුන්ගේ ළමයි, අවතැන්වූ ළමයි

3. ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මණ්ඩලය ද කාරක සභාවට වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළේය.

4. කලින් නිවුණු එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජය යටතේ මෙම කාරක සභාව පිහිටුවනු ලැබීය.

5. සෞඛ්‍ය අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ 9 වන පරිච්ඡේදයද බලන්න.

6. නීතිය හා සමාජ භාරය, මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය 1994 (කොළඹ, 1995) පිටු 197-199, අපරාධ නීතිය කඩකරන ළමයි බලන්න.

නීතිය කඩකළ ළමයි, ගෘහ සේවයේ යෙදෙන ළමයි සහ ළමා සටන්කරුවෝ සහ යුධ හමුදා අත්අඩංගුවේ සිටින විට ඔවුන් ලබන සැලකිල්ල ඇතුළුව සත්තඳ්ම ගැනුම්වලින් බලපෑම් ඇතිවන ළමයි.

4.2 කාරක සභාවේ නිර්දේශ

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම ශක්තිමත් කිරීම පිණිස රජය විසින් ප්‍රතිපත්ති, නීති ප්‍රතිසංස්කරණ සහ පරිපාලන අංශවල ගත යුතු පියවර පිළිබඳ නිර්දේශ ගණනාවක් කාරක සභාව ඉදිරිපත් කළේය.

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ විධිවිධාන සමඟ ජාතික ව්‍යවස්ථා සැසඳිය යුතු බවත්, ළමා අයිතිවාසිකම් ප්‍රඥප්තිය බලාත්මක කළ යුතු බවත් කාරක සභාව නිර්දේශ කළේය.

4.3. කාරක සභාව විසින් ආවරණය නොකෙරුණු ළමා අයිතිවාසිකම්: රටවැසිභාවයකට ඇති අයිතිය

පුරවැසි නීති අංශයෙහි ශ්‍රී ලාංකික වනිතාවෝ නිරපේක්ෂ විශේෂයකට භාජනය වෙත්. එය ඔවුන්ගේ ළමුන් කෙරෙහි ද බලපෑම් ඇති කරවයි. ශ්‍රී ලාංකික පිරිමියකුගේ විදේශීය කලත්‍රයා සහ ළමුන් හට ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසිභාවය නිරායාසයෙන්ම හිමිවන නමුත් ශ්‍රී ලාංකික කාන්තාවන් විදේශීය පිරිමින් සමඟ විවාහ වී සිටින අවස්ථාවේදී එය එසේ නොවේ. එවැනි අවස්ථාවලදී විදේශීය ස්වාමි පුරුෂයාට හෝ ඔවුන්ගේ ළමුන්ට ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසිභාවය සඳහා අයිතියක් නොමැත.

5. නිගමනය

ශ්‍රී ලංකාවේ ළමුන්ගේ තත්ත්වය 1995 දී වෙනස්වූයේ ඉතා අල්ප වශයෙනි. ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය විසින් විස්තර කර ඇති ළමා අයිතිවාසිකම් නිසියාකාරව සහතික කිරීම තහවුරු කරනු වස් රජය පැහැදිලිවම, සැලකිය යුතු වැඩ කොටසක් ඉටුකළ යුතුවේ. මේ දක්වා ඉදිරිපත් කර ඇති ළමුන්ට අදාළ නීති ප්‍රතිසංස්කරණ බොහෝ කොට සතුටුදායක නමුත් ඒවා යොමුවී ඇත්තේ ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ක්ෂේත්‍රයේ සැලකිල්ල යොමුවිය යුතු අංශ අනුප්‍රාප්තයක් වෙත පමණි. පසුගිය වර්ෂයේ වාර්තාවෙහි සාකච්ඡා කෙරුණු ළමා ශ්‍රමය (ගෘහ සේවයද ඇතුළුව) සහ නීතිය කඩකළ ළමුන්ගේ තත්ත්වය සහ සැලකිල්ල පිළිබඳ ප්‍රශ්න තවම විසඳා නොමැත. ළමා සටන්කරුවන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳව ද පැහැදිලි කිරීමක් අවශ්‍යවේ.

ළමා අයිතිවාසිකම් තරකිරීම සහ ආරක්ෂාකිරීම සඳහා සැලකිය යුතු තරම් වැඩි සම්පත් ප්‍රමාණයක් යෙදවීම අවශ්‍ය කෙරේ. ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කාරක සභාවේ නිර්දේශ පූර්ණ අයුරින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබීම සහතික කරනු සඳහා රජය විසින් හැකි සෑම පියවරක්ම ගත යුතුවේ.

සෞඛ්‍ය අයිතිවාසිකම්

1 හැඳින්වීම

සෞඛ්‍යය සහ මානව හිමිකම් අතර ඉතා සමීප සම්බන්ධතාවක් පවතී. සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම නිසා මානසික හා කායික සෞඛ්‍යය කෙරෙහි අවශ්‍යයෙන්ම බලපෑම් ඇතිවේ. මීට අමතරව, සෞඛ්‍යය දැන් මූලික සමාජ සහ ආර්ථික අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් සලකනු ලැබේ. සම්ප්‍රදායික වශයෙන් සලකනු ලබනවාට වඩා වැඩි අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍ර ගණනාවක්, නීතිය, සමාජ විද්‍යාව සහ ආර්ථික විද්‍යාවද ඇතුළුව, සෞඛ්‍යයට අදාළ වේ.

සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයෙහි මානව හිමිකම් ආදර්ශයක්¹ අනුගමනය කිරීම නිසා ජනතා ශ්‍රේණි සිද්ධිය සහ සමාජ සංවර්ධනය බෙහෙවින් තරකිරීමේ විභවයක් ඇති වේ.

සෞඛ්‍යය සහ මානව හිමිකම් පිළිබඳ අදහස්, ජාත්‍යන්තර වශයෙන් වෙනස් වෙමින් පවතී. ආරක්ෂක ව්‍යවස්ථා සම්පාදනය නව අවධාරණයකට භාජනවී ඇති අතර, මහජන සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමානුකූලව සකස් කිරීමේදී සහ ඇගයීමේදී “මානව හිමිකම් බලපෑම් තක්සේරු කිරීමේ” පුරුද්දක් කරා තදින්ම ඇදී යාමේ ප්‍රවණතාවක් ද දක්නා ලැබේ. සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්ති බොහෝ විට සකස් කරනු ලබනුයේ, ඒවායින් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුවේද නැත්ද යන වග හෝ අදහස් කර ඇති සෞඛ්‍ය ප්‍රතිලාභ මූල්‍ය සහ මානව හිමිකම් බර ඉක්මවනු ඇත්ද නැත් ද යන වග පිළිබඳ සුපරීක්ෂාකාරී සලකා බැලීමකින් තොරවය.² සෞඛ්‍ය පරිපාලකයින් හට මානව හිමිකම් හෝ ආර්ථික විද්‍යාව පිළිබඳව ඇති අල්ප පසුබිම් දැනුම ඊට අඩ වශයෙන් හේතු වුවා විය හැකිය.

විස්තර කිරීමේ කාර්යය සඳහා මෙම පරිච්ඡේදය ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට වෙන් කෙරේ. ප්‍රධාන කොට ආර්ථික සහ සමාජ අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් සෞඛ්‍යය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින්, සෞඛ්‍යය සහ මානව හිමිකම් වලට අදාළ සාමාන්‍ය ගැටළු සලකා බලන ප්‍රථම කොටසට 1995 අග භාගයේ දී සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් නිකුත් කරන ලද 1994 වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහයෙන් පුළුල් ලෙස ලබාගත් දත්ත ඇතුළත් වේ. HIV/AIDS, මානසික සෞඛ්‍යය සහ අත්අඩංගුවේ පසුවෙත්දී කෙරෙන අඩන්තේට්ටම් සහ වනිතාවන්ට සහ ළමුන්ට කරන සාහසික ක්‍රියා වැනි මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීම්වලට අදාළ වෛද්‍ය ගැටළු කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කරමින් සෞඛ්‍යය සහ මානව හිමිකම් හා සම්බන්ධ විශේෂ ගැටළු දෙවන කොටසෙන් සලකා බලනු ලැබේ.

1. නඹ්ඩ් ඊස්. ඩුබියා, “From Health or Human Rights to Health and Human Rights; where do we go from here?”, කාටර්ඩ් සෞඛ්‍ය සහ මානව හිමිකම් සඟරාව, වෙරළ 1, කලාපය 2. (1995)
2. ලෝරන්ස් ගොස්ටින් සහ ජොනතන් මැන් “Torward the Development of a Human Rights Impact Assessment for the Formulation and Evaluation of Public Health Policies”, කාටර්ඩ් සෞඛ්‍ය සහ මානව හිමිකම් සඟරාව, වෙරළ 1, කලාපය 1 (1994).

2. සාමාන්‍ය ගැටළු

2.1 වෛද්‍ය ක්‍රම සහ සෞඛ්‍ය සේවා ව්‍යුහය

ඇලොපතික් හෙවත් බටහිර වෛද්‍ය ක්‍රමය සහ ආයුර්වේද වෛද්‍ය ක්‍රමය ඇතුළු බොහෝ වෛද්‍ය ක්‍රම ශ්‍රී ලංකාවේ පුරුදු පුහුණු කරනු ලැබේ. ඒ සෑම ක්‍රමයක් සඳහාම රජය සහ පෞද්ගලික විකිත්සා මගින් පහසුකම් සැලසේ. ශ්‍රී ලංකාවේ බහුතර ජනතාවකට තේවායික රෝගී පහසුකම් සහ ප්‍රජා සෞඛ්‍ය සේවා රජය විසින් සලසනු ලැබේ. රජය න්‍යායානුකූලව, "රටේ සෑම පුරවැසියකුටම නිදහස් සෞඛ්‍යාරක්ෂක සේවයක් සලසයි." එසේ වුවද, ප්‍රයෝගිකව, නියම කරනු ලබන මාෂධ වර්ග රෝහල් ගබඩාවල නැතිවීම ඒවා පෞද්ගලික බෙහෙත් ශාලාවලින් මිලදී ගැනීමට බොහෝ අයට සිදුවේ. බාහිර රෝගීන් සංඛ්‍යාවෙන් දළ වශයෙන් 55% ක් සඳහා පෞද්ගලික අංශයෙන් සේවය සැලසේ.

පෞද්ගලික සෞඛ්‍ය අංශය මුළුමනින්ම පාහේ බටහිර මාෂධ ක්‍රමයට ගැනිවේ. බොහෝ අය ආයුර්වේද, කටු විකිත්සා සහ හෝමියෝපති වැනි විකල්ප මාෂධ ක්‍රමවල පිහිට ද සොයා යති. රජය සංවිධානාත්මක ආකාරයෙන් තම රෝහල් පද්ධතිය මගින් බටහිර සහ ආයුර්වේද වෛද්‍ය ක්‍රම සඳහා පමණක් පහසුකම් සලසා ඇත. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ වාර්ෂික අයවැයෙන් 1.3% ට අඩු ප්‍රතිශතයක් විකල්ප සෞඛ්‍ය ක්‍රම සඳහා වැය කරනු ලැබේ.

විශේෂයෙන්ම විකල්ප මාෂධ ක්‍රම මගින් සාර්ථක සුවයක් ලබා දෙනුයි ප්‍රසිද්ධ රෝග සඳහා ලාභදායී, විකල්ප මාෂධ ක්‍රම භාවිතා කිරීම කෙරෙහි රජය වඩා වැඩි අවධානයක් යොමු කළ යුතුවේ. මේ අංශයෙහි තව තවත් සංසන්දනාත්මක පර්යේෂණ කළ යුතුව ඇත.

2.2 සෞඛ්‍යය සඳහා තම ජනතාවට ඇති අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීමේදී ශ්‍රී ලංකාණ්ඩුවේ බැඳීම.

සෞඛ්‍යය සඳහා තම ජනතාවට ඇති අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාණ්ඩුව ජාත්‍යන්තර බැඳීම් බොහෝමයක් ගිවිස ගෙන ඇත. අදාළ ලේඛන අතර, ICCPR, ICESCR, ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය, ජනවාර්ගික වශයෙන් විශේෂයක් දැක්වීමේ සියලු ආකාර තුරන් කිරීමේ සම්මුතිය සහ චිනිතාවන්ට එරෙහිව විශේෂයක් දැක්වීමේ සියලු ආකාර තුරන් කිරීමේ සම්මුතිය (CEDAW) ආදිය වෙත්. පහත දැක්වෙන අංශවල සිය බැඳීම් ඉටුකිරීම සම්බන්ධ ශ්‍රී ලංකාවේ කාර්ය සාධනය, මිනුම් ගණනාවක් අනුව තක්සේරු කෙරේ.

---

3. ශ්‍රී ලංකාවේ වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහය, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය (1994), පිටු 68

2.2.1. මාතෘ මරණ ප්‍රමාණය (MMR) සහ ළදරු මරණ ප්‍රමාණය (IMR) අඩුකිරීම

වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහයට (1994) අනුව දැනට පවත්නා මාතෘ මරණ ප්‍රමාණය සජීවී රෝහල් උපත් 1000ට 0.4 කි. ළදරු මරණ ප්‍රමාණය 14- 18.4 ක් පමණ වේ.⁴ රටේ සමාජ ආර්ථික තත්වය අනුව බලන කල මේ ප්‍රමාණ ඉතාමත් සතුටුදායකය.

2.2.2. ළමයාගේ සෞඛ්‍ය සම්පන්න වර්ධනය සඳහා පහසුකම්

ළමයාගේ සෞඛ්‍ය සම්පන්න වර්ධනය රඳා පවතිනුයේ අධ්‍යාපනය, පෝෂණය, ළමයාගේ ගෞරවය තත්ත්වය අනුව මෙන්ම ප්‍රතිශක්තිකරණය සහ පාවන රෝගය වැළැක්වීමේ ක්‍රියා වැනි සෘජු සෞඛ්‍ය උවදුරක් සේවා සැලසීම අනුවය.

සෞඛ්‍ය රෝගය, ගලපටලය, කක්කල් කැස්ස සහ පිටගැස්ම, බාලක පක්ෂාසාත්‍ය සහ සරම්ප වැනි රෝග මර්ධනය කිරීම උදෙසා ප්‍රතිශක්තිකරණය කරන ලද ළමුන්ගේ ප්‍රතිශතය පිළිබඳ 1994 සංඛ්‍යාලේඛන සතුටුදායකය. සාමාන්‍යයෙන් සියයට 80ට අධික සංඛ්‍යාවක් ප්‍රතිශක්තිකරණය කර තිබේ. සටනින් පීඩා විඳින ප්‍රදේශ ආවරණය කිරීමට සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය දැරූ ප්‍රයත්න ප්‍රශංසානීය වූයේය. යාපනයේ මේ අංශයේ සාර්ථකත්වය 60-70% ක් පමණ වූ අතර මධ්‍යමයේ එය 70-90%ක් අතර පැවතිණි.

පාවන රෝගය බොහෝ කොට වැළඳෙනුයේ ළමුන්ටය. පාවන රෝගයෙන් සිදුවන මරණ සංඛ්‍යාව අඩුකිරීම සඳහා, මුඛ ප්‍රතිසජලන ද්‍රාවණයක් පෙට්ටි පිළිබඳව මව්වරුන් දැනුවත් කිරීම විශාල වශයෙන් දායක වී ඇත. 1994 දී පාවන රෝගයෙන් සිදුවූ මරණ ප්‍රමාණය ජනගහණයේ 100,000 ට 1.8 ක් විය. මෙය පසුගිය වසර හා බලන කල 0.2 ක අඩුවීමකි. වයස අවුරුදු පහට අඩු ළමයින්ගෙන් දළ වශයෙන් 23% ක් දීර්ඝ කාලීන මන්දපෝෂණයෙන් පෙළෙන අතර 15% ක් දරුණු මන්දපෝෂණයෙන් පෙළේ.

නව සුනි පිටගැස්ම පාලනයද සතුටුදායකය. සජීවී උපත් 1,000ක් සඳහා 0.04 ක් තරම් අඩු මරණ ප්‍රමාණයක් සිදුවී ඇත.⁵

2.2.3 කාර්මික සහිත සාමාජිකයාට සහ වෘත්තීය සෞඛ්‍යය වැඩිදියුණු කිරීම

කාර්මික අනතුරු සහ රෝග පිළිබඳ සිද්ධි තැනින් තැන වාර්තාවී ඇත. අනතුරුවලට මුඛ්‍ය හේතුවක් වනුයේ ආරක්ෂාව පිළිබඳ වැටහීමක් නොමැතිකමයි. සෞඛ්‍ය පිරිස් දැනුවත් කිරීම සඳහා කම්කරු අමාත්‍යාංශයේ වෘත්තීය සෞඛ්‍ය අංශය සම්මන්ත්‍රණ සහ දේශන මෙහෙයවයි.

4. අඩු සංඛ්‍යාව 1996 පෙබරවාරි 2 වන දින "ජෛයා වීක්" සඟරාවෙහි: ඉහළ සංඛ්‍යාව සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහයෙහි (කොළඹ, 1994).

5. "සත්වේ වයිමිස්" (කොළඹ, 1995 දෙසැම්බර් 17), "Children Summit goals being achieved, UNICEF Report hails Lanka's Performance".

2.2.4 ප්‍රධාන සෞඛ්‍ය ගැටළුවලට යොමු වූ අවධානය

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන සෞඛ්‍ය ගැටළුවල රටාව වෙනස් වෙමින් පවතී. එසේ වුවද, නව අවශ්‍යතා සඳහා සම්පත් ප්‍රමාණවත් අයුරින් යළි යොදවා නොමැතිවත් හැර මෙම ගැටළු විසඳීමට විශේෂ ප්‍රචාරක ව්‍යාපාර ද අලුතෙන් දියත්කර නොමැත. පිරිවැය ප්‍රතිලාභ විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් පසුව දැනට පවත්නා ප්‍රචාරක ව්‍යාපාර සමාලෝචනය කර නව ගැටළු විසඳීම පිණිස අලුත් ප්‍රචාරක ව්‍යාපාර ආරම්භ කළ යුතුවේ.

සියදිවි නසාගැනීම පිළිබඳව මීට වඩා වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම අවශ්‍ය වේ. ලෝකයේ වැඩිම සියදිවි නසාගැනීම් ප්‍රමාණය සිදුවනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේය (100,000 ට 47කි).⁶ එහෙත් ඒ සඳහා පිළියම් යෙදීමට සංවිධානය කෙරුණු උපදේශක සේවාවන් නොමැත. හදිසි අනතුරුවලින් මරණයට පත්වන අවුරුදු 15-24 වයසේ අයගේ මරණයට හේතුවන වැඩිම කරුණ මාර්ග අනතුරුය. එතතුදු වුවත්, හදිසි අනතුරු සහ ආපදා සේවාවන් නොසැහෙන තරම්ය. මේ ප්‍රශ්න ප්‍රධානතම සෞඛ්‍ය ගැටළු වශයෙන් පිළිගන්නා සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය දැනට පවත්නා මනෝ වෛද්‍ය සභාය අතිශයින් ප්‍රමාණවත් නොවන බැව් ප්‍රකාශ කරයි.

2.2.5. වෛද්‍ය සේවාවන් සහ වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබාගැනීම සහතික කෙරෙන තත්ත්ව ඇති කිරීම

දිවයිනේ බොහෝ ප්‍රදේශවල මූලික සෞඛ්‍ය ආරක්ෂාව සලසා ගැනීමට ඇති ඉඩකඩ බෙහෙවින් සතුටුදායක වුවත්, සටන් පවත්නා උතුරු නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල සෞඛ්‍ය ආරක්ෂක පහසුකම් ලබාගැනීමේ ජනතා අයිතිය නිසියාකාරව විශ්ලේෂණය කිරීමට හැකි ආකාරයේ හරි වැරදි බැලීමේ දත්ත එම ප්‍රදේශවලින් ලබාගත නොහැක. අධික මිලක් වැයවෙන මාසධි පෞද්ගලිකව මිලදී ගැනීමට රෝගීන්ට සිදු වුවද, නොමිලයේ සෞඛ්‍ය සේවාවන් සැපයෙන රජයේ රෝහල් පද්ධතියක් දිවයින මුළුල්ලේම පිහිටා ඇත. මීට අමතරව, ඇතැම් රෝගීහු පෞද්ගලික වෛද්‍ය වෘත්තීයේද යෙදෙන, රජයේ සේවයේ නියුතු වෛද්‍යවරයකුට මුදලක් ගෙවා රජයේ රෝහල්වලට ඇතුල් වෙති.

2.2.6. ප්‍රතිශක්තිකරණය, පරිත්‍ය ජලය, සතිපාරක්ෂාව සහ පවුල් සැලසුම වැනි නිවාරණ සෞඛ්‍ය විධිවිධාන

සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය එහි රෝහල් සහ මහජන සෞඛ්‍ය නිලධාරීන් මගින්, නිවාරණ සෞඛ්‍යය පිළිබඳව ජනතාව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන දිගටම ක්‍රියාත්මක කොට ඇති නමුත් ඒ සඳහා විද්‍යුත් මාධ්‍ය ප්‍රමාණවත් අයුරින් උපයෝගී කරගෙන නොමැත.

ඉහතින් සාකච්ඡා කෙරුණු ප්‍රතිශක්තිකරණ වැඩසටහන සියයට 80ක සමස්ත ආවරණයක් සාක්ෂාත් කරමින් ශ්‍රී ලංකාවේ ඉතා සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක වී තිබේ.

6. ආතර් ක්ලිෆ්මන් සහ වෙනත් අය, World Mental Health: Problems and priorities in low Income Countries", කාචාර්ථි වෛද්‍ය විද්‍යාලයේ සමාජ වෛද්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව, මක්ස්ටර්ඩ් විශ්ව විද්‍යාල මුද්‍රණාලය, 1995.

පවිත්‍ර ජලය පහසුවෙන් ලබා ගැනීමට හැකිවීම සෞඛ්‍යයට නෛසර්ගික අවශ්‍යතාවක් වන අතර එය මූලික මානව හිමිකමක් වශයෙන් සැලකීමටද හැකිවේ.⁷ පවිත්‍ර ජල පහසුකම් නොමැති ප්‍රජාවෝ ජයර ආන්ත්‍රික රෝග, සහ ළමුන් සම්බන්ධයෙන්, විශේෂයෙන් ගැටළු ඇති කරවන හොරි වැනි හමේ රෝග ආදිය වැනි මල-මුඛ මාර්ගයෙන් පැතිරෙන රෝගවලට අධික වශයෙන් ගොදුරු වෙත්.

අන්තිමට ලබා ගත් දීප ව්‍යාප්ත ජන ලේඛනයට (1981) අනුව ශ්‍රී ලාංකිකයින්ගෙන් දළ වශයෙන් 73% ක් පානීය ජලය ළිං වලින් ලබා ගන්නා අතර, 18% ක් තළ ජලයද, 7% ක් ගංගා හෝ වැව් ජලයද පාවිච්චි කරත්. කෙසේ වුවත්, නාගරික සහ වතු අංශවල ප්‍රධාන වශයෙන් තළ ජලය පාවිච්චි කෙරේ. ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද ඉතා මෑත කාලයේ දත්ත අනුව ග්‍රාමීය නිවැසියන් 74% ට සහ නාගරික නිවැසියන් 84% ට දැන් වැසිකිළි ඇත.⁸

පවුල් සැලසුම් සහ උපත් පාලන ක්‍රම පිළිබඳ මහජන අවබෝධය ඉතාමත් සතුටුදායකය. අවුරුදු 15 සහ 49 අතර වයසේ විවාහක ස්ත්‍රීන්ගෙන් 66%ක් උපත් පාලන ක්‍රම අනුගමනය කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහණ වර්ධන අනුපාතය 1.4 දක්වා අඩුකර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකාව සමත් වී ඇත්තේ, අඩු වශයෙන්, එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

2.2.7. සෞඛ්‍ය මිනිස්බල පුහුණුව

වෛද්‍ය විද්‍යාල⁹ සංඛ්‍යාව සහ දිවයිනේ පුහුණුව ලැබූ වෛද්‍යවරුන් සංඛ්‍යාව සැලකිය යුතු තරමින් වැඩිවී ඇත. නීතිය වැනි වෙනත් ක්ෂේත්‍රවල වර්ධන අනුපාතය හා සසඳන කල මෙය විශේෂ සිද්ධියකි.¹⁰ 1994 සමස්ත වෛද්‍ය ප්‍රතිදානය දළ වශයෙන් 500කි. මීට අමතරව, විදේශයේ පුහුණුව ලැබූ උපාධිධාරීහු ද රජයේ සේවයට ප්‍රවේශ වෙත්.

උපාධිය ලබා පිටවීම සහ සේවයට බඳවා ගැනීම අතර දළ වශයෙන් පවත්නා එක් අවුරුදු ප්‍රමාදය සහ පශ්චාත් උපාධිධාරීන් ඉතා අතළොස්සක් පුහුණු කිරීම, සේවයට බඳවා ගැනීම සම්බන්ධ ගැටළුවලින් කිහිපයකි. හෙදියන් සහ අර්ධ වෛද්‍ය පිරිස් පුහුණු කිරීම සම්බන්ධයෙන් ද මීට වඩා වැඩි අවධානයක් යොමුකළ යුතු වේ. පෞද්ගලික රෝහල්වල සේවය කරන අයගේ ගුණාත්මකභාවය තහවුරු කිරීම ද අවශ්‍යයෙන්ම කළ යුත්තකි. ඒ අයගෙන් බොහෝ දෙනෙකු අවිධිමත් පුහුණුවක් ලබා ඇතත් භාරදුර, ජීවිත බේරන වගකීම් ඔවුන්ට පවරනු ලැබේ.

7. භාතීම් කනානෙ, වෙනත් අය, "A Human Rights approach to access to clean drinking water; A case study." භාවර්ධි සෞඛ්‍ය සහ මානව හිමිකම් සඟරාව, වෙරළ 1, කලාපය 2 (1995).

8. වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහය (1994).

9. කොළඹ, සේරාදෙණියේ, යාපනයේ, රුහුණේ, ශ්‍රී ජයවර්ධනපුරයේ සහ කැලණියේ වෛද්‍යපීඨ ඇත.

10. නිදහස ලැබූ දා සිට වෘත්තීය නීති විද්‍යාල කිසිවක් අයුතෙන් ඇතිකර නොමැත. ශ්‍රී ලංකාවේ ඇත්තේ එකම එක වෘත්තීය නීති විද්‍යාලයක් පමණි.

2.2.8. කාන්තාවන් සහ ළමුන් වැනි පහසුවෙන්ම පීඩාවලට ගොදුරුවන කණ්ඩායම

ළමුන් පිළිබඳ අපරාධ සම්බන්ධයෙන් පනවා ඇති නව ව්‍යවස්ථා සමඟ ළමුන් කෙරෙහි දක්වා ඇති ප්‍රමුඛත්වය සතුටුදායකය.¹¹ මාතෘ සෞඛ්‍යය පිළිබඳ දර්ශකද යහපත්ය. කාන්තාවන්ට එරෙහිව සිදු කෙරෙන ලිංගික අතවර මර්ධනය කිරීම සඳහා 1995 දී දණ්ඩනීති සංග්‍රහය සංශෝධනය කරන ලදී.¹² ලිංගික අතවර දැන් වරදක් වශයෙන් ප්‍රකාශ කර තිබේ. කෙසේ වුවත්, වනිතාවන්ගේ ප්‍රජනක සෞඛ්‍යය, සහ ප්‍රජනක කරුණු තීරණය කිරීමේ අයිතිය පිළිබඳව දක්වා ඇති අවධානය ඉතා අසතුටුදායකය.

(අ) ප්‍රජනක සෞඛ්‍යය පිළිබඳ වනිතා අයිතිය

මාරාන්තික සහ නිදන්ගත බෙලහිතත්වයක් ඇති කෙරෙන විෂ බීජාවිෂ්ට ගබ්සාකිරීම්, ප්‍රජනක සෞඛ්‍යය සඳහා කාන්තාවන් සතු අයිතිය හුක්නි විදීම සම්බන්ධයෙන් බලවත් තර්ජනයක් වී තිබේ. විෂ බීජාවිෂ්ට ගබ්සා, නිර්ජීවාණු නොකෙරුණු තත්ත්ව යටතේ සිදුකළ ගබ්සා කිරීම් වලින් ඇති කෙරුණු ප්‍රතිඵලයෙකි. තම ජීවිතය බේරා ගැනීමට අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී හැර නිත්‍යානුකූලව ගබ්සාවකට භාජන වීමට ශ්‍රී ලංකාවේ වනිතාවන්ට අයිතියක් නොමැත.¹³ සාපරාධී ගබ්සා හේතුකොට ගෙන ඇතිවන අනිසි විපාක වලින් පීඩා විඳින වනිතාවෝ සාමාන්‍යයෙන් දිනකට තුන් දෙනෙක් පමණ රෝහල් ගත කෙරෙනු ලැබෙත්. තාරියවේද ඒකකවල ඇදන්වලින් ඇස්තමේන්තු ගත 20% ක පමණ සිටිනුයේ එවැනි ස්ත්‍රීන් ය.¹⁴ ගබ්සා කිරීම නිත්‍යානුකූල කිරීමට නීති වෙනස් කිරීම අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් 1995 දී පිළිගන්නා ලදුව, කෙටුම්පත් ව්‍යවස්ථා පිළිබඳ කටයුතු පනත් කෙටුම්පත් අවධිය තෙක් ඉටුකරනු ලැබ හිටිතැටියේම ඉවත්කර ගනු ලැබීය.

2.2.9 මානසිකව සහ කායිකව ආබාධිතවීමෙන් කොන් කෙරුණු අය

(අ) සාමාන්‍ය මානසික සෞඛ්‍ය සේවය

දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලේ මානසික සෞඛ්‍යයට දක්වා ඇති සැලකිල්ල ප්‍රමාණවත් නොවේ.¹⁵ මානසික රෝගය කැළලක් වශයෙන් සමාජයේ සලකනු ලබන අතර සාමාන්‍යමතව පිළිබඳ අධ්‍යාපන වැඩසටහන් කොතෙකුත් තිබියදීත් මානසික රෝගීහු දිගින් දිගටම විශේෂයකට භාජන කෙරෙත්. රටේ මනෝ වෛද්‍ය පහසුකම් නොමැති තරම්ය. සාමාන්‍යයෙන් මානසික රෝගීන්ට තම අයිතිවාසිකම් ඉල්ලා සිටීමට නොහැකි අතර සෞඛ්‍ය අයවැයෙන් මානසික රෝගවලට දක්වා ඇති ප්‍රමුඛත්වය ඉතා පහළ ය. මෙය “ විශේෂ ගැටළුවක්” වශයෙන් පහත තව දුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

11. පහළ 3.4 වන ඡේදය බලන්න.

12. 1995 අංක 22 දරන දණ්ඩ නීති සංග්‍රහ සංශෝධන පනත.

13. දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 303 වන වගන්තිය.

14. විල්ලඩ් එස්. ඊ. පෙරේරා, “Changing trends in maternity care in Sri Lanka”, ලංකා වෛද්‍ය සඟරාව, 1993 වර්ෂ 38 කලාපය 2, පිටු 64-71 (1993 ජූනි).

15. එච් ජයවර්ධන, “Social, legal and ethical aspects of Mental Health”, 1995 අප්‍රේල් මාසයේදී ඉන්දියාවේ රජීව් ගාන්ධි පදනමේ පවත්වනු ලැබූ ලෝක මානසික සෞඛ්‍ය සම්මේලනයේදී ඉදිරිපත් කළ පත්‍රිකාව.

(ආ) කායිකව අබාධිතවූත් ආරක්ෂාකිරීම

ලෝකය මුළුල්ලේම (MMR සහ IMR වැනි) සම්ප්‍රදායික දර්ශක වැඩි දියුණු වීමත් සමඟ, සංවර්ධනයේ සහ සමාජ සාධාරණත්වයේ දර්ශක වශයෙන්, ආබාධිත පුද්ගලයින් වැනි සමාජයේ කොන් කෙරුණු කණ්ඩායම් වලට ඇති පහසුකම් දැන් වැඩියෙන් අවධාරණයට යොමු වේ.

උතුරු නැගෙනහිර පවත්නා සන්නද්ධ ගැටුම් නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ දිනපතා වැඩි වැඩියෙන් දෙනා අබාධිත තත්වයට පත්වෙති. එසේ වුවද, ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා නව සොබා හෝ නීතිමය විධි විධාන කිසිවක් සිදුකර නොමැත. ආබාධිත පුද්ගලයින් පුනරුත්ථාපනය කිරීමේ වගකීම සමාජ සේවා දෙපාර්තමේන්තුවට පැවරේ. ශ්‍රවණාබාධ, රෝදපුටු, කන්නාඩි කුට්ටම් සහ කිහිලිකරු වැනි උපකරණ ද, ව්‍යාවෘතික විකිත්සාව, ශ්‍රවණාබාධ වලින් පෙළෙන ළමුන් සඳහා පෙර පාසල් අධ්‍යාපනය, සහ පුනරුත්ථාපන මධ්‍යස්ථාන ආදියද එම දෙපාර්තමේන්තුවෙන් සපයනු ලැබේ. පුනරුත්ථාපන මධ්‍යස්ථාන: සිදුවේ, කැටවල, අතුණකොළපැලැස්සේ, වත්තේගම, වතුරගම සහ රාගම පිහිටි ව්‍යාවෘතික විකිත්සා මධ්‍යස්ථානයි. එසේ වුවද, වර්තමාන ලෝක ප්‍රවණතාව වනුයේ ප්‍රජාව පදනම් කර ගෙන සිදු කෙරෙන පුනරුත්ථාපනයයි. සමාන අවස්ථා ඇති කිරීමෙන්, ඔවුන්ගේ මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීමෙන් හා ආරක්ෂා කිරීමෙන් සහ සේවා බෙදාදීම මගින් ආබාධිත පුද්ගලයින්ගේ ජීවිතයේ ගුණාත්මකභාවය වැඩි දියුණු කිරීම එමගින් ආරක්ෂා කෙරේ.¹⁶

2.2.10 සෞඛ්‍යය සහ එය පතුරුවාලීම සඳහා වූ රජයේ වැය ප්‍රතිශතය

රජය දළ වශයෙන් රුපියල් දශ ලක්ෂ 8,272 ක්, හෙවත් දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයෙන් 1.6%ක් සෞඛ්‍යය සඳහා වැය කරයි. එය රජයේ මුළු වියදමෙන් 4.2% ක් වේ. එම මුදලින් රුපියල් දශලක්ෂ 5,049 ක් සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය වැය කරන අතර ඉතිරි මුදල පළාත් සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශ විසින් වැය කෙරේ. පළාත් සභා විසින් එම මුදල වෙන්කෙරෙන අයුරු පිළිබඳ සැහෙන විස්තර වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහයේ ඇතුළත් නොවේ.

1994 වර්ෂයේදී සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය වියදම් දැරූ අකාරය මෙසේයි:

සේවාව	වැයකළ රුපියල්	අයවැය ප්‍රතිශතය
පරිපාලන හා කාර්ය මණ්ඩල සේවා	124,41,22,000	24.6
රෝගීන් රැක බලා ගැනීමේ සේවා (විකිත්සක)	313,02,80,000	61.9
ප්‍රජා සෞඛ්‍ය සේවා (නිවාරණ)	60,65,34,000	12.0
සුවදේශීය වෛද්‍ය පහසුකම්	6,88,50,000	1.3
කටු විකිත්සාව, හෝමියෝපති, දේශීය ඖෂධ ආදිය	දක්වා නොමැත	—

මූලාශ්‍රය: වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහය, 1994, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය

16. 1993-95 කටයුතු පිළිබඳ වාර්තාව, දුබලතා අධ්‍යයන ඒකකය, වෛද්‍ය පීඨය, කුලුණිය විශ්ව විද්‍යාලයය, 1995.

උතුරු නැගෙනහිර යුද්ධය නිසා ඇතිවී තිබෙන මූල්‍ය බාධක හමුවේ සෞඛ්‍යය සඳහා වැයකර ඇති අඩු ප්‍රතිශතය සාධාරණ යයි සමහරු කල්පනා කරති. කෙසේ වුවද, සෞඛ්‍ය අයවැය විභාජනය, පිරිවැය හා අතිශයින් නොගැළපෙන බැව් බොහෝ සෞඛ්‍ය විශ්ලේෂකයින්ගේ මතයයි. ප්‍රජා සෞඛ්‍යය සඳහා කෙරෙන වැඩි ආයෝජනයෙන් රෝගීන් රැක බලා ගැනීමේ සේවා සඳහා වැය කෙරෙන මුදල් බොහෝ දුරට අඩු කෙරෙන බැවින් ප්‍රජා සෞඛ්‍යයට ඉහළතම ප්‍රමුඛත්වයක් දිය යුතුවේ.

සවිදේශීය ප්‍රතිකාර ක්‍රම සඳහා යන සාමාන්‍ය වියදම බටහිර වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර සඳහා වැයවෙන මුදලට බෙහෙවින් අඩු වුවද ඒවාට දක්වා ඇත්තේ අල්ප අවධානයකි. මුළු සෞඛ්‍ය වියදමෙන් 1.5%ටත් අඩු ප්‍රමාණයක් සවිදේශීය මාෂධ, කටුවිකිත්සාව, එවැනි හෝමයෝපති සහ දේශීය මාෂධ ක්‍රම සඳහා වැය කෙරේ. අවශ්‍ය කෙරෙන අවස්ථාවලදී නිශ්චිත බටහිර වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර සඳහා යොමු කළ යුතු සහ අනිත් අතට යොමු කළ යුතු තත්ත්ව හඳුනා ගැනීමට හැකිවනු පිණිස විකල්ප වෛද්‍ය වෘත්තිකයින් හට මූලික පුහුණුවක් දිය යුතුය. සෞඛ්‍ය අයිතිවාසිකම් සාක්ෂාත් කර ගැනීමේදී දැනට පවත්නා තරඟකාරී තත්ත්වයට වඩා සමූපකාර, බහු-ක්‍රමයේ ප්‍රවේශයක් පිරිවැය - කාර්යක්ෂම වනු ඇත.

3. විශේෂ ගැටළු

3.1 HIV/AIDS සහ මානව හිමිකම්

ශ්‍රී ලංකාවේ පළමුවන ජීවීන් (AIDS) රෝගියා 1986 දී වාර්තා විය. දැන් දේශීය රෝගී වාහකයින් මගින් රෝගය පැතිර යාමත් සමග AIDS ප්‍රධාන පෙළේ මහජන සෞඛ්‍ය ගැටළුවක් වී තිබේ. 1995 අවසන් වන විට 50 දෙනෙකුට අධික සංඛ්‍යාවක් AIDS රෝගයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේදී මිය ගිය බවක් වාර්තා වී ඇත. වාර්තාගත රෝගීන් අතරින් 60 දෙනෙකුට අධික සංඛ්‍යාවක් AIDS රෝගයෙන් පෙළුණු අතර 160 ට අධික සංඛ්‍යාවකට නියත HIV රෝගය වැළඳී තිබිණි. එසේ වුවද, 6000ට අධික සංඛ්‍යාවකට රෝගය වැළඳී ඇතැයි සැක කෙරේ.

සුවකළ නොහැකි වෙනත් රෝගවලින් අතීතයේ පෙළුණු රෝගීන් පාත්‍රවූ සමාජයේ කොන්කිරීම සහ විශේෂයකට භාජන කරනු ලැබීමට AIDS රෝගීන්ට මුහුණපාති. මෙයින් විනාශකාරී මහජන සෞඛ්‍ය ප්‍රතිඵල ඇතිවිය හැකිය. සමාජය විසින් කොන්කරනු ලැබීම නිසා එවැනි රෝගීන් සමාජයෙන් වසන්වීමට ඉඩ ඇති අතර, එසේ වුවහොත් ඔවුන් මහජන සෞඛ්‍ය පිරිස්වලට අසු නොවනු ඇත. AIDS වසංගතයෙන් රෝගීන්ගේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ප්‍රශ්නය ඉස්මතු වී ඇත. රජය මේ දක්වාම, HIV/AIDS රෝග සම්බන්ධයෙන් අර්ථාන්විත හා නිශ්චිත ව්‍යවස්ථා පනවා නොමැත.

එවැනි ව්‍යවස්ථා කිසිවක් පැනවීමට ප්‍රථමයෙන් AIDS ව්‍යවස්ථා සහ ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳව මානව හිමිකම් බලපෑම් තක්සේරුවක් කළ යුතුය. විශේෂයක් නොදැක්වීම, අමානුෂික සැලකිලිවලින් සහ දඬුවම්වලින් නිදහස, රහස්‍යභාවයට ඇති අයිතිය, නිදහසට සහ සුරක්ෂිතභාවයට ඇති අයිතිය, යෑම් ඊම් නිදහස පිළිබඳ අයිතිය, පවුල් ජීවිත අයිතිය, වැඩ කිරීමේ සහ අධ්‍යාපනය ලැබීමේ අයිතිය, සෞඛ්‍ය හා ශුභ සාධක අයිතිය සහ නීතියේ සර්ව සාධාරණත්වය යන මේ කරුණු සලකා බැලිය යුතු කරුණු වලට අයත් වේ.

3.2.. නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන නිලධාරීන් කරන අඩන්තේට්ටම්

වධහිංසා පමුණුවීමේ බහුල ක්‍රමයක් වන නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නිලධාරීන් විසින් අඩන්තේට්ටම් කරනු ලැබීම කායික හා මානසික සෞඛ්‍යය කෙරෙහි ප්‍රබල බලපෑමක් ඇති කරවයි. සාපේක්ෂ සාමයක් පවතින කාලවලදී අඩන්තේට්ටම් කරනුයේ සාමාන්‍යයෙන් අත් අඩංගුවට ගත් පුද්ගලයා ජීවත්කරවන අතරම ඔහුගෙන් තොරතුරු ලබා ගැනීමටය. සිවිල් යුද්ධයක් හෝ කැරලිලක් පවතින අවස්ථාවක අඩන්තේට්ටම් කරනුයේ ද තොරතුරු ලබා ගැනීමට නමුත් සිරකරුවා “දඩුවම් කිරීමට” සහ කැරලි කණ්ඩායම්වල අනුගාමිකයින්ට “පාඩමක් උගැන්වීමට”ත් එය පාවිච්චි කරනු ලැබේ. එවැනි අවස්ථාවලදී මිනිස් ජීවිතය කිසිසේත් ගරු නොකෙරේ.

3.3 මානසික සෞඛ්‍යය

රාජ්‍ය අංශයෙහි මනෝ වෛද්‍ය රෝගීන් සඳහා ඇදත් 3,200ක් පමණ තිබේ. දිස්ත්‍රික්ක 15කට අධික සංඛ්‍යාවක එකදු මනෝ වෛද්‍යවරයකු හෝ නොමැත. වාර්ෂික සෞඛ්‍ය සංග්‍රහයට අනුව, මාතර පළාත් රෝහලේ මනෝ වෛද්‍යවරයකු සිටින්නේ නේවාසික රෝගීන් සඳහා පහසුකම නොමැත.

ලෝකයේ ඉහළතම සියදිවි නසාගැනීම ප්‍රමාණය සිදුවනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේය. අවුරුදු 15-24 වයස් කණ්ඩායමේ මරණයට හේතුවන ඉතාමත් බහුල දෙවන කරුණ වනුයේ සියදිවි නසාගැනීම සහ සියතින්ම සිදුකරගත් තුවාලයි. 25-49 වයස් කණ්ඩායමේ මරණයට හේතුවන තුන්වන ඉතාමත් බහුල කරුණ වන්නේ ද එයමයි.

විශේෂඥ මනෝ වෛද්‍යවරුන්ගේ හිඟය ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රබල ගැටළුවක් වේ. දශ ලක්ෂ 17ක් ඉක්මවන ජනගහණයක් සඳහා 1994 දී රාජ්‍ය සෞඛ්‍ය අංශයේ සිටියේ මනෝ වෛද්‍යවරුන් 35 දෙනෙකුට අඩු සංඛ්‍යාවකි. එයින්ද 16 දෙනෙකුම සේවය කළේ කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ ය.

3.3.1. සිවිල් යුද්ධය සහ මානසික සෞඛ්‍යය

උතුරු නැගෙනහිර පවත්නා යුද්ධය නිසා රට නියම වශයෙන් ඒකක දෙකට බෙදී තිබේ. පසුගිය දශකය මුළුල්ලේම ළමුන් සහ තරුණ කොටස් යුද්ධයේ කෲරකම්වලට පාත්‍රව සිටීම නිසා වහ වහා විසඳිය යුතු බරපතල මනෝ වෛද්‍ය තත්ත්වවලට ඔවුන් ගොදුරුවීම නිසැකය. එසේ වුවත්, දැනට පවත්නා දේශපාලන තත්ත්වය හේතුකොට ගෙන, විශ්වාසයකට හැකි සහ හරි වැරදි බැලිය හැකි වෛද්‍ය දත්ත එම ප්‍රදේශවලින් ලබාගත නොහැක. කෙසේ වෙතත්, ජනතා විමුක්ති පෙරමුණේ කැරැල්ල පැවති අවධියේ දකුණේ ක්ෂතිරයෙන් බේරී ජීවත් වූ පවුල්වලට මුහුණ පෑමට සිදු වූ, මනාව ලේඛනගත කොට ඇති ගැටළු බොහෝමයක්, උතුරු නැගෙනහිර ජීවත්වන පවුල්වලට මුහුණ පෑමට ද සිදුවන ගැටළුවලට සමාන විය හැකිය.

3.3.2 වයස් ගතවන ජනගහණය, අන්තර් පාරම්පරික තරඟය සහ මානසික සෞඛ්‍යය

වයරින් වසර ජනගහණයේ වයස් ව්‍යුහය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී, උපන් ප්‍රමාණය අඩුවීම සහ ආයු කාල ප්‍රමාණයේ දැකිය හැකි වර්ධනයක් ද නිසා ජනගහණ පිරිමිධිය සෘජු කෝණාශ්‍රයක් වෙමින් පවතින බවක් පෙන්නුම් කෙරේ. වයස්ගත අය රැක බලා ගැනීමේ (වයස්ගත අයගේ වෛද්‍ය උවදුරත්) පහසුකම් වැඩිදියුණු නොකළහොත් වැඩිහිටි වයස් කණ්ඩායමේ මානසික සෞඛ්‍ය ගැටළු ඇතිවීම වැළක්විය නොහැක.

ජනගහණයක් වයස්ගත වන සිද්ධිය හා සම්බන්ධ තවත් ගැටළුවක් වනුයේ, “අන්තර් පාරම්පරික තරඟය”යි.¹⁷ තරුණ වයසේ කණ්ඩායම් අතර උග්‍ර විරැකියාවක් පවතිද්දී විශ්‍රාම ගන්නා වයස් සීමාව වැඩි කිරීමත්, වයස්ගත අය රැකියා සඳහා යළි කැඳවීමත්, වයෝවෘද්ධ දේශපාලනඥයින් බලයේ රැඳී සිටීමත් යන මේ ක්‍රියාවලීන් යටතේ සිද්ධිය මැනවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ.

මිනිසුන් වයස්ගත වෙත්ම ඔවුන්ගේ කායික සහ මානසික සෞඛ්‍යය පිරිහේ. වයස්ගත උදවිය වෙන්කර තැබීම හෝ ඔවුන්ට විරුද්ධව විශේෂයක් දැක්වීම හෝ නොකළ යුතුය. පාරම්පරික පුළුල් පවුල් ආදර්ශය බිඳ වැටීමත් සමඟ වැඩිහිටියන් රැක බලාගැනීමේ බර ක්‍රමක්‍රමයෙන් රජය පිට පැවරේ. වැඩිහිටි රෝගීන් රෝහල් වලින් පිටකිරීමට තරම් සුවයක් ලබා සිටියදීත් බොහෝ විට ඔවුහු රෝහල්වලම රැඳී සිටිති. ඔවුන්ගේ ඥාතීන් ඔවුන් රැක බලාගැනීම සඳහා සිය නිවෙස්වලට ගෙන යාමට ඉදිරිපත් නොවන අතර ඔවුන්ට ලබාගත හැකි වෙනත් පහසුකම්ද නොමැත.

3.3.3. සංක්‍රමික සේවකයෝ සහ මානසික සෞඛ්‍යය

දරු පවුල් හැරදමා රැකියා නියුක්තිය සඳහා පිටරටවලට, විශේෂයෙන්ම මැදපෙරදිගට යාමට කාන්තාවන් දක්වන විශේෂ උනන්දුව, බාල ළමුන් අතර මනෝ වෛද්‍ය ගැටළු සහ සාපරාධී හැසිරීම වැඩිකිරීමකට දායක වී තිබේ.

3.3.4. නීතිමය ගැටළු

ශ්‍රී ලංකාවේ මානසික සෞඛ්‍යයට අදාළ වන නීති බෙහෙවින් ප්‍රමාණවත් නෙවේ. අදාළ ප්‍රධාන නීතිය වනුයේ 1873 දී පනවන ලද මානසික රෝග ආඥාපනතයි. එය අන්තිම වරට සංශෝධනය කරන ලද්දේ 1956 දී ය. මීට අමතරව, 1979 අංක 15 දරන අපරාධ නඩු සංවිධාන සංග්‍රහයේ යම් යම් විධිවිධාන, අයාල ආඥාපනත (1842) සහ නිවර්තන නිවාස ආඥාපනත (1907) ද මානසික සෞඛ්‍යාරක්ෂාවට අදාළ වේ.

මානසික රෝග ආඥාපනතෙහි මානසික රෝගය පැහැදිලිව විස්තර කර නොමැති බැවින් අයථා ප්‍රයෝජන ගැනීමට විවෘතව පවතී. එය මුළුමනින්ම යළි සකස්කළ

17. සේමාල් ජයවර්ධන, “Social and Legal issues related to mental health in Sri Lanka”, රජීව් ගාන්ධි පදනම, 1994 අප්‍රේල්.

යුතු වේ.¹⁸ එහෙත් මේ දක්වාම මෙම විධිවිධාන වෙනස් කිරීමට කිසිදු අදහසක් රජය පළකර නොමැත.

ශ්‍රී ලංකාවේ පාරවල්වල සිහනැමි යන බොහෝ අය ඔවුන්ගේ මානසික සෞඛ්‍ය තත්ත්වය නිසා වැඩක් පොලක් කිරීමට නොහැකි අයවෙත්. එවැනි අය “අයාල වරියාව” පිළිබඳ නීතිමය විධිවිධාන වලට ගොදුරුවන අතර මහේස්ත්‍රාත්වරයකුට දින 15 ක් දක්වා ඔවුන් රඳවා තැබීමට ද හැකිවේ.

3.4. ළමුන්ට විරුද්ධව කෙරෙන සාහසික ක්‍රියා

ළමා අපචාරය පිළිබඳ වාර්තා මැන වර්ෂවලදී වැඩිවී ඇත. අපචාර විධිවලට, ළමුන් නොසලකා හැරීම, අධිත්තේට්ටම් කිරීම, ලිංගික අපචාරය සහ මනෝ විද්‍යාත්මක අපචාරය අයත් වේ.

මේ ගැටළුවේ බැරෑරුම්කම සලකා බැලූ ශ්‍රී ලංකාව 1995 දී දණ්ඩනීති සංග්‍රහය සංශෝධනය කර, ළමා හිංසාව සහ වෙනත් ආකාරයේ ළමා අපචාර පිළිබඳ නව විධි විධාන අන්තර්ගත කළේය.¹⁹

3.5 කාන්තාවන්ට විරුද්ධව කෙරෙන සාහසික ක්‍රියා.

කාන්තාවන්ට විරුද්ධව විශේෂයක් දැක්වීම සහ ඔවුන් සාහසික ක්‍රියාවලට භාජනවීම ලෝකයේ බොහෝ ප්‍රදේශවල බහුල සිද්ධි වේ. ශ්‍රී ලංකාවේදී ඒවා ඒ භා සමානවම බහුල විය හැකි නමුත් ඒ ආකාරයට විවෘතව වාර්තා නොකෙරේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිත්තේට්ටම්වලට භාජනවූ කාන්තාවන් බොහෝ දෙනෙක්, තිරකුරුවම පාහේ බිමත්ව සිටින ඔවුන්ගේ සැමියන්ගේ මුදල්වලින් යැපෙත්. ඔවුන් සමාජයේ පහළම සමාජ-ආර්ථික මට්ටම්වල අයය. ගෙදරදොර සාහසික ක්‍රියා පිළිබඳ ගැටළුව උත්සන්න වීමට එක් හේතුවක් වනුයේ, පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරන අවස්ථාවලදී පවා බලධාරීන් දක්වන නොසැලකිල්ලය. කාන්තාවන්ට කෙරෙන සාහසික ක්‍රියා සහ ළමා අපචාරය පිළිබඳව ක්‍රියා කිරීම සඳහා ප්‍රධාන පොලිස් කොට්ඨාශ මුලස්ථානවල විශේෂ ඒකක පිහිටුවීමට 1993 දී ගත් පියවර හිතකර වේ.²⁰ කෙසේ වුවත්, එය ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කිරීම ඉතාමත් මන්දගාමීව සිදුවේ.

1995 සැප්තැම්බර් මාසයේදී “ලිංගික හිරිහැර” යන අලුත් වරද නියම කිරීම සඳහා දණ්ඩනීති සංග්‍රහය²¹ සංශෝධනය කරනු ලැබීය.

18. “ශ්‍රී ලංකාවේ නීතිය, මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව සහ මානසික සෞඛ්‍යාරක්ෂාව,” නීතිය හා සමාජ භාරයේ වැඩමුළු පත්‍රිකා, ශ්‍රී ලංකා පදනම් ආයතනය, 1985 නොවැම්බර් 16.

19. 1995 අංක 22 දරණ දණ්ඩනීති සංග්‍රහය සංශෝධනය, ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ 8 වන පරිච්ඡේදය බලන්න.

20. නීතිය හා සමාජ භාරය, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් තත්ත්වය 1994,” (කොළඹ, 1995).

21. 1995 අංක 22 දරන පනත.

4. නිගමනය සහ නිර්දේශ

මේ කලාපයේ වෙනත් රටවල් හා සසඳන විට, ශ්‍රී ලාංකික වැසියන්ගේ සෞඛ්‍යය පිළිබඳ මූලික අයිතිවාසිකම් ඔවුන්ට ලබාදීමේ දී ශ්‍රී ලංකාව ගෙන ඇති සියලු පියවරවල් සතුටුදායක යයි සැලකිය හැකිය. එසේ වුවත්, තවත් විශාල වශයෙන් ඒවා වැඩිදියුණු කිරීමට ඉඩ ඇත. සෞඛ්‍ය සම්පත් වෙනුවෙන් කර ඇති විභාජනය සමාලෝචනය කළ යුතු වන අතර අලුත් අවශ්‍යතාවලට මුහුණදීම සඳහා

අලුත් වැඩපිළිවෙලවල් හඳුන්වා දිය යුතුය. සෞඛ්‍යය සම්බන්ධයෙන් බහු-ක්‍රම ප්‍රවේශයකට සැබැවින්ම කැපවීමේ පදනම මත පුරා සෞඛ්‍යය හා ස්වදේශීය වෛද්‍ය ක්‍රමවලට සෞඛ්‍ය අයවැයෙන් වැඩි ප්‍රතිශතයක් ආයෝජන කළ යුතුය. මාතෘ සහ ළමා සෞඛ්‍යය වැඩි දියුණු කිරීමට රජය ගන්නා උත්සාහය ප්‍රශංසනීය වන අතර කාන්තාවන්ගේ ප්‍රජනන සෞඛ්‍යය කෙරෙහි දක්වා ඇති අවධානය ප්‍රමාණවත් නොවේ. ගබ්සා කිරීම නීත්‍යානුකූල කිරීමට නීති වෙනස්කළ යුතුය.

පශ්චාත් උපාධි වෛද්‍ය අධ්‍යාපනය අවශ්‍යයෙන්ම ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු අතර එය විමධ්‍යගත කළ යුතුද වේ. මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සහ ආබාධිත පුද්ගලයින් ආරක්‍ෂා කිරීම සහ පුනරුත්ථාපනය කිරීම කෙරෙහි මීටවඩා වැඩි අවධානයක් යොමුකළ යුතුය. මානසික සෞඛ්‍යයට අදාළ නීති මුළුමනින්ම ප්‍රතිශෝධනය කළ යුතු අතර ආබාධිත අයගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්‍ෂා කිරීමට තව ව්‍යවස්ථා පැනවීම අවශ්‍යය. ජීවත්වීමට සහ සෞඛ්‍යයට ඇති අයිතිවාසිකම් දේශීය නීතියෙන් පිළිගත යුතුය.

මානව හිමිකම් බලපෑම් තක්සේරු කිරීම සඳහා සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ වෙනමම අංශයක් පිහිටුවීමෙන් සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියට මානව හිමිකම් ආකල්පයක් ඇතුළත් කළ යුතුය.

අභ්‍යන්තරිකව අවතැන්වූවෝ

1. හැඳින්වීම

රජයේ හමුදා විසින් 1995 දී උතුරේ රිවිඳය මෙහෙයුම දියත්කරනු ලැබූ අවස්ථාවේදී ශ්‍රී ලංකාවේ අවතැන්වීම සම්බන්ධයෙන් සාපේක්ෂව දක්තාලද ස්ථායී තත්ත්ව බිඳ වැටිණි. දෙසැම්බර මුල් භාගයේදී රජයේ හමුදා යාපනය නගරයේ පාලනය අත්පත් කර ගත් පසු එම තත්ත්වය කෙළවර විය. එම සටනේ ප්‍රතිඵලය වූයේ, පත් ලක්ෂයක පමණ ජනතාවකට උන්හිටි තැන් අහිමිවීමයි. සමහරුන් පෙරමුණට ඇදෙන රජයේ හමුදාවලට බියෙන් පැනගිය අතර බොහෝ දෙනෙකු පිටවූයේ LTTE දුන් නියෝග මතය.

මක්තෝබර් මාසයේදී සටන නිසා අවතැන්වූවන්ගේ තත්ත්වය පිළිබඳව, අදාළ මානව හිමිකම් සහ මානව හිතවාදී ප්‍රමිති අනුව සලකා බැලීමට මේ පරිච්ඡේදයෙන් අදහස් කෙරේ.¹ සටන් කලාපයෙන් පිටවෙන තොරතුරු පිළිබඳව රජය දැඩි පාලනයක් ඇතිකළ බැවින් මෙහි ඉදිරිපත් කෙරෙන විත්‍රයෙහි තැනින් තැන හිදැස් ඇතිවීම වැළැක්විය නොහැක.² අවතැන්වූවන්ගේ තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් ස්වාධීන විස්තර ලබාගැනීම දුෂ්කරවී ඇති අතර, ප්‍රදේශයේ වැඩකරන, ඇසින් දුටු තොරතුරු දත්තා සහන සලසන ආයතන තමන් දත්තා දේ අතින් අයට කීමට පසුබට වූහ.

2. අවතැන්වූ සංඛ්‍යාව

අවතැන්වූවන්ගේ ජනවාර්ගික සංයුතිය පිළිබඳ නිවැරදි සංඛ්‍යා නොමැති වුවත් වැඩි දෙනෙක් දෙමළ අය වෙත්; සිංහල සහ මුස්ලිම් අය ද විශාල සංඛ්‍යාවක් අවතැන්වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ අවතැන්වූවන් ගණනය කෙරෙනුයේ රජයේ විසළි සලාක ලබාගන්නා සංඛ්‍යාව පදනම් කර ගෙනය. 1995 මක්තෝබර් සිට දෙසැම්බර් දක්වා කාලයේදී අවතැන්වූ සංඛ්‍යාව දළ වශයෙන් 6,50,000 සිට දශ ලක්ෂය ද ඉක්මවා වැඩි වූයේය.

මක්තෝබර් මාසයේ දියත් කෙරුණු සටන ආරම්භ වීමෙන් පසුව එයින් බලපෑම් ඇති වූ මිනිසුන් සංඛ්‍යාව පිළිබඳව “වාග් සංග්‍රාමයක්” ඇති විය. ඇතැම් ජාත්‍යන්තර සහ දේශීය සංවිධාන 5,00,000 ක් දක්වා පිරිසක් අවතැන්වූ බැව් ඇස්තමේන්තු කළ අතර, 2,00,000 ක් තරම් සංඛ්‍යාවක් කෙරෙහි පමණක් බලපෑම් ඇතිවූ බවට රජය

1. ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් සහ මානව හිතවාදී නීතිවලින් මෙන්ම අදාළ දේශීය ප්‍රමිතිවලින් ද ලබාගත්, මීට අදාළවන ප්‍රමිති පිළිබඳ සාකච්ඡාවක් සඳහා නීතිය හා සමාජ භාරය, “ශ්‍රී ලංකාව: මානව හිමිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය 1994” (කොළඹ, 1995), 13 වන පරිච්ඡේදය බලන්න.

2. ප්‍රවෘත්ති වාර්ෂය සහ සටන් පවතින ප්‍රදේශවල, සහ යාපනය අර්ධද්වීපයේ අවතැන්වූ බොහෝ දෙනෙකු පලා ආ වන්නියේ තොරතුරු පාලනය පිළිබඳ වැඩි විස්තර සඳහා අදහස් පළ කිරීමේ නිදහස සහ හදිසි අවස්ථා පාලනය පිළිබඳ පිළිවෙළින් 3 හා 4 වන පරිච්ඡේද බලන්න.

තර්ක කළේය. එක්සත් ජාතීන්ගේ මහ ලේකම්වරයා විසින් මේ සම්බන්ධයෙන් කණස්සල්ල පළකරමින් කරන ලද ප්‍රකාශයකින් පසුව, රටතුළ කිසිදු ස්වාධීන සහන සැලසීමකට රජය ඉඩ නොදෙන බවත් සහන සැලසීමේ සියලු කටයුතු රජය මගින් සම්බන්ධීකරණය කිරීමට සිදුවනු ඇති බවත් රජය නිවේදනය කළේය.

රජයේ සහන සැලසීමේ ප්‍රතිපත්තියෙහි බලවත් වෙනසක් මෙයින් පිළිබිඹු නුවුවත්, ජාත්‍යන්තර මහජන මතයට සහ එළිදරව් කිරීම්වලට රජයේ ඇති සංවේදීතාව හුවා දැක්විණි. ප්‍රවෘත්ති වාරණය පැනවීමෙන් පිළිබිඹු වූයේ ද එය මැයි.

3. යාපනය අත්හැර යාම

රජයේ හමුදා යාපනයට ළංවීමට ප්‍රථමයෙන් 1995 ඔක්තෝබර් මාසයේදී එහි වැසියෝ විශාල සංඛ්‍යාවලින් නගරය අත්හැර යාමට පටන් ගත්හ. සමහරුන් බෝම්බ සහ හෙල් ප්‍රහාරවලින් පැනගිය අතර වැඩිදෙනෙකු පලා ගියේ එසේ කරන ලෙස LTTE ඔවුන්ට බලකළ බැවිනි. දෙසැම්බර් මාසයේ මුල් භාගයේදී රජය නගරයේ මධ්‍යස්ථානය අල්ලා ගන්නා විට තිබුනේ විශාල වශයෙන් ජනාශුන්‍යවූ නගරයෙකි.

අවතැන්වූ වැඩි දෙනෙකු මුලින් පැන ගියේ වාවාකවිවේරිය සහ තෙන්නමරවිටියට ය. ඉන්පසුව, LTTE මෙහෙයවූ යාත්‍රා වලින් ඔව්හු වවුනියාවට ගෙනආහු ලැබූහ. අවතැන් වූවන්ගෙන් 2,21,000ක් පමණ තවම යාපනය අර්ධද්වීපයේ, ප්‍රධාන වශයෙන් LTTE පාලනයට පවත්නා නැගෙනහිර කොටසේ සිටින බැව් 1995 දෙසැම්බර් මැද භාගයේදී දේශීය සහ විදේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ඇස්තමේන්තු කළහ. ඉතිරි 2,32,000ක් කිලිනොච්චිය, මුලතිව් සහ මන්නාරම් දිස්ත්‍රික්කවල සහ උතුරු වවුනියාවේ විසිරී සිටිනු ලැබේ.

4. සහන සැලසුම් සේවා

ඔක්තෝබර් මාසයේ අවතැන්වීමෙන් පසුව සහන සැලසීමේ කටයුතු සම්බන්ධීකරණය කිරීම සඳහා රජයේ ජනවාර්ගික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය තුළ “කේන්ද්‍රීය ලක්ෂ්‍යයක්” ඇති කළේය. පුනරුත්ථාපන සහ ප්‍රතිසංස්කරණ අමාත්‍යාංශය ද අවතැන්වූවන්ට අදාළ කටයුතු අධීක්ෂණය කරයි. සේව් ද විල්වුන් ෆන්ඩ් (එක්සත් රාජධානිය), රෙඩ් බානා, ෆෝර්ට්, කෙයාර්, M.S.F.- මිලන්දය, MSF ප්‍රංශය, SEDEC, සහ ඔක්ස්ෆෑම් (එක්සත් රාජධානිය) ආදියෙන් සමන්විත රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන කණ්ඩායමක් එකතුවී, සහන සැලසීමේ උත්සාහයට උදව් උපකාර කිරීම පිණිස “NGO ආපදා කණ්ඩායමක්” පිහිටුවා ගත්තේය.

ඔක්තෝබර් සටනට මාස කිහිපයකට ප්‍රථමයෙන් රජය උතුරට යවන ආහාර සහ වෙනත් සැපයුම් විශාල වශයෙන් කපා හැර මුදල් සැපයුමද අඩු කළේය. එසේ වුවත්, නොවැම්බර් අවසන් වන විට ආහාර බෙදාදීම සතුටුදායක යයි ප්‍රකාශ කෙරිණි.

ඔක්තෝබර් මාසයේ අවතැන්වීම නිසා, කිලිනොච්චිය, මුලතිව් සහ මන්නාරම් දිස්ත්‍රික්කවල සහ යාපනය රෝහලේ මූලික සෞඛ්‍ය පහසුකම් සඳහා දැවැන්ත ඉල්ලුමක් ඇති විය. ICRC (අන්තර්ජාතික රතුකුරුස හමුදාව) විසින් මෙහෙයවනු ලැබූ යාපනය

රෝහල වසා දමා එහි පහසුකම් ජේදුරුකුඩුවේ යළි ඇතිකෙරිණි. ශල්‍යකර්ම පහසුකම් පිළිබඳ හිඟයක් නොවැම්බර් මාසයේදී උතුරෙන් වාර්තා විය.

මක්කෝබර් යුද්ධයත් සමඟම උතුරේ අධ්‍යාපනය ඇණහිටිණි. වර්ෂය අවසන් වන විට, සටන් පැවති ප්‍රදේශවල ළමුන්ට යාමට පාසලක් නොතිබිණි.

1995 අවසන් වනවිට නිවාසද බලවත් ප්‍රශ්නයක් වූයේය. අවතැන්වුවන් වැඩි දෙනෙකු පදිංචිව සිටියේ අතිශයින් තදබද තත්ත්ව යටතේය. ඇතැම් අවස්ථාවලදී තනි නිවසක පවුල් පහක් හෝ හයක් ලැගුම් ගෙන සිටිනු දක්නා ලදී.

5. යෑම් ඊම් නිදහස සහ රැඳී සිටීමේ අයිතිය

යෑම්ඊම් නිදහස සම්බන්ධයෙන් LTTE සහ රජය යන දෙපාර්ශ්වයම විසින් පනවන ලද සීමාවලින් අවතැන්වුවෝ පිඩා වින්දාහ. අවතැන්වුවන්ට නිදහසේ යෑම් ඊම් කිරීමට ඇති ඔවුන්ගේ අයිතිය භක්තිවිදීමට හැකිවනු පිණිස ඔවුන් මුලින් පදිංචිව සිටි ප්‍රදේශය, තැනිතම් ඔවුන් යෑමට කැමැත්ත පළකරන වෙනත් ප්‍රදේශ පිළිබඳ ස්වාධීන සහ නිවැරදි තොරතුරු ඔවුන්ට ලබාදිය යුතුය. සපයනු ලබන තොරතුරුවලට, ඔවුන් යෑමට කැමති ප්‍රදේශයේ සුරක්ෂිතභාවය, ශුභසාධක සහ පසුතල නිර්මාණ තත්ත්ව පිළිබඳ විස්තර විශේෂයෙන් අත්තර්ගත විය යුතුය.

6. තොරතුරු ලබාගැනීමට සහ නිදහසේ අදහස් පළකිරීමට ඇති අයිතිය

සටන් කලාපවලට යන තොරතුරු මෙන්ම ඉන් පිටවෙන තොරතුරු ද 1995 දී උග්‍ර අයුරින් සීමා කෙරිණි. සටන් කලාපයෙන් පිටවෙන තොරතුරු පිළිබඳව දැඩි පාලනයක් රජය ඇතිකළ අතර LTTE ඔවුන්ගේ පාලනය පවතින ප්‍රදේශවලට පිටතින් ලැබෙන සහ ඒවායින් පිටවෙන තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් ද එවැනිම පාලනයක් ඇති කිරීමට උත්සාහ කළහ.

7. සමාගමයේ නිදහස

මානව හිතවාදී සංවිධානවල සමාගමයේ නිදහස කෙරෙහි 1995 දී³ එල්ලවූ තර්ජන, අවතැන්වුවන් සම්බන්ධයෙන් ඉටුකෙරෙන මානව හිතවාදී සහන කටයුතු වලට අහිතකර වාතාවරණයක් ඇති කළේය. මානව හිතවාදී සංවිධාන, තම සහන කටයුතු අනතුරුව ලක් කෙරෙනු ඇතැයි ඔවුන් බියවූ ඕනෑම කාර්යයක් (තොරතුරු බෙදාහදා ගැනීම ඇතුළුව) පිළිබඳව අතිශයින්ම සංවේදී වූහ. 1995 දී රජය, ඔවුන්ගේ කටයුතුවලට

3. ගෝමස්, "People in Between," USCR, පිටු 12-13 බලන්න.

අනාරක්ෂිත වාතාවරණයක් සහ වෙනත් පාර්ශ්ව විසින් එම සංවිධානවලට පහරදීමට ඉඩ ඇති තත්ත්වයක් ඇති කරමින් ජාත්‍යන්තර සහ දේශීය මානව හිතවාදී සංවිධාන කිහිපයක් ප්‍රසිද්ධියේ විවේචනය කළේය.

සමාගමයේ නිදහස සඳහා අවතැන්වුවන්ට ඇති අයිතියද 1995 දී, විශේෂයෙන්ම LTTE විසින් අහිමිකරනු ලැබීය. අවතැන්වුවන්ට සංවිධානය වී ඔවුන්ට බලපාන ප්‍රශ්න පිළිබඳව කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට අවස්ථාවක් නොවීය. LTTE මතයට විරුද්ධ මත සහ අදහස් පළකිරීමට ඔවුහු ඉඩ නුදුන්න.

8. අභ්‍යන්තරීකව අවතැන්වූ කාන්තාවෝ

අවතැන්වූ කාන්තාවන් සංඛ්‍යාව අවතැන්වූ පිරිමි සංඛ්‍යාවට වඩා වැඩිය. ව්‍යාප්තවූ පවුලෙන් ලැබෙන සහයෝගය ඇතුළු හුරුපුරුදු ප්‍රජා සහ පවුල් ව්‍යුහ බිඳවැටීම නිසා වනිතාවෝ වඩාත් අනාරක්ෂිත වෙත්. ඔවුන් අවතැන්වීම නිසා ඔවුන්ගේ ආර්ථික සහ ශාරීරික අනාරක්ෂිතභාවය⁴ දරුණු වී ඇත. බොහෝ පවුල්වල පිරිමින් මරණයට පත්වී හෝ අතුරුදහන්වී ඇති බැවින් අවතැන්වූ කාන්තාවන් බොහෝ දෙනෙකුට පවුල් ජීවිතයේ සියලු අංශ පිළිබඳ වගකීම්වලට උරදීමට ද සිදුවී ඇත. කඳවුරුවල ජීවත්වීම සම්බන්ධයෙන් තීරණ ගැනීමේ කාර්යයට හවුල්වීමට අවතැන්වූ කාන්තාවන්ට ලැබෙන ඉඩකඩ ප්‍රමාණවත් නොවේ. තම අවශ්‍යතා සහ අදහස් ක්‍රමානුකූලව සකස්කරගෙන සාර්ථක ලෙස ඉදිරිපත් කිරීමේ කාන්තා සාමාර්ථයට ඉඩදීම අවශ්‍යය.

9. නිගමනය

එක් කෙටි අසු ලක්ෂයක් පමණ වූ මුළු ශ්‍රී ලාංකික ජනගහණයකින් දශලක්ෂයකට අධික සංඛ්‍යාවක් 1995 අවසන්දී අභ්‍යන්තරීකව අවතැන්වී සිටි බැව් ඇස්තමේන්තුකර තිබිණි. 1996 ආරම්භ වනවිට ඔවුන්ගෙන් වැඩි දෙනෙකු ඔවුන් මුලින් වාසය කළ ප්‍රදේශවලට ආපසු යන බවට කිසිදු ලකුණක් දක්නට නොතිබිණි. ඔවුන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් බොහෝමයක් රජය විසින් මෙන්ම LTTE විසින් ද දිගින් දිගටම උල්ලංඝනය කරනු ලැබීය.

අවතැන්වීමෙන්, ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් නීති විසින් පිළිගත් - සිවිල්, සංස්කෘතික, ආර්ථික, දේශපාලන සහ සමාජ යන සියලු ආකාරයේ අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි පාහේ බලපෑම් ඇතිවී තිබේ. පුද්ගලයින් වශයෙන් මෙන්ම කණ්ඩායම් වශයෙන් ද අවතැන්වුවන් සතු අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කරනු ලැබේ.

පුද්ගලයින් වශයෙන් ඔවුන්ගේ යෑම්මි නිදහස පිළිබඳ අයිතිය අහිමිකර ඇති අතර ඔවුන්ගේ සුරක්ෂිතභාවයට වැඩි වැඩියෙන් එල්ලවී ඇති තර්ජනයකට මුහුණ දීමට ඔවුන්ට සිදුවී ඇත. ඔවුන්ගේ පෞද්ගලිකත්වය හයානක අත්දැමින් ආක්‍රමණය කරනු ලැබූ තත්ත්වයක ඔවුහු පසුවෙත්. ඒ අතරම, ඔවුන්ගේ අදහස් පළ කිරීමේ, තොරතුරු

---

4. රොබර්ටා කොනෙන්, "Refugee and Internally Displaced Women", කෘෂි-ග්‍රන්ථ ආයතනය, - සරණගත ප්‍රතිපත්ති කණ්ඩායම් ව්‍යාපෘතිය (1995)

ලබාගැනීමේ සහ නිදහස් සමාගමයේ අයිතිවාසිකම් ද බොහෝ විට අහිමිකර තිබේ. ප්‍රසිද්ධ කටයුතුවලට සහභාගිවීමට ඔවුන්ට ඇති අයිතිය මෙන්ම තමන්ගේම සංස්කෘතිය භුක්තිවිඳීමේ ඔවුන්ගේ අයිතිය ද බරපතල අයුරින් සීමාකර ඇත. වැඩ කිරීම සඳහා ඔවුන්ට ලැබෙන අවස්ථා සීමිතයි, එසේත් නැතිනම් කිසිදු අවස්ථාවක් හෝ නොලැබේ. සෞඛ්‍යාරක්ෂාව සහ නිවාස සඳහා ඇති අයිතිය ද සීමිතයි. ඇතැම් අවස්ථාවලදී අධ්‍යාපනයට ඇති අයිතිය මුළුමනින්ම අහිමිකරනු ලැබ ඇත: නවත් අවස්ථාවලදී එම අයිතිය නිරතුරුවම තර්ජනයට ලක්වී පවතී. ඔවුන්ගේ පවුල් ජීවිතය ඉරිතලා ඇති අතර කලින් තිබුණු ප්‍රජා සම්බන්ධතාවද විනාශවී ගොස් ඇත. ඔවුන් කායිකව විස්ථාපනයවීම නිසා දිගින් දිගටම වෙනස් කමකට හෝ විශේෂයකට හෝ භාජන වන අතර ඒ සඳහා මෙතෙක් සාර්ථක පිළියමක් යොදා නොමැත.

